

T.C.

Avrasya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA YAŞANAN DİSİPLİN
VAKALARI VE OKUL MÜDÜRLERİNİN ÖNLEYİCİ
UYGULAMALARI
(RİZE İLİ ÖRNEĞİ)**

Bülent BAYRAKTAR

Yüksek Lisans Tezi

Trabzon 2015

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA YAŞANAN DİSİPLİN VAKALARI VE
OKUL MÜDÜRLERİNİN ÖNLEYİCİ UYGULAMALARI**

(RİZE İLİ ÖRNEĞİ)

Bülent BAYRAKTAR

Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Leyla AYDEMİR

Trabzon 2015

KABUL VE ONAY

Bülent BAYRAKTAR tarafından hazırlanan ‘‘Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Disiplin Vakaları ve Okul Müdürlerinin Önleyici Uygulamaları’’ başlıklı bu çalışma .../.../.... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Haleddin İBRAHİMLİ (Başkan)

İmza

.....
Yrd. Doç. Dr. Leyla AYDEMİR (Danışman)

İmza

.....
Yrd. Doç. Dr. Abdullah ÇELİK (Üye)

İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

İmza

Doç. Dr. M. Asif YOLDAŞ
Enstitü Müdürü

T.C.

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (07/12/2015)

Tezi Hazırlayan

Bülent BAYRAKTAR

İmzası

ÖZET

ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA YAŞANAN DİSİPLİN VAKALARI VE OKUL MÜDÜRLERİNİN ÖNLEYİCİ UYGULAMALARI

(RİZE İLİ ÖRNEĞİ)

BAYRAKTAR, Bülent

Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Leyla AYDEMİR

Aralık 2015

Bu araştırmada, Rize il merkezi ve ilçelerinde bulunan devlet ve özel ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre dağılımını belirlemek, okul müdürlerinin okullarında yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik görüş ve çözüm önerilerini saptamak ve almış oldukları bu önleyici tedbirlerden başarılı sonuçlar elde edilen tedbirleri ortaya çıkararak, ortaöğretim kurumlarındaki disiplin uygulamalarına ışık tutmak amaçlanmıştır.

Araştırmada “Rize ilindeki özel ve devlet ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre dağılımı ve okul müdürlerinin bu disiplin vakalarını önlemeye yönelik almış oldukları önleyici tedbirler nelerdir?” sorusuna cevap aranmakla birlikte, ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının neler olduğu, orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre ne gibi farklılıklar gösterdiği, okul yönetimi tarafından yaşanan bu disiplin vakalarına karşı verilen cezaların neler olduğu ve okul müdürlerinin orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik ne gibi önleyici tedbirler aldığına dair alt sorularına da cevap aranmıştır.

Araştırmamız altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş bölümü olup, problem durumu, araştırma konusu ve problemi, çalışmanın ana problemi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve sınırlılıklar yer almaktadır. İkinci bölüm olan kuramsal çerçevede, disiplin, disiplin yaklaşımları, disiplin modelleri

ve ilgili kavramlar açıklanmıştır. Üçüncü bölüm olan yöntem bölümünde, yöntem, araştırmanın modeli, çalışma gurubu, okul müdürlerinin kişisel bilgileri, veri toplama aracı ve verilerin çözümlenmesi hakkında bilgileri içermektedir. Dördüncü bölüm araştırma sonucunda elde edilen verilerin bulunduğu bulgular bölümü olup, beşinci bölüm tartışmalar ve yorumlar bölümü ve altıncı bölüm ise sonuç ve öneriler bölümüdür.

Araştırma nitel bir araştırma olup, okulda yaşanan disiplin vakalarını tespit etmek için doküman analizi yapılarak 34 ortaöğretim okulunun disiplin kurulu kayıt defterleri incelenmiştir. Okul müdürlerinin yaşanan bu disiplin vakalarına karşı almış oldukları önleyici tedbirleri tespit etmek için ise 30 ortaöğretim okulu müdürüyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmış ve elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Okul müdürleriyle disiplin anlayışları ve önleyici uygulamalarına dair yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen görüşlerin bazılarında alıntılar yapılarak bulgular kısmında aktarılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Rize merkez ve ilçelerinde bulunan 12 Mesleki ve Teknik Lise, 9 Anadolu Lisesi, 4 İmam Hatip Lisesi, 4 Fen Lisesi ve 1 Özel Liseden oluşan toplam 30 ortaöğretim okulu müdürü ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve 13 Anadolu Lisesi, 12 Mesleki ve Teknik Lise, 4 İmam Hatip Lisesi, 4 Fen Lisesi ve 1 Özel Lise olmak üzere toplam 34 ortaöğretim okulunun 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılına ait disiplin kayıt defterleri oluşturmaktadır.

Yapılan araştırma neticesinde ortaöğretim okullarında en çok yaşanan disiplin vakalarının ders içi ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%17,95), okul sınırları içerisinde tütün ve tütün mamulleri bulundurmamak yahut içmek (%17,67), kavga etmek ve başkalarına fiili şiddet uygulamak (%12,48), kaba ve saygısız davranmak (%8,69), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%6,87), başkalarına hakaret etmek (%4,90), kılık kıyafet kurallarına uymamak (%4,34), okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (%3,64) olduğu görülmüştür.

Okulların disiplin kayıt defterleri incelendiğinde, ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerinin toplam disiplin vakası sayısına oranına göre dağılımı, Anadolu Liselerinde; tütün ve tütün mamulleri bulundurmamak yahut içmek (%27,39), Fen Liselerinde; okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak

(%30,76), Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde; dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%24,93), İmam Hatip Liselerinde; kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%23,52), eylemlerinin en çok karşılaşılan disiplin vakaları olduğu görülmüştür. Özel liselerde ise yapılan doküman analizlerinde resmiyete yansımış herhangi bir disiplin vakasının olmadığı görülmüştür.

2014-2015 Eğitim Öğretim Yılına ait disiplin kurulu kayıt defterleri incelenmiş olup okullarda yaşanan disiplin vakalarına karşı okul disiplin kurulları tarafından öğrencilere en çok kınama cezasının verildiği (%63,26), ikinci olarak okuldan kısa süreli uzaklaştırma (%35,90) ve üçüncü olarak da okul değiştirme cezasının (%0,42) verildiği görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda, orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul müdürlerinin önleyici tedbir almada en çok rehberlik hizmetleri ile ilgili tedbir alma (%16,92), ceza yaptırımları ile ilgili tedbir alma (%15,88), öğrenciye pozitif yaklaşım ile ilgili tedbir alma (%12,26), okul yöneticileri, öğretmen ve çalışanlarla ilgili tedbir alma (%11,05), öğrenci velileri ile ilgili tedbir alma (%9,84), disiplin yönetmeliği ile ilgili tedbir alma (%8,98) yaklaşımlarından faydalandıkları görülmüştür. Okullarda yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirler içerisinde “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımının (%16,92)” en çok kullanılan tedbir yaklaşımı olarak karşımıza çıkması önleyici ve iyileştirici disiplin yaklaşımlarının okullarda etkin kılınmaya çalışıldığının göstergesi olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmeler ve disiplin raporlarının incelenmesi neticesinde okullarda uygulanan disiplin yaklaşımlarının okul türlerine ve okul müdürleri arasında uygulamada farklılık gösterdiği görülmüştür. Buna göre Mesleki ve Teknik Liselerde “Cezalandırıcı Disiplin Yaklaşımının” ağırlıkta uygulandığı, Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Liselerinde “İyileştirici ve Önleyici Disiplin Yaklaşımının” daha ağırlıkta kullanıldığı, özellikle akademik yönden yüksek olan öğrencilerin bulunduğu Anadolu Liseleri ve Fen Liselerinde ise “Modern Disiplin Anlayışının” daha ağırlıkta uygulandığı görülmüştür.

Araştırma ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı ülke genelinde ortak önleyici tedbir çalışmalarına ışık tutması bakımından önemlidir. Ayrıca öğretmen ve idarecilerin hizmet içi eğitim programlarında bu çalışmanın bulgularına yer verilmesi, yanlış uygulamaları önleme ve idarecilerin yaşanan veya yaşanması muhtemel disiplin vakalarına karşı tedbirli olmaları ve de gerekli yetiyi kazanmaları hususunda önemli rol oynayacaktır.

Bu çalışma, okul müdürlerinin müdür olarak hizmet yılı değişkeninin disiplin anlayışları ve uygulamaları üzerindeki etkisinin incelenmesi, okul müdürlerinin makam kaygısı değişkeni ile disiplin anlayışları ve uygulamaları üzerindeki etkisinin incelenmesi, özel okul müdürlerinin disiplin sorunları ve ceza yaptırımlarına ilişkin tutum ve algılarının incelenmesi, okul ikliminin öğretmenlerin disiplin anlayışları ve uygulamaları üzerindeki etkisinin incelenmesi, okullarda görev yapan öğretmenlerin yaş ortalamaları değişkeni ile disiplin anlayışı ve uygulamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi, okul müdürlerinin atanma şeklinin disiplin uygulamaları üzerindeki etkisinin incelenmesi gibi konularda da araştırma yapılmasının faydalı olacağı kanaatini doğurmuştur. Bu da yeni araştırmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rize örneği, disiplin, ortaöğretimde disiplin, okul müdürü, disiplin modelleri.

ABSTRACT

DISCIPLINE CASES WHICH TOOK PLACE IN SECONDARY SCHOOLS AND PREVENTIVE PRACTISES OF HEADMASTERS

(SAMPLE OF RİZE PROVINCE)

BAYRAKTAR, Bülent

Master's Thesis, Avrasya University, Institute of Social Sciences

Department of Management Sciences

Thesis Advisor: Ass. Prof. Dr. Leyla AYDEMİR

December 2015

Scope of this research is to detect the distribution of disciplinary cases occurred in private and state secondary schools in the province of Rize and its districts by school types, identifying the opinions and solution recommendations of the school headmasters regarding preventing the disciplinary actions occurred in their schools and shedding light upon the disciplinary practices in the secondary schools by revealing the successful precautions among such precautionary measures taken by the school headmasters.

In this research, not only the question “What is the distribution of disciplinary cases occurred in private and state secondary schools in the province of Rize and what are the precautionary measures taken by the school headmasters against these disciplinary actions?” is answered, but also some other questions such as what the disciplinary cases occurred in secondary schools are, differences of disciplinary cases in secondary schools according to school types, punishment given by the school administration against such disciplinary cases and precautionary measures taken by the school headmasters to prevent the disciplinary cases occurred in secondary schools are answered.

This research consists of six sections. The first section is the introduction section and includes the problem case, subject of the research and the problem itself, the main problem of the study, other problems, purpose of the research, importance of the

research and limitations. In the second section, the theoretic framework, discipline, disciplinary approaches, disciplinary models and related notions are explained. In the third section, method section, the method, model of the research, study group, personal information of the school headmasters, data collecting and analysis of the date are identified. The fourth section is the findings section consisting of the date obtained as a result of the research. The fifth section contains the discussions and comments and finally the results and recommendations are identified in the sixth section.

This research is a qualitative research and also disciplinary register books of 34 secondary schools were investigated in order to determine the disciplinary cases occurred in the school through document analysis. Semi – structured interview technique was used with the school headmasters to detect the precautionary measures they take against such disciplinary actions and descriptive method was used for the analysis of the data obtained. Some the opinions obtained from the interviews made with the school headmasters about their disciplinary approaches and precautionary practices were quoted and reflected in the findings sections.

Sample of this research consists of the semi-structured interviews made with 30 school headmasters from 12 Vocational and Technical High Schools, 9 Anatolian High Schools, 4 Religious High Schools, 4 Science High Schools and 1 Private High School and disciplinary register books of 34 secondary schools (13 Anatolian High Schools, 12 Vocational and Technical High Schools, 4 Religious High Schools, 4 Science High Schools and 1 Private High School) belonging to 2014-2015 school year.

According to the results of the research performed it was evident that the disciplinary cases mostly occurred in secondary schools were interrupting the lesson and extracurricular activities (17,95%), carrying and using tobacco and tobacco products within the school (17,67%), fighting, committing physical force against the others (12,48%), behaving rudely and disrespectfully (8.69%), cheating or helping other students to cheat (6.87%), insulting the others (4.90%), disobeying the school uniform rules (4.34%), making amendments on the documents given by the school (3.64%).

When the distribution of disciplinary cases occurred in secondary schools by school types and the disciplinary register books of the school were investigated, it was evident that the most common disciplinary cases occurred in Anatolian high schools

were carrying and using tobacco and tobacco products (27,39%), the most common disciplinary case occurred in Science High Schools was making amendments on the documents given by the school (30,76%), the most common disciplinary case occurred in Vocational and Technical Anatolian High Schools was interrupting the lesson and extracurricular activities (24,93%), the most common disciplinary case occurred in Religious High Schools were cheating or helping other students to cheat (23,52%). In terms with the private high schools, it was evident that there weren't any disciplinary cases reported officially in the document analysis performed.

After investigating the disciplinary register books of the schools belonging to the school year of 2014-2015, it was recognised that the most common punishment given to students by the school disciplinary committee against such disciplinary actions was reprimanding (63,26%), the second punishment was giving suspension from the school for a short time and the third punishment was changing the school.

As a result of the data obtained from the interviews with the school headmasters within the scope of this research, it was evident that for the precautionary measures against such disciplinary actions the school headmasters used mostly the approaches including the measures taken with guidance and counselling services (16.92%), measures taken with penal sanctions (15.88%), measures taken by approaching the student positively (12.26%), measures taken with the school managers, teacher and the personnel (11.05%), measures taken with the parents (9.84%) and measures taken according to the disciplinary regulation (8.98%). Considering that the most commonly used precautionary approach among the measures taken the school headmasters against the disciplinary cases in the schools is "The Approach of Taking Measures with Guidance and Counselling Services (16.92%), it can be said that this is an indicator for the attempts of activating such precautionary and remedial disciplinary approaches in schools.

As a result of the interviews with the school headmasters and investigation of the disciplinary reports within the scope of this research, it has been found that there are some differences in disciplinary approaches applied in schools according to school types and school headmasters. Accordingly, "Punitive Disciplinary Approach" is the most common practice in Vocational and Technical High Schools and "Remedial and Precautionary Disciplinary Approach" is the most common practice in Anatolian and

Religious High Schools and “Modern Disciplinary Approach” is the most common practice especially in Anatolian and Science High Schools which have academically successful students.

This research is important in terms with illuminating the common precautionary measure studies against disciplinary cases in secondary schools within the whole country. Besides, including the findings of this research in the in-service training programmes of teachers and administrators will have an important role in preventing wrong actions and making the administrators more cautious against the disciplinary cases occurred or likely to occur and making them gain the necessary ability in this context.

As a result of this research we can say that it will be useful to perform some other researches about subjects such as investigation of the effect of service year of school headmasters as a headmaster on disciplinary approaches and practices, investigation of the effect of position concerns for school headmasters on disciplinary approaches and practices, investigation of the approaches and apprehension of private school headmasters on disciplinary problems and punishment sanctions, investigation of the effect of the school atmosphere on the disciplinary approaches and practices of the teachers, investigation the connection between the age range of the teachers working in the schools and the disciplinary approaches and practices and investigation of the effect of assignment type of school headmasters on the disciplinary practices. This shows us that some new researches should be performed.

Key Words: Sample of Rize, disciplinary, discipline in secondary education, school headmaster, disciplinary models

TEŞEKKÜR

Araştırmanın gerçekleştirilmesi aşamasında yardım ve desteklerini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Leyla AYDEMİR ‘e teőekkürlerimi borç bilirim.

Çalışmam için gerekli verileri toplama aşamasında kıymetli vakitlerini ayırarak bana yardımcı olan değerli okul müdürlerine ve bu süreç boyunca maddi ve manevi desteğiyle yanımda olan arkadaşım Cihat Özcan YILMAZ’ a teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans yapma fikrimin tetikleyicisi olan ve bu süreç boyunca desteğinden ve sabrından taviz vermeden sürekli yanımda bulunan eşim Yeşim BAYRAKTAR’ a ve kendisine ayıracağım zamanı sabırla bekleyen ve varlığıyla yaşam enerjim olan oğlum Duhan Tuğberk BAYRAKTAR’ a sonsuz teşekkür ve sevgilerimi sunuyorum.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Bülent BAYRAKTAR

Doğum Yeri ve Tarihi : Trabzon 15.06.1976

Lisans Öğretimi : Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Yüksek Lisans Öğretimi : Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim
Bilimleri Anabilim Dalı

İş Deneyimi : Ali Metin Kazancı Rize Lisesi Rehber Öğretmen ve
Psikolojik Danışman
Ali Metin Kazancı Rize Lisesi Müdür Yardımcısı

Çalıştığı Kurumlar : Ali Metin Kazancı Rize Lisesi

İletişim

e-posta Adresi : bulent-bayraktar@hotmail.com.tr

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY SAYFASI	
BİLDİRİM SAYFASI	
TEZ ÖZETİ	v
ABSTRACT	ix
TEŞEKKÜR	xiii
ÖZGEÇMİŞ	xiv
İÇİNDEKİLER	xv
TABLolar LİSTESİ	xx

1.BÖLÜM GİRİŞ

1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırma Konusu ve Problemi.....	2
1.3. Çalışmanın Ana Problemi.....	4
1.4. Yan Problemler.....	4
1.5. Araştırmanın Amacı.....	4
1.6. Araştırmanın Önemi.....	5
1.7. Sınırlılıklar.....	5

2. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2. Kuramsal Çerçeve.....	6
2.1. Disiplin Nedir?.....	6

2.2. Disiplin Modelleri.....	8
2.2.1. Davranış Değiştirme Modeli.....	8
2.2.2. Güvengen Disiplin Modeli (Lee Canter ve Marlene Canter)	10
2.2.3. Ben Sorun Çözebilirim (BSC) Modeli.....	11
2.2.4. Öğretmen Etkililiği Eğitimi Modeli.....	11
2.2.5. Sosyal Disiplin / Ulusal Sonuç Modeli.....	12
2.2.6. Gerçeklik Terapisi / Kontrol Modeli.....	13
2.2.7. İnsanlar Arası İlişkileri Çözümleme Modeli (Eric Berne, Thomas Harris).....	14
2.2.8. Ginott Modeli.....	15
2.2.9. Dobson Modeli.....	16
2.2.10. Redl ve Wattenberg Modeli.....	16
2.2.11. Kounin Modeli.....	17
2.2.12. Olumlu Sınıf Yönetimi/Jones Modeli: Frederic Jones.....	18
2.2.13. Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi Modeli (SDYS).....	19
2.3. Disiplin Türleri.....	20
2.3.1. İntikamcı Disiplin Anlayışı.....	20
2.3.2. Cezalandırıcı Disiplin Anlayışı.....	21
2.3.3. Korku Yoluyla Engelleme Disiplin Yaklaşımı.....	22
2.3.4. İyileştirici Disiplin Yaklaşımı.....	22
2.3.5. Önleyici Disiplin Yaklaşımı.....	23
2.3.6. Modern Disiplin Yaklaşımı.....	24
2.4. Okulda Disiplin.....	25
2.4.1. Okulda Disiplinin Paydaşları.....	27
2.4.1.1. Öğrenci.....	27
2.4.1.2. Öğretmen.....	28
2.4.1.3. Yönetim	29
2.4.1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışma.....	30
2.4.1.5. Program.....	31
2.4.1.6. Aile.....	32
2.5. Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin.....	33
2.5.1. Öğrencilerin Uyacıkları Kurallar ve Beklenen Davranışlar	33
2.5.2. Davranışların Kazandırılması.....	35
2.5.3. Öğrencilerin ödüllendirilmesi.....	35
2.5.3.1. Onur belgesi ile ödüllendirme.....	35

2.5.4. Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi.....	36
2.5.5. Disiplin Cezasını Gerektiren Davranışlar.....	37
2.5.5.1. Kınama cezasını gerektiren davranışlar ve fiiller	37
2.5.5.2. Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar.....	38
2.5.5.3. Okul değiştirme cezasını gerektiren fiil ve davranışlar	39
2.5.5.4. Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar.....	41
2.5.6. Pansiyon, başka okul veya işletmedeki disiplin olayları.....	42
2.5.7. Cezaya neden olan davranış ve fiilin tekrarlanması.....	43
2.5.8. Uygulama İle İlgili Esaslar.....	43
2.5.9. Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar.....	43
2.5.10. Disiplin cezaları ile ilgili onay, itiraz ve tebliğ.....	44
2.5.11. Davranış puanının indirilmesi.....	45
2.5.12. Cezaların işlenmesi, silinmesi, puan iadesi ve dosyaların saklanması.....	45
2.5.13. Cezaların uygulanması.....	46
2.6. Geleneksel Disiplin Anlayışında Ceza.....	47
2.7. Çağdaş Disiplin Anlayışında Ceza.....	47
2.8. Disiplinle İlgili Araştırmalar.....	49

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3. Yöntem.....	52
3.1. Araştırmanın Modeli.....	52
3.1.1 Çalışma Grubu.....	52
3.1.2. Katılımcı Okul Müdürleri.....	53
3.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması.....	53
3.3. Verilerin Çözümlemesi.....	56

4. BÖLÜM

BULGULAR

4. Bulgular.....	57
4.1. Okullarda Yaşanan Disiplin Vakaları ve Çeşitlerine Dair Betimleyici İstatistikler.....	57
4.2. Okullarda Yaşanan Disiplin Vakalarının Okul Türüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular.....	59
4.3. Orta Öğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurullarının Verdikleri Ceza Türlerine İlişkin Bulgular	68
4.4. Okul Müdürleriyle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler Neticesinde Yaşanan Disiplin Vakalarına Karşı Müdürlerin Almış Oldukları Önleyici Tedbirlere İlişkin Bulgular.....	69
4.4.1. Okul Müdürlerinin, Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	72
4.4.2. Okul Müdürlerinin, Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	75
4.4.3. Okul Müdürlerinin, Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	78
4.4.4. Okul Müdürleriyle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler Neticesinde Yaşanan Disiplin Vakalarına Karşı Müdürlerin Almış Oldukları Önleyici Tedbirlere İlişkin Bulgular.....	81
4.4.5. Okul Müdürlerinin, Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	83
4.4.6. Okul Müdürlerinin, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlerle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	86
4.4.7. Okul Müdürlerinin, Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	88
4.4.8. Okul Müdürlerinin, Çevresel Faktörlerle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	90
4.4.9. Okul Müdürlerinin, Okulun Fiziki Ortamıyla İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	93
4.4.10. Okul Müdürlerinin, Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri.....	95

5. BÖLÜM

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

5. TARTIŞMALAR VE YORUMLAR.....	98
---------------------------------	----

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	107
6.1. Araştırmaya İlişkin Sonuçlar	107
6.2. Öneriler.....	110
Kaynakça.....	115
Ekler.....	121
EK 1. Görüşme Formu.....	121
EK 2. Tez İzin Belgesi.....	123

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Okullarda Yaşanan Disiplin Vakaları ve Çeşitlerine Dair Betimleyici İstatistikler.....	57
Tablo 1.1 Anadolu Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular	59
Tablo 1.2. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular.....	61
Tablo 1.3. Fen Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular	62
Tablo 1.4. İmam Hatip Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular.....	63
Tablo 1.5. Özel Liselerde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular	64
Tablo 1.6. Orta Öğretim Kurumlarında Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranlarının Okul Türlerine Göre Karşılaştırılması...	65
Tablo 2. Ortaöğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurulları Tarafından Verilen Cezaların Okulların Toplam Disiplin Cezası Sayılarına Oranının Karşılaştırılması ...	68
Tablo 3. Okul Müdürleriyle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler Neticesinde Yaşanan Disiplin Vakalarına Yönelik Müdürlerin Almış Olduğu Önleyici Tedbirler .	70
Tablo 3.1. Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	72
Tablo 3.2. Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	75
Tablo 3.3. Öğrenciye Pozitif Davranma İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	78
Tablo 3.4. Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	81
Tablo 3.5. Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	83
Tablo 3.6. Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	86
Tablo 3.7. Öğrencilerin Hazır Bulun Uslulukları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	88
Tablo 3.8. Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	90
Tablo 3.9. Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	93
Tablo 3.10. Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımına Ait Görüşler.....	95

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Bir ülke için en büyük yatırım, eğitime yapılan yatırımdır. Eğitime önem veren toplumlar, huzur ve kalkınma için gereken en önemli yatırımı yapmış sayılırlar. İyi bir vatandaş, ancak iyi bir eğitim sayesinde yetiştirilebilir. Ailede başlayan eğitim, okullarda ve insan hayatının her döneminde devam eder.

Eğitim, bir ülkede millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında en önemli faktördür. Her yenileşme hareketinin başarısı, eğitim alanındaki başarıya bağlıdır. Kalkınmanın, akıl ve bilimin önderliğinde gerçekleşeceği gerçeğini kabul etmek ve bu doğrultuda gereken adımları atmak bir ülkenin temel felsefelerinden biri olmalıdır. İnsanların toplum hayatına uyum sağlaması, kişilik kazanması, iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olması ancak iyi bir eğitim sayesinde gerçekleşir. 18. yy.'da yaşamış Fransız filozof Helvetius “Aldığımız eğitim ne ise o kadar kaynak” demiştir. Gerçekten de insan geçmişte yaşamış ve öğrenmiş olduklarının ürünüdür.

Toplumsal bir ihtiyacın karşılanması olan eğitim, bir devlet hizmetidir. Devletlerin eğitim sistemi, o devletin geleceğini ilgilendirir. Bu nedenle genç kuşaklar, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yönlendirilmeli ve eğitilmelidirler. Bu amaca hizmet eden en önemli unsurlardan biri okuldur. Okullar eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde en büyük rolü olan kurumlardır. Bu kurumlar eğitim ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken çağın gerektirdiği değişimlere ayak uydurmak ve kendini yenilemek durumundadırlar. Okullarda eğitim ve öğretim aktivitelerinin asıl gayesi o ülkenin geleceği olan gençlerin bilgi, beceri ve davranış bakımından etkili ve verimli şekilde yetişmelerini sağlamaktır.

1.2. Araştırma Konusu ve Problemi

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ve insanın insanla en çok etkileşime geçtiği kurumların başında okul kurumları gelmektedir. Bu kurumlardaki

idareci, öğretmen, öğrenci, yardımcı personel ve hizmet biriminde çalışanların arasındaki iletişimin sağlıklı olması eğitimde verimliliği arttırmaktadır. Kurumlardaki iletişimin sağlıklı olması ve faaliyetlerin kurumun amacını en etkin ve verimli bir şekilde dizayn edilebilmesi için okullarda da uyulması gereken disiplin kuralları vardır. Bu disiplin kurallarının öğrencilerin kişilik gelişimlerinin en hızlı olduğu ergenlik döneminde baskıcı ve yaptırımcı uygulamayla kavratılması yerine öğrencilerin içinde bulunmuş olduğu toplumun norm, davranış ve beklentilerinin öğrencilere kavratılması daha etkili olacaktır.

Çağdaş eğitim, disiplini kişiye düzenli davranış ve iyi alışkanlıklar kazandırıcı, onu kendisi ve çevresi ile uyum içinde yaşamaya hazırlayıcı kurallar, önlemler bütünü olarak tanımlamaktadır. Bu kural ve önlemler çocuğa öğretmen ya da anne-babanın zorlayıcı yöntemleri ile kazandırılmaz. Başka bir deyişle disiplin, dışsal değil içseldir; bireyin içsel gelişimi ile gerçekleşir. Çocuk, disiplinli bir birey olması için, öğrenmeye güdüleyici bir ortamda kendi isteği ile kararlara katılarak sorumluluklar alarak, başarıya duygusunu tatması gerekir (Alıcıgüzel, 1998, s. 164).

Disiplin; fert ya da grupların eğitim amaçlarına ulaşmak için hareket ve davranışlarını kontrol altına almaları durumudur (Uzun, 2001, s. 15).

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyal olan insanın toplumsal hayatın içinde düzenli yaşayabilmesi için uymak zorunda olduğu bir takım kurallar bulunması gerekmektedir. Okullarda kendine özgü kuralları olan yapılardan biridir. Okullar, amaçlarına en etkili ve verimli bir şekilde ulaşabilmek ve kurum içi ahengi koruyabilmek için öğrencilerden bir takım kurallara uymalarını bekler.

Bütün çocukları aynı kalıba sokmak ister gibi her olayda aynı disiplin vasıtalarının kullanılmasını istemekten ziyade öğrencilerin içinde bulunmuş oldukları sosyal çevrenin norm ve değerlerini benimsemeleri sağlanarak, disipline tabi tutulan kişi bu yapıların kendisinin lehine olduğu izlenimini hissetmelidir (Uzun, 2001, s. 17).

Genel anlamda disiplin kavramı, bir amaçla bir araya gelmiş insan grubunun düzen içinde yaşamasını sağlamak amacıyla seçilip konulmuş kuralları, hükümleri ve bunları uygulaması için alınan önlemleri ifade eder (Saritaş, 2000, ss. 47-90). Disiplin denilince genellikle akla ceza gelir. Ancak yukarıdaki tanımda da işaret edildiği gibi, disiplin sadece ceza vermektan ibaret bir iş değildir. Disiplin, olumsuz davranışların

meydana gelmesini önlemek için tutarlı ve kararlı davranışlarda bulunmaktır. Disiplin, yapılan işlerin belirli bir düzen içinde yürütülmesidir (Erdoğan, 2002, s. 109).

Çocukların okul ortamında güven ve huzur duymaları gerekmektedir. Kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyecek yaşantı ve olaylara maruz kalmamaları, gelişimlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmeleri ve hayatlarına yön verebilmek için karar verme yetilerini geliştirecek disiplin yaklaşımı uygulanmalıdır. Uygulanan disiplin, çocuğu küçük düşüren, uzaklaştıran, kendini ifade etmesine olanak tanımayan, baskıcı ve sosyalleşmesini engelleyici nitelikte olmamalıdır. Disiplinde amaç çocuğa davranışlarını düzenlemesini sağlayacak, kendi kendini yönetme yeteneğini kazandırma olmalıdır (Uzun,2001, s. 23).

Eğitim bilimciler bu yolda ne kadar çözüm yolları üretirlerse üretsinler, bir o kadar da olumsuz tutum ve davranışların sergilenmesinin alıp başını gittiği günümüzde öğrencileri, öğretmenleri ve okul yöneticilerini ne gibi olumsuzlukların beklediğini kestirmek oldukça güçleşmektedir.

Birçok insanın, geçmiş yaşantılarında anne babalar, öğretmenler ve din adamları tarafından korku ve baskı yoluyla kendisine hükmedildiğine dair anıları vardır. Bağırma, üzerine yürüme, itekleme, dayak, vurma, yerme, tehdit, alay etme, azarlama evlerde ve okullarda olağan durumlar. Çocuklara karşı bu tepkilerin disiplin oluşturduğuna inanan yetişkinler, hazin bir biçimde yanlış bilgilendirilmişlerdi. Bu tür disiplin uygulamaları istismarcıydı. Evlerde ve okullarda asayiş sağlarken bir yandan da çocuğun pozitif doğasına zarar verebiliyordu. Bunun yanı sıra çocukların duygusal, toplumsal, eğitsel gelişmelerinin önünü kesiyordu ve bunun önemli sonuçları oldu; birçok çocuk başarısızlıktan dehşet duymak, korku içinde yaşamak, öğrenmeye karşı ilgisini yitirmek ve çoğu zaman da kin ve intikam duygularını yetişkin yaşamına yansıtmak durumunda kalmıştır (Ada ve Çetin, 2002, s. 7).

Son zamanlarda disiplin olaylarının her geçen gün artması eğitim sistemini de harekete geçirmiş ve okul ortamlarının öğrenciler açısından güvenli ve huzurlu yerler olması yönünde çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Bu nedenle orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarını en aza indirmek ve çözüm önerileri oluşturmak amacıyla, orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının türleri ve okul müdürlerinin disiplin sorunlarını çözmeye yönelik görüş ve düşüncelerini almanın faydalı olacağı

düşünülmektedir. Okul ortamında öğrencilerin olumsuz davranışları sergileme ve disiplin vakalarında yaşanan sıklık zorunlu olarak eğitim kurumlarını bu tür vakaların en aza indirilmesi ve önlemlerin alınması hususunda çalışmaların yoğunlaştırılmasına itmiştir.

Bu çalışmanın evrenini Rize ilindeki ortaöğretim okulları, örneklemini ise merkez ve ilçelerinde bulunan Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Anadolu ve Fen Liselerinin içinden rastlantısal seçilmiş okullar oluşturmaktadır.

1.3. Çalışmanın Ana Problemi

Rize ilindeki özel ve devlet ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre dağılımı ve okul müdürlerinin bu disiplin vakalarını önlemeye yönelik almış oldukları önleyici tedbirler nelerdir?

1.4. Alt problemleri

1. Orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakaları nelerdir?
2. Orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakaları okul türlerine göre ne gibi farklılık göstermektedir?
3. Okul yönetimi tarafından yaşanan bu disiplin vakalarına karşı verilen cezalar nelerdir?
4. Okul müdürleri orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik ne gibi önleyici tedbirler almaktadır?

1.5. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı; “Rize il merkezi ve ilçelerinde bulunan devlet ve özel ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre dağılımı ve okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirleri inceleyerek değerlendirmek ve başarılı tedbirleri ortaya çıkarmaktır.”

Araştırmanın amaçlarından biri, ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin vakalarına karşı etkili önleyici tedbirler alabilmek ve çözüm amaçlı yaklaşımlar geliştirebilmek için öncelikle okullarda çoğunlukla yaşanan disiplin vakalarının neler olduğunu tespit etmektir. Sık yaşanan disiplin sorunlarının tespit edilmesi okullarda

uygulanacak olan önleyici disiplin anlayışlarının geliştirilmesine etkili bir hareket noktası oluşturacağı düşünülmektedir. Bu da doğru ve etkili çözümlerin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Araştırmanın diğer bir amacı ise, okul müdürlerinin okullarda yaşanan disiplin vakalarına karşı önleyici uygulamalarını araştırarak alternatif çözüm yöntemlerinin belirlenmesine ışık tutmaktır.

1.6.Araştırmanın Önemi

Gençler arasında etkileşimin ve iletişimin çok hızlı olduğu, öğrencileri olumsuzluğa iten olumsuz kazanımların arttığı günümüzde disiplin tedbirlerinin önemi daha da artmıştır. Çağın getirdiği olumsuzluklar karşısında mevcut uygulamalarla çözüm bulmada yetersiz kalınması kullanılan disiplin tedbirlerinin de güncellenmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Yapacağımız bu çalışmada mevcut disiplin vakalarının ve bu vakalar karşısında okul müdürlerinin aldığı önleyici tedbirlerin belirlenmesi her yeni gün farklılaşan disiplin olaylarına karşı başta okul müdürleri, öğretmenler, veliler olmak üzere tüm çevrenin ortak ve çözümleyici yeni disiplin politikası geliştirmesine ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2014-2015 eğitim öğretim yılında Rize merkez ve ilçelerindeki 30 adet orta öğretim okuluyla sınırlandırılmıştır.
2. Elde edilen bilgiler, veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara okul müdürlerinin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
3. Araştırma ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin sorunlarının tespit edilmesi amacıyla 34 ortaöğretim kurumunun 2014-2015 eğitim öğretim yılına ait disiplin kurulu defterini içermektedir.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2. Kuramsal Çerçeve

2.1. Disiplin Nedir?

Farklı kaynaklarda disiplinin çeşitli tanımları mevcuttur. Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

Disiplin kavramı, Latince “disciplina”dan türemiş ve eğitim-öğretimde öğretmek manası da bulunmaktadır. Bu yüzden günümüzde eğitim-öğretim için uygun ortam oluşturarak davranış denetimi sağlamak anlamında kullanılmaktadır (Çelik, 2005, s. 243).

Türk Dil Kurumunun tanımına göre disiplin; bir topluluğun yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, sıkı düzen, zapturapt olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünüdür (T.D.K. 1992, s. 383).

Disiplin, kişiye kazandırılan davranışlar aracılığıyla onu, kendisi ve çevresiyle uyumlu bir yaşama hazırlama sürecidir. Bu süreçte kişiye, sorumluluğu ve uyulması gereken kuralları öğretilerek, iç denetim anlamına gelen ‘ahlak gelişimi’ ni sağlar (Yavuzer, 2003, s. 10).

Büyükkaragöz (1996) disiplini; birey veya grupların, tutum ve davranışlarını eğitim ve öğretimin hedeflediği amaçlara erişmeleri maksadıyla kontrol altına almalarıdır şeklinde tanımlamıştır (Büyükkaragöz ve Çivi,1996, s. 265).

Öğretmenlerin sınıf kontrolünü sağlayarak sınıf ortamını eğitim ve öğretime elverişli bir hale getirmeye çalışmaları en çok enerji sarf ettikleri ve zorlandıkları durumlardandır. Öğrenme ortamının etkili ve verimli bir şekilde düzenlenmesi gerekliliği disiplin ve akabinde kural olgusunu gün yüzüne çıkarmaktadır (Çelik, 2007, s. 239).

Bir faaliyetin başarıyla sonuçlanması için disiplinli ve düzenli olmak en önemli faktörlerdir. Eğer bir çalışmada disiplin ve düzen yoksa orda başarı beklemek anlamsızdır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde sürdürülebilmesi maksadıyla bu faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini engelleyecek davranışları minimize etmek için sınıfta uyulması gereken kurallar oluşturmak sınıf disiplinin asıl amacıdır (Yiğit, 2011, s. 78).

Disiplin, mevcut yasa, kural, ilke ve düzenlemelere aykırı düşmeyecek davranışlar sergilemek olarak tanımlanmaktadır (Yiğit, 2006, s. 44).

Eğitim anlamında ifade edilen disiplin, bireylerin içinde yaşadıkları toplumun ortak tutum ve davranışlarına uyum sağlamaları amacıyla alınan tedbirlerin tümü (Şengül, 2005), “insanların haklarının korunması” (Kayabaşı, 2010, s. 69), “olumsuz öğrenci engellenmesi” (Erden, 2008, s. 5), “öğretmenlerin, öğrenci davranışlarını kontrol etmek için başvurdukları yöntemler” (Charles, 2005, s. 4), “öğretmek-eğitmek” (Ünsal, 2011, s. 232), “öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının yaratılması amacıyla kural koyma ve istenmeyen davranışların önlenmesi” (Çelik, 2007, s. 239), “mevcut kural, ilke ve düzenlemelere uygun davranma” (Yiğit, 2011, s. 78), eğitimin kazandırmaya çalıştığı hedeflerin davranışa dönüşme sürecinde öğrencilerden beklenen hedef davranışları oluşturmaya, sergilemeye, tekrarlamaya ve bunları takip ederek sonuçlarını değerlendirmeye yönelik aktivitelerin tamamı (Sarıtaş, 2000, s. 51), tutarlı ve istikrarlı davranışlar sergileyerek istenmeyen davranışların oluşmasını önlemek olarak tanımlanabilir (Erdoğan, 2002, s. 109).

Eğitimde disiplin en geniş anlamıyla, çocuğun gelişiminde büyükler tarafından örgütlenen bir yaşam düzenini ifade eder (Er, 1979, s. 9). Disiplin genellikle, öğretmenler tarafından yanlış anlaşılan bir kavramdır. Disiplin kavramı toplumumuzca çoğu kez baskı, otorite, cezalandırma, itaat ettirme, sert kurallar anlamında kullanılır. Dar anlamda disiplin, istenmeyen davranış için ceza uygulama hareketini kapsar. Oysa geniş ve doğru anlamı ile disiplin, çocuğa istenen davranışın öğretilmesi ve insana içten denetim kazandırmak için yapılan eğitimidir (Başaran, 1989, s. 158).

Disiplin, gençlerin daha çok kendilerini anlamalarını ve kontrol edebilmelerini, kuralları sevgi ve açık ilkelerle uygulamayı öğretmek için kullanılmaktadır (Yıldız, 2006, s. 14). Başka bir ifadeyle disiplin, grubu oluşturan bireylerin isteyerek ve

inanarak içinde bulunmuş oldukları grubun kurallarına uygun tutum ve faaliyette bulunmalarını sağlayan güçtür (Erdem, 2011, s. 82). Yani disiplin, belli bir amaç için bir araya gelmiş insan topluluğunun belli bir düzen içinde yaşamasını sağlamak için belirlenmiş kuralları, hükümleri ve bütün bunlara uyulması için alınan tedbirleri içerir (Kayabaşı, 2010, s. 69).

Disiplin kavramı, günlük yaşamda düzeni oluşturmak, intizam sağlamak anlamında kullanılmaktadır. Disiplin, kişilere hangi davranışların iyi ve doğru, hangi davranışların kötü ve yanlış olduğunu öğretmek ve bireylerin öğrendiklerine göre davranıp-davranmadığını denetlemektir. Disiplin, birey ya da grupların eğitimin amaçlarına ulaşmaları için davranışlarını kontrol altına almalarını sağlamaya yönelik etkinliklerin tümüdür (Ilgar, 2000, s. 153).

Okuldaki disiplin kuralları öğrencilerin psikolojik, sosyal, bilişsel ve fiziksel gelişimlerini destekler nitelikte olmalıdır. Öğrencileri okula bağlamalı ve bu kuralların neden konulduğu öğrencilere anlatılmalıdır. Bu kurallar öğrencilerde korku ve kaygı oluşturmamalıdır.

2.2. Disiplin Modelleri

Disiplin modelleri aşağıda açıklanmıştır.

2.2.1. Davranış Değiştirme Modeli (Watson, Thorndike ve Skinner)

Davranış değiştirme modeli, davranışların çoğunun öğrenilmiş ve öğrenmenin genellikle çevrenin etkisi altında kaldığı, çevre tarafından pekiştirilen ve ödüllendirilen davranışların tekrarlanma olasılığının arttığı görüşlerini savunan davranışçı psikologlar Watson, Thorndike ve Skinner'in felsefesi üzerine kurulmuştur (Erdem, 2011, s. 93).

Davranışçı modelin ana düşüncesi, davranışların kontrol altına alınabilmesi ve değiştirilebilmesi, davranışların neticelerini ve getirilerini ya da davranıştan sonra kazanılan ödüllendirmelerin değiştirilmesiyle mümkün olabilir. Bu modelde pekiştirme, öğrenme davranışlarının bazı boyutlarını değiştirmek maksadıyla sistemli olarak kullanılır. İyi, kurallara itaat eden ve beklenen davranışları sergileyen öğrencilere pekiştireçler ve ödüller verilir. Pekiştireçler, takdir etme, met etme, not, hediyeler ve ya yiyecek gibi ödüllerden oluşabilir. Beklenen davranışlarda bulunmayan veya

istenmeyen davranışlar sergileyen öğrenciler ise bahsedilen bu ödüllerden mahrum bırakılarak cezalandırılır. İstenmeyen davranışlar öğretmenler ve diğer öğrenciler tarafından pekiştirilmediği zaman kendiliğinden sönme eğilimi gösterecektir (Altındaş, 2000, s. 196).

Davranışçılar, bir davranışı değiştirmede olumlu ve olumsuz diye adlandırdıkları pekiştireçlerle ceza kullanmayı tavsiye etmektedirler. Olumlu pekiştireç, mevcut bir davranışın kullanım sıklığını ve şiddetini arttıran, hoş ve arzu edilen uyarıcıları tanımlar. Olumsuz pekiştireçler ise, davranışın güçlenmesi uyarıcının kesilmesiyle olur (Edwards, 1993; Burden, 1995; Celep, 2000; Akt: Duran O. C. 2011, s. 22).

Öğretmenler, sınıf içindeki faktörlerin öğrencilerin davranışları üzerindeki etkilerini tek tek tespit etmeli ve bu faktörleri beklenen ve arzulanan davranışları gerçekleştirmeye yönelik değiştirmelidir. Bu sistemin uygulanabilirliği diğer yaklaşımlara göre daha kolaydır. Nedeni ise bu sistemle öğretmenler öğrencilerin sergilemiş olduğu olumlu davranışlara daha sağlıklı ödül verebilir. Davranış değiştirme modeli neden-sonuç ilişkisine netlik kazandırır ve sınıf disiplin çabalarındaki birçok belirsizliği çözüme kavuşturur. Arzu edilen davranışı sergilemeye yöneltmede kullanılan tekniklerden bazıları şunlardır (Celep, 2004, ss. 177-181):

- Aralıklı ve oranlı pekiştireç verme
- Temel davranışı parçalara ayırma
- Öğrenciyi sınıftan izole etme
- Öğrenciye, doyumluk verene kadar gösterdiği istenmeyen davranışı yaptırma
- Model alma
- Olumlu\olumsuz ifade kullanma
- Öğrenci ile anlaşma yapma.

Celep (2000)'a göre, bu modelin ana kazanımı, öğrenciye sergilemiş olduğu doğru davranışlar sonunda pekiştireç vererek, bu davranışların sergilenme sıklığını arttırmaktadır. Kurallara uyan ve arzu edilen ve kazandırılmak istenen davranışları sergileyen öğrencilere pekiştireçler ve ödüller verilir. Olumsuz davranışlar sergileyen

veya arzu edilen performansı sergilemeyen öğrenciler ilgiden, alâkadan ve ödülünden mahrum bırakılır veya cezalandırılır (Akt: Özdem, 2003, s. 51).

2.2.2. Güvengen Disiplin Modeli (Lee Canter ve Marlene Canter)

Canter ve Canter (1976) tarafından geliştirilmiş olan bu model 'Etkin Disiplin' olarak da bilinir. Bu model sınıf yönetiminde öğretmenlerin etkin ve aktif olması gerektiğini öne sürer (Çelik, 2007, 246 s.). Öğrencilerin sorumlu davranışları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Yalçınkaya ve Küçükkaragöz, 2006, s. 119).

Bu disiplin modeline göre öğretmenler, bir öğretmenin öğretme hakkı ve öğrencilerin ana ihtiyaçlarını karşılaması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bundan dolayı öğretmenler maksimum seviyede kontrolcü davranarak sınıf içerisinde disiplini ve düzeni sağlamaya çalışır (Celep, 2000, s. 118).

Bu disiplin modelinin ana fikrini, öğretmenlerin bütün öğrencilere aynı şekilde davranması ve öğrencilerin hepsine aynı ölçütleri kullanarak öğrencilerden aynı başarıyı beklemesi oluşturur. Öğretmenler, kendi kişisel düşünceleri doğrultusunda herhangi bir öğrenciye veya öğrencilere ayrıcalıklı davranmamalıdır. Kendi düşüncelerine bağlı olarak bir öğrencinin durumu hakkında ayrıcalık yapmamalıdır. Zira bunun tersi tutum ve davranışlar sergileyen öğretmenlerin sınıf hâkimiyeti ve yönetimi olumsuz yönde etkilenir. Bu modelin öğretmenler tarafından sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin belli bir amaç doğrultusunda istekte bulunmalı ve itaat etmeyen ve başına buyruk davranmaya çalışan öğrenciyle kesinlikle anlaşma yapmamalıdır (Celep, 2004, ss. 183-185).

Güvengen disiplin modeli, öğrencilerin toplum tarafından kabul gören davranış modellerini sergilemelerine destek vermek amacıyla öğretmenlerin gerekirse okul idaresinden yardım alma ve öğrenci velileriyle işbirliği ilişkisi kurma hakkına sahip olduğunu savunur. (Canter ve Canter, 1992) Sınıfta öğretmen ve öğrenci haklarına önem vermekte, öğretmenlere öğrencilerin sınıfta nasıl sorumluluk alacaklarını, davranışın insanca yönetildiği, ihtiyaçların karşılandığı ve öğrenmenin istenen yönde gerçekleştiği bir atmosferi nasıl yaratacaklarını göstermektedir.

Olumlu bir sınıf ortamının oluşturulabilmesi, öğrencilerin temel gereksinimlerinin karşılanmasına, sınıf kurallarının etki bir şekilde oluşturularak

uygulanmasına ve de olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin öğretime yönlendirilmesiyle mümkündür (Çelik, 2002, s. 42).

2.2.3. Ben Sorun Çözebilirim (BSC) Modeli (Spivak ve Shure)

Bu model Spivak ve Shure tarafından 1970'li yılların ortalarından sonra geliştirilmiş ve 1992 yılında el kitabı yayımlanmıştır. Ben sorun çözebilirim modeli bilişsel yaklaşıma dayalı kişilerarası bilişsel sorun çözme programıdır.

Bu modele göre çocuklar dört yaşından itibaren davranışların nedenlerini, diğer insanların ne hissettiklerini ve bir sorunu çözebilmenin birden çok yolu olduğunu öğrenmektedirler. Yine bu modele göre çocuklar bir fikrin iyimi yoksa kötü bir fikir mi olduğunun ayırımını yapabilecek yetiye sahiptirler. Bu nedenle bu programın temel amacı, çocuklara ne düşüneceklerini değil nasıl düşüneceklerini öğrenmeleri için yardım etmektir. Bu program çocuklara, sorunlar üzerinde düşünmeyi ve sorunların çözümüne yönelik kendi görüşlerini dile getirmeyi öğretir, zira herhangi bir çatışma durumunda ne yapmaları gerektiğine dair müdahalede bulunmaz (Kızılkaya, 2006, s. 81).

2.2.4. Öğretmen Etkililiği Eğitimi Modeli (Thomas Gordon)

Bu model Thomas Gordon tarafından geliştirilmiştir. Etkili öğretmenlik eğitimi modeli, öğretmenlere öğrencilerle aralarında olumlu ilişkiler kurabilecek bilgi ve yetiyi kazandırmayı hedeflemektedir. Gordon'a göre, öğretmenler öğrencilerle kuracakları olumlu, net ve tahrik içermeyen iletişimleri sayesinde istenmeyen öğrenci davranışlarını minimize edebileceğini savunur (Erdem, 2011, s. 95).

Gordon istenmeyen davranışların azalmasında öğretmenlerin anlayışlı tavırlarının son derece etkili olduğunu savunur ve ifade eder. Bu yaklaşıma göre önemli olan çocukların problem çözme ve karar verme becerileri hususunda kendilerine güvenlerini arttırmaktır. Öğretmen-öğrenci ilişkileri dikkate alınarak bu hedeflere ulaşılabilir ve bu öğretmen ve öğrenci tarafından gerçekleştirilmelidir.

Bu modele göre, ilk yapılması gereken şeyin sınıf ortamında olumsuzluk teşkil eden durumun tespit edilmesidir. Tespit edilen olumsuzluğun kaynağı öğrenci ise öğretmenin öğrenciye karşı empatik davranmasını ve bir danışman olarak yardım

etmesini tavsiye eder. Bu vesileyle öğrenciye yardım edilerek kendi sorunlarına yine kendisinin çözüm getirmesine olanak sağlanmalıdır. Zira yaşanan soruna öğretmen kaynaklık ediyorsa öğretmen bu soruna çözüm ararken öğrencilerini de bu sürece dâhil etmelidir. Öğretmen kendinden kaynaklanan sorunlarda savunmaya geçmeden kabullenici bir tutumla olaya yaklaşmalıdır (Durukan ve Öztürk, 2005, ss. 48-49).

2.2.5. Sosyal Disiplin / Ulusal Sonuç Modeli (Rudolf Dreikurs)

Rudolf Dreikurs tarafından geliştirilen bu modelin amacı; öz disiplini öğrenciye kazandırmak ve geliştirmesini sağlamaktır. Bu modelin ana düşüncesi, öğrencinin kendisi tarafından sergilediği davranışlardan yine kendisinin sorumlu olduğu anlayışının öğrenciye öğretilmesinden ibarettir. Öğrencinin sınıf ortamında kural ihlaline sebebiyet veren tutum ve davranışlarından sonra demokratik bir tutumla değerlendirilmelidir. Örneğin; öğrenci sınıfta yerlere çöp atıyorsa o çöpleri yine kendisi toplar. Bu model öğrencinin olayları analiz etmesini, yaparak ve yaşayarak öğrenmesini ve doğru tercihler yapmasını öğretmeyi hedefler. Bu modelde öğretmen öğrencilere rehberlik yapar (Durukan, 2005, ss. 48-49).

Bu modele göre öğrencinin her davranışının bir amacı vardır. Bir gruba dâhil olmak ve o grup tarafından kabul görmekte en önemli amaçlarını teşkil eder. Uyumlu bir öğrenci, dâhil olmak istediği grubun gerektirdiklerini benimseyerek ve onlara katkıda bulunarak sosyal kabulünü sağlar. Kabul görmeyen ve arzu edilmeyen davranış sergileyen öğrenci ise, önemli olduğunu vurgulamak ve diğer temel ihtiyaçlarını gidermek için yanlış bir yolda çaba sarf etmektedir. Dreikurs tarafından geliştirilen bu modele göre istenmeyen davranışlar; tanınmak, dikkat çekmek, güç aramak, intikam almak ve yetersizlik göstermek gibi hedeflere ulaşmak için yapılan girişimlerdir (Akt: Yılman 2006, s. 117).

Bu modelde amaç, öğrencinin öz disiplinini kazanmasına yardımcı olmaktır. Öğretmenler tarafından düzenlenen ve öğrenciler için yaşamın kendisini yansıtan tecrübeler mantıksal sonuçlardır. Öğrenciler, kendi davranışlarından kendilerinin sorumlu olduğunu öğrenirler (Erdem, 2011, s. 96). Bu modelin temel ilkesi, öğrencilere alternatifler sunarak doğru tercih yapmalarına yardımcı olmaktır. Beklenen davranışları sergilemeleri için baskı altına almak değildir (Ünsal, 2011, s. 240).

Her öğrenci sergilemiş olduğu davranışların sonucunu yaşamalıdır. Bu sayede öğrenciler sergilemiş oldukları davranışların hem kendi yaşantılarını hem de içinde yaşamış oldukları toplumu nasıl etkilediği hususunda bilgi sahibi olurlar. Kendi davranışlarının neticeleriyle yine kendisi yüzleşmek zorunda kalan öğrenci sergilemiş olduğu davranışların sorumluluğunun yine kendisine ait olduğu bilincine varır. Örneğin, sınıfın camını kıran öğrenci camı kendisi taktırır (Celep, 2004, ss. 194-201).

2.2.6. Gerçeklik Terapisi / Kontrol Modeli (Glasser)

Gerçeklik Terapisi olarak adlandırılan model Glasser (1986) tarafından geliştirilmiştir. Bu model kişilerin kendi kendilerini yönetebileceği ana fikri üzerine inşa edilmiştir. Kendi kendini yönetebilen öğrenci de sergilemiş olduğu olumsuz davranışlarının sorumluluğunu yine kendisi almalıdır (Celep, 2000, s. 139).

Glasser modeli (1965) gerçeklik terapiyi işe yarar bir disiplin modeli olarak tavsiye etmektedir. Gerçek terapi bu disiplin modelinde kişisel bir yol gösterici pozisyonundadır. Öğrenci isterse akli başında, mantıklı davranır, davranışlarını kontrol edebilir. Öğrencilere sorumluluklarını üstlenecek yetiye ulaşmaları ve gerçek hayattaki ihtiyaçlarını karşılamaları için rehberlik yapılmalıdır. Öğretmenlerin öğrencilere rehberlik yapmaları öğrencilerin doğru tercih yapabilmelerine yardımcı olur (Tertemiz, 2006, s. 70).

Çocuklar istenmeyen bir davranış sergilediğinde, bu davranışın altında yatan asıl nedenin mutlaka karşılanmayan bir gereksinime dayandığı kabul edilir. Eğer aile çocuğun bu gereksinimlerini karşılamıyorsa okul karşılamalıdır (Celep, 2000, s. 139). Zira Glasser'in modelinin temelinde; çocukların, aile ya da okul tarafından karşılanması gereken belli ihtiyaçlarının olduğu yatmaktadır. Okul ve öğretmenler, öğrencilerin öğrenme gayretlerine ve onların kendilerini değerli hissetmelerine destek vermelidir. Eğer öğrenciler ortama uyum sağlamıyor ve üretken bir davranış ortaya koyamıyorsa, o zaman öğretmenler, kendi davranışlarını ve mevcut sınıf yapısını yeniden şekillendirecek alternatifler geliştirmelidir (Glasser, 1990, ss. 415-425).

Bu modelde Glasser, öğrencilerin sergilemiş oldukları olumsuz davranışlara çözüm üretme noktasında sınıf toplantılarının etkin rol oynadığını savunur. Bu toplantılarda öğretmen kasıtlı olarak geri planda kalarak sınıf kuralları, bu kuralların nasıl ve kim tarafından takip edileceği, bu kurallara uyulmadığı durumlarda yapılması gerekenler

tespit edilerek, öğrencilere kendi kendilerini denetleyebilecek sorumluluk bilinci kazandırılmalıdır (Sarıtaş, 2000, ss. 47-90).

2.2.7. İnsanlar Arası İlişkileri Çözümleme Modeli (Eric Berne, Thomas Harris)

Modelin temeli, insanlar arası ilişkilerin çözümlenmesine dayanmaktadır. İnsanlar arası ilişkileri çözümleme ilkesine göre, insanlar, sergilemiş oldukları davranışların yapısını oluşturan üç ego yapısına sahiptir (anne-baba, çocuk ve yetişkin ego durumları). Ego durumu, doğrudan davranış örüntüsü tutarlılığı ile uyumlu olan duygular ve deneyimlerin uyumlu bir örüntüsüdür. Bireyin önce kendisini tanıması gerektiği bu modelde temel gerekliliklerden biridir. Bu modelin temel amacı, bu ego yapılarının nasıl oluştuğu, davranışlar üzerinde ne gibi etkisinin olduğu ve öğrencilerin yaşamış olduğu farklı durumlarda karar vermelerinde hangi ego yapılarından etkilendiğini tespit etmektir. Bu durumu tespit etmek, sözel ifadeleri çözümlemek ve etkileşimlerin tutarlı olup olmayacağına karar verme bakımından önem taşımaktadır (Wolfgang, 1999; Edwards, 1993; Akt: Eleser, 2007, s. 41).

Üç ego tipi özetle şu şekildedir:

1. Anne-baba ego durumu: Kişinin, küçük yaşlarda anne ve babasıyla geçirmiş olduğu yaşantılardan akılda kalanları ihtiva eder. Bunlar, çocukluktan itibaren duyduğumuz gerçekler, kurallar, ilkeler ve adetlerdir. Bireyi denetleyen ve yönlendiren bu ego durumudur.

2. Çocuk ego durumu: Çocukların yaşadıkları, gördükleri ve yaptıklarına ilişkin verdikleri tepkileri içerir. Bu durumun içinde merak ve yaratıcılık gibi ifadeler yer alır.

3. Yetişkin ego durumu: Bilinçli düşünce ve yargı içerir. Anne-baba ego durumunun ilkelerini denetleyerek gerekli durumlarda düzenlemeler yapar. Çocuğun duyguları ifade edildiğinde belirleyici ego yetişkin ego durumudur.

Öğretmenler öğrencilerine yetişkin ego durumunu öğretmeli ve kendisi de bu ego durumuna sahip olmalıdır. Öğrencilerin daha rasyonalist olabilmeleri için yetişkin ego durumlarını geliştirmelerine olanak sağlanmalıdır. İnsanlar birbirleriyle etkileşim kurduğunda kullandıkları ifadeler, anne-baba, çocuk, yetişkin ego durumundan etkilenir. Kişilerin, hangi ego durumunu kullandığının farkında olması gerekir. Eğer, yetişkin-çocuk gibi ayrı ego durumlarından etkileşimler olursa, o zaman etkili iletişim

engellenir. İletişimlerde birbirine uymayan etkileşim çatışmaya neden olur, öğrenci-öğretmen ilişkisine olumsuz etkiler. Bir öğretmenin sınıfta bu modeli kullanabilmesi için öğrencilere ego durumu ilişkilerini analiz etme yeteneğini kavratması gerekmektedir.

2.2.8. Ginott Modeli

Ginott modelinde ana hedef, sağlıklı, güvenli insancıl ve verimli bir sınıf ortamı oluşturabilmesi için öğretmenlere yardımcı olmaktır. Ginott modeli Kuinin modeline dayanmaktadır (Akt: Celep, 2004, s. 229). Ginott, kuramında yetişkin ve gençler arasındaki iletişime sıkça yer vermiş olup bu düşüncelerini uyarladığı bir sınıf ortamı oluşturmuştur. Okul veya sınıf ortamında disiplinin sağlanmasında en büyük rolü oynayan kişi öğretmenlerdir. Öğrencilerin öğretmenlerin beklentisi doğrultusunda davranış sergileyebilmeleri, öğretmenlerinin kendilerine etkili bir model olmasına bağlıdır (Yılman, 2006, s. 111).

Öğrencilerle sınıf ortamında etkili bir iletişim kurmak arzu edilmeyen davranışları engellemede etkili olmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin çatışma yaşamaması ve sağlıklı iletişim kurabilmeleri için etkili iletişim becerileri tekniklerinden faydalanmaları gerekmektedir.

Bu tekniklerden bazıları şöyledir:

- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı kullandıkları dil esnek ve açıklayıcı olmalı, öğretmenler öğrencilerine karşı yargılayıcı bir ifade tarzı kullanmamalı,
- Öğretmen, öğrencilerine karşı empatik bir tutum sergilemeli
- Öğretmen, öğrencilerine lakap takma davranışından uzak durmalı,
- Öğretmen, ödül ve sözlü övgüyü kullanırken dikkat etmeli,
- Öğretmen öğrencileri kendi aralarında işbirliği yapmaya teşvik etmeli,
- Öğretmen, disiplinsiz ve uygunsuz davranışlar sergileyen öğrencilere asla “geri zekalı, tembel, sorumsuz” gibi ifadeleri barındıran suçlayıcı “sen mesaj”larını kullanmamalı, bunun yerine “ben mesajı” (hayal kırıklığına uğradım, incindim gibi) göndermeli,
- Öğrencilerle iletişim kurarken onları dikkatli dinlediği, önemseydiği mesajını vermeli.

- Öğretmen öğrencinin derse aktif katılımını artıracak ve yaşamış olduğu kaygı düzeyini azaltmasına olanak sağlayacak bir iletişim stili geliştirmelidir (Akt: Yılman, 2006, s. 112).

2.2.9. Dobson Modeli

Dobson (1995), çocukların mevcut durumlarının, uygun davranış geliştirme ve problemlere çözüm getirme hususunda yeterli seviyede olmadığını savunmaktadır. Bundan dolayı yetişkinlerin, çocuklar için anlaşılır davranışsal sınırlar belirleyip öğretmeleri gerektiğini ve bu kurallara uyulmaması halinde çocukların cezalandırılmaları gerektiğini söyler. Modele göre, kontrollü fiziksel ceza, yetişkinler tarafından nasıl kullanıldığına bağlı olarak çocuğu koruyacaktır. Dobson (1995), fiziksel cezanın 8-9 yaşlarına kadar olan çocuklarda kullanılması, daha büyük çocuklarda ise asla kullanılmaması gibi bir ayrım dikkat çekmiştir (Akt: Eleser, 2007, s. 41).

Dobson (1995), fiziksel ceza uygulandıktan sonra çocuğun kendini kötü hissedeceğini, üzüleceğini ve ağlayacağını vurgulayarak, öğretmenin, kız ya da erkek olsun çocuğa şefkat göstermesi ve ileriki yaşamında bu ve benzeri durumlardan kendini nasıl koruyacağını öğrenciye anlatması gerektiğine vurgu yaparak, incinen, küsen öğrenciye sevgi ve yumuşak tavırlar sergileme hususunda kararlıdır. Ayrıca öğrencinin sergilediği olumsuz davranışına istinaden ceza veren öğretmenlerin, tepkisinin akabinde öğrenciye karşı kesinlikle öfkeli, mesafeli ve öğrenciyi kendisinden uzak tutacak tutum ve davranış içine girmemeleri gerektiği üzerinde önemle durmuştur. Fiziksel cezanın etkililiğini savunması, modelin en çok eleştiri alan yönüdür. Fiziksel cezanın, çocuğun diğerlerinden nefret etmesine, kendisinin diğerlerine karşı şiddet kullanmasına haklı gerekçe oluşturmasına neden olarak, çocuğun problemine yeni problemler ilave edeceği vurgulanmaktadır (Akt: Eleser,2007, s. 41).

2.2.10. Redl ve Wattenberg Modeli

Bu model, Fritz Redl ve William Wattenberg tarafından geliştirilmiştir. Redl ve Wattenberg (1959), öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını etkileyen psikolojik ve sosyal faktörleri açıklamışlardır. Bu modele göre, istenmeyen davranış sınıfta çok hızlı yayılır. Sınıf ortamında arzu edilmeyen davranışların sergilenmesi durumunda öğretmen bu davranışlara müdahale etmeden önce bu davranışların sınıf ortamındaki yayılma

kapasitesini belirlemelidir. Davranışın yayılma kapasitesinin yüksek olduğu kanaatine varılırsa, öğretmenin bir an önce davranışa müdahale etmesi gerekmektedir. Göz teması kurma, başını sallayarak mesaj verme, öğrencinin yanına doğru yaklaşma, mizahi göndermeler yapma bu anlamda tavsiye edilen bir takım yöntemlerdir. Sergilenen davranışın dağılma riski eğer önem arz etmiyorsa, davranış görmezden gelinebilir, ya da beklenen davranışın ne olabileceği anlatılabilir. Öğretmen, istenmeyen davranış ortaya çıktığında, sınıf içi etkinlikler için verilen zamanın fazla veya yetersiz olup olmadığını, etkinliğin öğrenci seviyesine uygunluğunu ve ilginç olup olmadığını gözden geçirmelidir (Kızılkaya, 2006, s. 81).

Redl ve Wattenberg'e göre, insanlar grup içinde, kendi başlarında olduklarından daha farklı davranışlar sergiler. Sağlıklı bir sınıf yönetiminin sağlanabilmesi için öğretmenlerin grup içi dinamikleri iyi bilmesi gerekir. Bu modele göre öğretmen şu yöntemlerle grubu kontrol altına alabilir: Kendi kontrolünü kaybetmeme, duruma göre destek verme, kabul edilmeyen davranışın gerçekleşmesinde rol oynayan psikolojik, sosyal, bilişsel ve ahlaki gelişim gibi unsurları tespit etme (Kızılkaya, 2006 s. 81).

Redl ve Wattenberg, öğretmenin bazı öğrencilere diğer öğrencilerden daha samimi tutum ve iletişim içine girmesinin diğer öğrencileri kışkırtabileceğini ve ödül verirken gerçekten kaliteli çalışmalara verilmesi gerektiğinin önemi üzerinde durur. Bu modele göre öğretmenin dersin başında öğrencilerden neler beklediğini ve sergilemiş oldukları davranışlar karşısında ne gibi tepkilerle karşılaşacaklarını öğrencilerle paylaşmalıdır. Olumlu sınıf ortamının oluşabilmesi için öğretmenlerin sadece kendi his ve düşünceleri doğrultusunda hareket etmeyip öğrencilerle empati kurması gerekmektedir. Bu sayede öğrencileri daha iyi anlama ve etkili iletişim kurma şansını yakalar (Yılman,2006, s. 110).

2.2.11. Kounin Modeli

Kounin tarafından 1970 yılında geliştirilen bu modele göre, öğretmen engel teşkil edici tarz ve yöntemler yerine destekleyici ve yönlendirici yöntemler sergilemelidir. Bu modele göre öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanması, olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin hemen uyarılması sınıf içi disiplinin sağlanmasında etkin rol oynar. Anında yapılan uyarılar sınıftaki diğer öğrencilerin davranışları üzerinde etkili olacaktır (Kantos ve diğerleri, 2007, s. 123). Kantos anında yapılan uyarıların

diğer öğrencileri de etkilemesini “dalgalı etki” olarak adlandırmıştır (Tertemiz, 2010, s. 123).

Arzu edilmeyen ve tasvip edilmeyen öğrenci davranışlarının sebeplerini ve bu davranışlara karşı öğretmen ve öğrenciyle ilgili kişilerin tutumlarının ve yaklaşımlarını açıklayan Kounin Modeline göre, öğrenciler sergilemiş oldukları olumlu ve olumsuz davranışlar hususunda birbirlerinden etkilenmektedirler. Grup yönetimi ve dalga etkisi fikrinin temelini oluşturduğu bu modele ismini veren Kounin’e göre öğretmen öğrencinin istenmeyen davranışına müdahale edip uyardığında, bu durum dalga etkisi oluşturacak ve ilerleyen zamanlarda başka öğrenciler tarafından sergilenecek aynı ya da benzer davranışları da engelleyecektir. Dalga etkisinin en önemli unsurları açıklık ve kararlılıktır. Bu nedenle öğretmen öğrencinin neyi yanlış yaptığını ve onun yerine ne yapması gerektiğini iyi bilmelidir (Sarıtış, 2000, ss. 47-90).

Kounin bu modelinde sert tepkiler tavsiye edilmez. Öğretmenlere yaşanan bir olumsuzluk durumunda lüzumsuz faaliyetlerden ziyade, derslerine yönelmeleri, gerekli hissettikleri durumlarda ders içi aktivitelerini değiştirerek öğrencilerin derse karşı dikkatlerini toplayarak öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlamaları tavsiye edilir (Tertemiz, 2000, ss. 52-53).

Kounin’e göre, öğretmen, sınıfta yaşanan her şeyden haberdar olduğu hissini öğrencilere sürekli vermelidir. Öğretmenin ders anında öğrencilere verdiği görevleri yerine getirmediğini ve başka şeylerle meşgul olduğunu gördüğü öğrencilere, “bugün bu iş bitecek, henüz başlamadığınızı görüyorum” diye serzenişte bulunması, öğretmenin her şeyin farkında olduğu izlenimini verir. Kounin'e göre, çeşitlilik sadece yaşamın değil, birçok dersinde tadı tuzudur. Kounin’e göre, yorgunluğu ve bıkkınlığı gidermenin en iyi yollarından biri çeşitliliiktir. Öğretmen, değişik metot, faaliyet ve farklı araç gereç kullanabilir (Pala, 2005, s. 173).

2.2.12. Olumlu Sınıf Yönetimi / Jones Modeli

Frederic Jones (1987), olumlu davranışları teşvik etmede, belli bir gelişim düzeyine, öğrenci farklılığına ve sınıf seviyesine bağlı kalmadan öğrencilerin çeşitli davranış değişikliklerine gitmesini sağlayarak öğretmenlere yardımcı olmak için olumlu sınıf yönetimi modelini oluşturmuştur (Tertemiz, 2010, s. 246).

Jones'a (1979) göre disiplin, öğrencilerin kendilerini kontrol etme yönünde desteklenmesiyle gerçekleşir (Pala, 2005, ss. 1-9). Jones, sıradan bir sınıfta öğretmenlerin, sınıf içerisindeki öğretim için kendisine verilen zamanının yaklaşık %50'sini, görevini yapmayan veya tavır ve davranışlarıyla etrafındaki diğer öğrencilere rahatsızlık veren öğrencilerle uğraşarak geçirdiklerini ifade etmektedir. Sınıf içerisinde istenmeyen davranışların başında ise, konuşma, gürültü yapma, başkasının yerine oturma gibi genel davranışlar gelmektedir (Ünal ve Ada, 2003, s. 46).

Öğretmen, sistematik bir şekilde beden dilini etkili kullanarak, öğrenciye cesaret vererek ve bireysel yardım sunarak zaman israfını engelleyebilir. Etkili beden dili, vücudun duruş şekli, göz teması, yüz mimikleri, sinyal gönderme, bedensel yakınlık ile sağlanabilir. Öğrenciyi ise yoğunlaştırmak, uygun davranmasını teşvik etmek, motive etmek öğrencinin düzgün davranışlar sergilemesinde etkili olur. Öğretmenler, öğrencilere bireysel yardım desteği verirse, öğrencilerde verilen görevi yerine getirmek için daha çok gayret göstereceklerdir (Pala, 2005, s. 175).

Bu amaçla beklenen olumlu davranışların sergilenmesi için teşvik yöntemlerinin nasıl kullanılacağı önemsenerak vücut dilinin etkili kullanımı vurgulanmıştır. Sınıf içi disiplin öğretmeyi maksimum seviyeye ulaştırma ve beklenmeyen davranışları minimuma düşürmek üzerine kurulmuştur (Tertemiz, 2010, s. 128).

2.2.13. Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi Modeli (SDSY) (Maslow, Adler, Havighurst, Erikson, Kohlberg, Piaget)

Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi Modeli, insancıl psikolog Abraham Maslow, Mortimer Adler ve R. Havighurst, bilişsel gelişimci E. Erikson, Lawrence Kohlberg ve Jean Piaget'in fikirlerinden ortaya çıkmıştır. SDSY, ayrıca Dreikurs, Nelson ve Glasser'in düşüncelerini de içerir (Celep, 2004, s. 246).

SDSY, çocukların bir takım gelişim dönemlerinden geçerek büyüdüğü anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Bir çocuğun davranışlarının, tavırlarının, bilişsel yeterliklerinin, fiziksel özelliklerinin belirlenmesinde bu gelişim dönemleri etkilidir. Ebeveynler çocuklarına küçük yaşlarda koşulsuz sevgi, aitlik ve güven duygularını aşılıyarak, çocuklarının gelişerek sağlıklı birer yetişkin olmalarına destek vermelidirler (Akt: Celep, 2004, s. 247).

Öğretmenler disiplini sağlayabilmek için bazı sınıflarda sert ve katı kurallar benimserler. Bu durum öğrencileri hatalı davranışlar sergilemeye zorlar. SDSY modeli, öğrencilere kendi davranışları için kabul edilebilir kuralları ve ölçütleri öğretmen için düzenlenmiş bir sınıf yönetimi sistemini tanımlar. Buna ek olarak idarecilerin öğrencilere sorumlu ve eğitici bir anlayışla rehberlik yapmalarına olanak tanır. Öğretmenlere ise öğrencilerin bireysel davranışları üzerinde kontrol yetilerini geliştirmelerine destek verecek üretken ve özendirici sınıf ortamı geliştirmelerine olanak sağlayacak yöntemler geliştirmeleri hususunda özgürlük tanır (Celep, 2004, ss. 247-249).

Bu sebeple öğretmenler sorumlu birer yetişkin olarak öğrencilerin sorumluluk bilinci geliştirmelerine davranışlarıyla, tutumlarıyla ve değer yapılarıyla örnek teşkil etmektedirler. Sorumluluk ve yetkiye sahip öğretmenler, çocuk gelişimi ilkeleri hakkında bilgi sahibi olur ve bu ilkeleri başarılı bir şekilde uyguladıkları takdirde, öğrencilerin sorumlu davranış geliştirmelerine katkıda bulunurlar (Kızılkaya, 2006, s. 81).

2.3. Disiplin Türleri

Yönetmek ve düzen anlamıyla disiplin, neredeyse insanlık kadar eskidir. Çünkü birey sayısının en az iki olduğu bütün durumlarda yönetim ve düzen olmuştur. Bu yönetim ve düzen anlayışı her çağda farklı olmuştur. Bunun doğal sonucu olarak disiplin de her çağda farklı olmuştur. Geçmişten günümüze disiplinin izlediği yol zaman içinde gittikçe olumlu olmuştur. Bu gelişimsel süreç aynı şekilde eğitimde de kendini hissettirmiştir. Çünkü eğitim ile disiplin iç içedir. Disiplin anlayışı eğitimi şekillendirirken disiplin de eğitimle dönemden döneme aktarılmaktadır. Her dönemin disiplin anlayışının temelini insana bakış açısı şekillendirmiştir. Bu farklı bakışlar çerçevesinde disiplin farklı şekillerde anlaşılmış ve uygulanmıştır.

Tosun'a (2002) göre, ilk insanlardan günümüze kadar gözlenen disiplin yaklaşımları, eğitim sistemine de yansıyan beş aşamalı bir evrim geçirmiştir (Tosun 2002, s. 123).

2.3.1. İntikamcı Disiplin Anlayışı

Bu disiplin anlayışı insanlar üzerinde uygulanan en eski disiplin anlayışıdır. Bu teorinin kesinlikle sosyal bir yönü olduğu söylenemez. Nedeni ise bu teorinin bireyci bir

düşünceden türemiş olmasıdır. Bu teori ilkel insanların dini düşünceleriyle bağdaşıyordu. Bunlara göre din adamları kendi keyfi durumlarına göre davranan sosyal bir sınıf olarak görülürdü. Bunun için, bir din adamının istek ve iradesine ters düşecek bir davranış, din adamının gururuna, haysiyetine ve otoritesine hakaret olarak kabul edilirdi. Din adamı eğer isterse sırf kişisel keyfi ve zevki için suçludan intikamını alabilirdi (Özcan, 2008, s. 49).

Ortaya atılan disiplin anlayışları aynı zamanda beraberinde yeni bir eğitim anlayışı da getirmiş veya mevcut eğitim anlayışını kendi anlayışı doğrultusunda değiştirmiştir. İntikamcı disiplin anlayışının da eğitime yansımaları Tosun (2002) şöyle belirtmiştir: “Bazı öğretmenlerin disiplin sorunlarını kişilik sorunu haline getirerek öğrencilerden intikam alırcasına hareket etmeleridir” (Tosun, 2002, s. 123).

2.3.2. Cezalandırıcı Disiplin Anlayışı

15. ve 17. yüzyıllar arasında kabul görmüş bir disiplin anlayışıdır. Sosyal adalet düşüncesi tanrılık özelliğinin yerine geçmiştir. Yasalara ve kurallara aykırı davranışlar fiziksel olarak acımasızca cezalandırılırlar (örneğin; sürgün, işkence, ölüm cezası). Bu tür cezalara eğitim sisteminde de rastlanabilmektedir (örneğin; falaka) (Tosun, 2002, s. 123).

Cezalandırıcı disiplin anlayışı intikamcı disiplin anlayışının biraz yumuşatılmış ve geliştirilmiş şeklidir. Cezalandırma disiplin sisteminin en temel unsuru olarak kabul edilmiştir. Kurallar ve bu kurallara karşı gelinmesi durumunda kişilere bu davranışları karşısında verilecek cezalar önceden tespit edilmiştir. (Köseer, 2007, s. 17). Ceza ağırlıklı bir disiplin anlayışına sahip olan kurumlarda, disiplin cezası gerektirecek hal ve davranışların en ince ayrıntısına kadar listesi yapılır. Bu durum kişilik yapısı gereği ceza verme taraftarı olan yöneticilerin işine gelir. Bu anlayışa sahip olan yönetici, disiplini bir tür caydırıcı, korkutma, zarar verme ve memnun olunmayan çalışandan kurtulmak için bahane olarak kullanır. Aşağılık kompleksi yaşayan bir yönetici, bu tarz disiplin anlayışını kendisini yüceltme fırsatı olarak görür. Yapı olarak kişiliği cezalandırıcı disiplin anlayışına uygun olmayan yöneticiler ise bu tarz bir disiplin uygulamasının hâkim olduğu durumda zamanla kendisi de cezalandırıcı bir anlayış sergileme mecburiyetini yaşarlar (Başaran, 2000, ss. 219-235).

2.3.3. Korku Yoluyla Engelleyici Disiplin Yaklaşımı

Cezanın en katı şekilde uygulandığı, öğrencileri korkutarak bastırma anlayışına dayalı bir disiplin yaklaşımıdır (Boz, 2003, s. 213).

Tanrı, akıl, doğa ve insan kavramlarının yeni bir senteze kavuşmasıyla 18. yüzyılda ortaya çıkan aydınlanma çağında sanat, felsefe ve siyaset alanlarında devrimci gelişmeler olmuştur.18. Yüzyıla hâkim olan disiplin yaklaşımı “korku yoluyla engelleyici disiplin yaklaşımı” olmuştur (Tosun, 2002, s. 123).

Bu anlayışa göre; işlenen suçlara karşı verilen cezalar, bireylerin suç işleme eğilimlerine engel teşkil edecektir. İşlediği suçtan ötürü ceza almış kişileri ise aynı suçu işlemekten uzak tutacaktır. Kişilerin baskı altına alınması, kişilerin dışında belirlenen yasaklarla ve korku yoluyla sağlanır.

Okullarda disiplinin amacı; öğrenciler tarafından yapılmaması gereken davranışların önceden belirlenmesi ve bunların öğrencilere duyurulması yoluyla; öğrencileri kendi özgür iradelerine hâkim olarak suç teşkil edecek olan tutum ve davranışlardan uzak durma bilincine kavuşturmadır (Özcan, 2008, s. 50).

Korku yoluyla engelleyici disiplin anlayışının eğitime yansımaları; istenmeyen davranışları sergileyen öğrencilere, disiplin yönetmelikleri kapsamında uygulanan cezalar, diğer öğrencileri korkutarak benzer davranışları sergilemelerini engelleyecektir. Çocukların mutsuz, intikamcı yetişkinler haline gelmesine sebep olan bu tür disiplin uygulamasıyla aynı zamanda çocukların duygusal, toplumsal ve eğitsel gelişmeleri de engellenir (Tosun, 2002, s. 124).

2.3.4. İyileştirici Disiplin Yaklaşımı

Korku duygusunun olmadığı veya korku verici durumlara karşı savunmanın geliştiği anlarda kişilerin suç teşkil eden davranışları sergilemeyi sürdürmelerinin disiplinin sağlanmasını olumsuz etkilediği gözlemlenmektedir. Bu sebeple kişilerde içinde bulunulan toplumun ahengini bozacak yönelim, çaba ve davranışların yerine, toplumun ahengini sağlıklı bir şekilde sürdürmesine olanak sağlayacak ve muhafaza edecek yönelim, çaba ve davranışlar kazandırılmaya gayret gösterilir. Okullarda bu amaçla rehberlik hizmetleri servisleri oluşturulur. Bu tutum; anti sosyal davranışların sürdürülmesi ve tekerrürünün öğrencinin yaşantısı üzerinde ne denli önemli olduğunun

öğrenciye kavratılmasını sağlayan rehberlik hizmetleri servisi olarak eğitimde yerini alır (Tosun, 2002, ss. 122-124).

İyileştirici disiplin yaklaşımı, birey tarafından benimsenmiş mevcut yapı ve kurallara karşı gelme konusunda ısrarcı olma anlayışını değiştirerek bu yapı ve kurallara itaat etmeyi zorunlu kılan bir anlayışın kazanılması esastan oluşur. Öğrencinin arzu edilmeyen davranışlar sergilemesi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Asıl önemli olan öğrencinin sergilemiş olduğu olumsuz ve arzu edilmeyen davranışa kaynaklık eden faktörü bulup, bu faktörleri ortadan kaldırarak öğrenciyi içinde bulunmuş olduğu bu problemlerden kurtarmaktır (Baysal, 2009, s. 19).

İyileştirici disiplin yaklaşımının eğitimde ve okulda uygulanması, rehberlik hizmetleri aracılığıyla öğrenciler tarafından istenmeyen davranışların sergilenmemesi ve tekrar edilmemesinin öğrenciye sağlayacağı faydaların öneminin öğrenciye anlatılarak kavratılmasıdır (Tosun, 2002, s. 124).

2.3.5. Önleyici Disiplin Yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre, eğitim kurumlarındaki ve bu kurumların içinde bulunmuş olduğu sosyal ortamlardaki öğrencilerin uyum sağlamalarına engel teşkil eden ve istenmeyen davranışlar sergilemesine sebebiyet veren faktörler yok edilerek, öğrencilerin olumlu düşünce ve davranış kazanımları geliştirmelerine olanak verilmelidir. Öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışlarına zemin teşkil eden bu olumsuz faktörler ortadan kaldırıldığı takdirde disiplin vakaları da yaşanmayacaktır. Bu anlayışta dış kontrolden iç kontrole geçiş söz konusudur (Tosun, 2002, s. 125).

Bu anlayış, öğrencilerin olumsuzluklarla baştan hiç karşılaştırılmaması amacıyla sınıf veya okul kurallarının oluşturulmasındaki düzenlemelerin yapılmasını vurgular. Başka bir deyişle öğrenciyi olumsuzluklara karşı koruma altına alma yaklaşımı olarak da ifade edilebilir (Boz, 2003, s. 212).

Herhangi bir disiplin vakasını vukuu bulmadan önlemek, o disiplin vakasını vukuu bulduktan sonra önlemek ve çözmekten daha kolaydır. Bir disiplin vakasının yaşanmadan önlenmesi ve önleyici tedbirlerin alınmasında öğretmenlere çok ciddi vazifeler düşmektedir. Bu vazifelerin en başında, çağın getirdiği yenikleri izlemek ve kullanmış oldukları öğretim metod ve yöntemleri bu yeniliklerle güncellemek gelir.

Önleyici disiplin yaklaşımında ödül ve cezalar açık ve net olarak tanımlanmıştır. Öğrenciler sergiledikleri davranışların karşılığını ne şekilde göreceği hususunda bilgi sahibidir (İlgar, 2000, s. 153).

Önleyici disiplin yaklaşımında asıl amaç, çevreden herhangi bir müdahale yapılmadan kişinin kendisini disipline etmesini gerçekleştirmektir. Bu sebeple birey kuralların oluşturulması sürecine katılmalıdır (Poyraz, 2007, s. 47).

Önleyici disiplin yaklaşımının eğitime yansımaları, sınıfta/eğitimde düzenli çalışma ortamını oluşturmak, öğrenciyi güzele, doğruya ulaştırmak ve kendi kendini yönetebilmesine yardımcı olmaktır (Tosun, 2002, s. 125).

2.3.6. Modern Disiplin Yaklaşımı

Modern disiplin anlayışı çocuğa zor kullanmaktan ziyade rızasını alarak ve mutlu ederek, yaşamış olduğu sorunlarını tespit edip bu problemlerini çözmeye çalışan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım öncelikli olarak öğrencilerde meydana gelen değişimlerle alâkadar olmaktadır. Bu anlayışta disiplin her öğrencinin hareketine göre gelişmesine uygun olarak uygulanır, disiplin çocuğu cezalandırmaktan çok ödüllendirmek ister (Ünal, Ada, 2003, s. 46).

Modern disiplin anlayışına göre, disiplin ve özgürlük beraber değerlendirildiğinde, disiplinin gerçek özgürlük ve özgürlüğün gerçek disiplin için gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Kişiliğimiz denetlenemez dürtüler ya da karmaşalar tarafından tutsak edilmeden hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmakta özgür olmalıdır. Bu anlamdaki disiplin tüm kişiliğe hizmet eder, doğal güçlerini kişiliğin gelişimine uygun bir biçimde kullanmayı sağlar. Şu halde disiplin ve özgürlük birbirlerine karşıt değil, birbirlerini bütünleyen kavramlardır (1979'dan aktaran Çetin, 1989, s. 37).

Çocukların kendileri ile ilgili kararların alınmasına dâhil edilmeleri, kendilerini önemli hissetmelerine, hayatlarının kontrolünün kendilerine ait olduğunu hissetmelerine ve kendi denetimlerine bağlı sorumluluk duygusu sahibi olmalarını sağlayacaktır. Modern disiplin yaklaşımına göre nasıl ki aile ortamında en etkili disiplin iç disiplin ise okul ortamında da aynı şekilde iç disiplin en etkili disiplindir. Çocukların öz güvenlerinin ve kendine saygılarının gelişebilmesi için onlara kendilerini gerçekleştirme fırsatı verilmelidir. Kabul gören, duygu ve düşüncelerine saygı gösterilen çocuklar

kendilerine güvenleri artar ve kendilerini önemli hissederler. Değer görmeyenin ve başkaları tarafından anlaşılmış olmanın sağladığı hazla çocukların kendilerine olan saygılarının artması ana babalarına ve öğretmenlerine karşı olumlu duygu ve düşünceler geliştirmesine yol açar (Gordon, 2005, ss. 149-208).

Bu anlayışa göre, öğretmenden en çok hassasiyet göstermesi istenen konu, öğrenciyi arzu edilen ve doğru hedefe ulaştırmada girişimci ve cesaret yeteneğini ihtiva eden rehberlik hizmeti sunmasıdır. Modern disiplin yaklaşımına göre öğretmen, kendi kendini yönetme ve topluluk halindeki etkinliklere yararlı bir biçimde katılabilme alışkanlıklarının oluşmasında gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışta sınıfı oluşturan her öğrencinin ne derece ilerleme kaydetmiş olduğunu dikkatle araştırıp tespit edecektir (1955'den aktaran Çetin, 1989, s. 40).

2.4. Okulda Disiplin

Okul çok çeşitli davranış modellerinin bir arada görülebildiği, toplumun farklı kesimlerinin yönelimlerinin yansıdığı bir ortamdır. Bu nedenle okulun görevi, öğrencileri bilgi ve beceri ile donatmanın yanında öğrencilerde istenilen davranış kazanımlarını gerçekleştirmektir (Uysal, 1991, s. 1). Okullar toplumdaki oldukça önemli sosyal kurumlardandır. Buralar çocukların ve ergenlerin fiziksel ve psikososyal açıdan iyi olmalarına katkı sağlayan yerler olmalıdırlar (Solak ve diğerleri, 2007, s. 55).

Okulu belirlenen hedeflere ulaştırmak amacıyla öğrenci, öğretmen, diğer personel gibi insan kaynakları ile okul binası, araç ve gereçler gibi maddi kaynakları bir araya getirip etkili ve verimli bir şekilde kullanarak, daha önceden tespit edilmiş politikaları ve alınan kararları uygulamaya okul yönetimi denir (Toprakçı, 2008, s. 10).

Öğrencilerin kendilerine kazandırılmak istenen ve arzu edilen davranışlarla kendi davranışları arasında karşılaştırma yaparak değerlendirme, kontrol etme alışkanlığı ve becerisi kazandırmak, öğrencilerin sosyalleşmelerini sağlamak, onlara doğru düşünme ve değerlendirme kriterleri çerçevesinde hareket etme alışkanlığı vermek okullarda uygulanan disiplinin amacıdır. Öğrenciye kendisinden beklenen davranışların, kuralların ve ölçütlerin belirlenerek açıklanması gerekir. Aksi halde böyle bir kıyaslama, denetleme ve değerlendirme yapabilmesi beklenemez. Başka bir açıdan öğrenciye disiplin uygulamalarının amacı, arzu edilmeyen davranışların caydırıcı ve yasaklayıcı etkisinden faydalanarak, aynı ve benzer davranışların tekrarını engellemek,

açıklanmış ortak kurallarla bağdaşmayan davranışlar neticesinde uygulanacak ceza-i müeyyidelerle ilgili öğrencinin somut vakalar görmesini sağlamaktır (Sarıtış, 2000, s. 59).

Eğitimciler ve araştırmacılar 1960'lı yıllardan bu yana en önemli sorun olarak gördükleri 'okul disiplini' konusunda çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Felsefi ve psikolojik düşünce ve tekniklerin geniş bir bileşiminden oluşan bu yaklaşımlar, insancıl ve öğrenci merkezli davranışçı ve öğretmen merkezliye doğru sıralanır (Celep, 2002, s. 177).

Bir okul için disiplin olmazsa olmaz denebilecek bir unsurdur. Disiplin uygulamaları doğru kullanıldığı zaman öğrencinin nitelikli bir eğitim ve öğretim almasına destek verir. Bu disiplin uygulamaları yanlış kullanıldığında ise olumsuz öğrenci davranışlarının oluşmasına neden olur. Genç kuşakların eğitilmesi ve geleceğe yönelik hazırlanması okullarda gerçekleştirilmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri okullarda belli bir plan ve program doğrultusunda yürütülmektedir. Okullarda, kişilerin ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda önceden hazırlanan programlar ile eğitim öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir. Bu sayede öğrencilerin arzu edilen davranış modelleri kazanmalarına çalışılır. Okullar denetimli ortamlardır. Öğrenciye okullarda kazandırılması planlanan bilgi, beceri ve davranışlar önceden tespit edilmiştir (Akar, 2002, s. 25).

Öğretim ortamları, fiziki koşullar ve imkânları okulda dolaylı olarak disiplini sağlamada kullanılan araçlardır. Öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü fiziki imkânlar disiplini sağlamaya elverişli değil ise disiplinsiz davranışların sergilenmesine yol açabilir. Zira ortamda disiplini oluşturmak amacıyla öğeler gerektiği kadar temin edilir, iyi organize edilir ve öğrencilerin bu imkânlardan gerektiği kadar faydalanması sağlanırsa disiplin problemlerinin yaşanması da buna bağlı olarak düşüş gösterecektir. Disiplin problemlerinin düşüş göstermesi öğretmen ve öğrencilerin performansını attıracaktır (Sarıtış, 2000, s. 60).

Sonuç olarak, bireylerin sosyalleşmesinde okulun rolü büyüktür. Okul ailenin ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan ve bu ortamda öğrencilere toplumun kültürünü ve değerlerini aktaran bir kuruluştur. Okullar toplumsal değerlerin aktarılmasının yanında bilgi ve becerileri de aktarabildiği ölçüde başarılı sayılır (Yavuzer, 2001, s. 167).

2.4.1. Okulda Disiplinin Paydaşları

Okulda disiplin sağlamaya yardımcı faktörlerin belli başlıcaları şöyle sıralanabilir.

2.4.1.1. Öğrenci

Okul nüfusunun büyük bir kısmını öğrenciler oluşturmaktadır. Dolayısıyla okulun ve toplumun takdir edeceği ve beklentileri doğrultusunda davranışlar sergileyen öğrencilerin olabileceği gibi bunun tam tersi davranışlarda bulunan öğrencilerin olması da kaçınılmazdır. Sınıf ortamında sergilenen disipline aykırı ve istenmedik davranışlar yalnız bu davranışları sergileyenleri etkilemiyor. Maalesef sınıf ortamında bulunan diğer öğrencileri de etkiliyor. Bu nedenle okul idarecileri ve öğretmenler pozitif disiplin yaklaşımı çerçevesinde yaşanan veya yaşanması muhtemel bu olumsuz davranışlara müdahale etmeli ve öğrencileri de bu sürece dâhil ederek çözüme kavuşturmalıdır (Ada ve Çetin, 2006, s. 80)

Öğrencilerin sahip olmuş olduğu bazı kişilik özellikleri sınıfın huzurunu bozacak istenmedik davranışlar sergilemelerine sebep olabilir. Bunun nedenleri; 1- Öğrencinin küçük yaşlardan itibaren oluşturduğu kişilik özelliği sonucu oluşan olumsuz tutum,2- Öğrencinin gelişimi gereği yaptığı doğal davranışların öğretilme ve çevrece yanlış yorumlanması ve tanınmaması (Başaran, 1985, s. 234). Sınıf ortamında disiplinin sağlanmasında etkili olan diğer bir faktör de sınıftaki öğrenci mevcududur. Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça öğretmenler tarafından disiplini sağlamaya yönelik geliştirilen teknikleri hayata geçirmek de o denli güçleşmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak da öğretmenin sınıf üzerindeki kontrolü zayıflamaktadır. Öğretmenin kontrolünün zayıf kaldığı sınıf ortamında da disiplinsiz davranışların sergilenme sıklığı artmaktadır.

Öğretmenler, sınıf yönetiminde etkili olan ve öğrencileri birbirinden ayıran farklılıklardan bazılarını cinsiyet, ihtiyaç, zekâ ve yetenekleri, ilgileri, beklentileri, hazır bulunuşluk düzeyleri, kişilik özellikleri, epistemolojik inançları, güdülenme düzeyleri, öz yeterlik inançları olarak saymaktadırlar (Yücel, Karataş, Akar, Demirhan, Binici, 2011, s. 33).

Akademik başarısı, sosyal yetenekleri, öğretmen ve arkadaşlarıyla iletişimi düşük, yalnızlık hissi yaşayan, arkadaşsız, sosyal doyumsuzluk yaşayan, okul fobisi

olan, olumsuz davranışları olan çocuklarla arkadaşlık kuran, okula uyumda zorluk çeken öğrenciler disiplinsiz davranışlara daha çok yönelirler (Balay, 2009, s. 61).

2.4.1.2. Öğretmen

Öğretmenler, öğretme-öğrenme faaliyetleri sürecinde bulunan unsurlar arasında kendisine verilen görev ve sorumluluklar açısından en önemli unsurlardır. Öğretmenler, öğrencilerin eğitim programında ifade edilen hedeflere ulaşmalarını sağlamak üzere yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiş kişilerdir. Bunun için eğitimde varılan sonuçlarda öğretmenlerin katkısı büyüktür. Öğrencilerin amaçlara ulaşma oranlarında öğretmenin becerisi ve sınıf ortamında sergilediği tutum ve davranışlar önem arz etmektedir (Gökhan, 2007, s. 60).

Sınıf ortamında yaşanan disiplin sorunlarının artmasında ya da azalmasında en önemli faktör öğretmenin kişilik yapısı ve sınıfı idare etmedeki tarzıdır. Sınıf ortamını eğitim ve öğretime müsait hale getirmesi gereken kişi hiç şüphesiz öğretmenin kendisidir. Öğretmenlerin büyük kısmı sınıfta her şey normalken ve başka herhangi bir sebep yokken sınıf içerisinde sırf kendi tutum ve davranışlarından ötürü disiplin sorunu oluşturabilirler. Öğrencilerin seviyesinin üstünde olan isteklerde bulunurlar. Bu isteklerinin yerine getirilmemesi halinde şiddete kapılarak, sınıfta öğrencilerin kendilerine karşı gelmelerine sebep olurlar.

Bir öğretmenin liderlik tarzı, onun nasıl bir disiplin anlayışına sahip olduğu hakkında önemli ipucu verir. Öğretmenler arasında disiplin anlayışları bakımından farklılıklar olduğu gibi, her öğretmenin de kendisine özgü bir disiplin anlayışı bulunmaktadır. Öğretmenlerin kendilerine özgü disiplin anlayışı oluşturabilmeleri için disiplin yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olmaları bu konuda kendilerine ışık tutacaktır. Asıl ana fikir, öğretmenlerin kendilerine özgü disiplin tarz ya da tarzlarını netleştirerek eğitim psikolojisi açısından uygun olup olmadığını kontrol etmeleridir (Küçükahmet,2000, s. 51).

Eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmenin yanı sıra disiplini de sağlamak öğretmenlerin genel amacıdır. Yalnız her zaman disiplinsizliğin nedeni olarak öğrenci gösterilmemelidir. Zira böyle bir algı disiplin sorunlarının çözümünü daha da güçleştirebilir. Öğretmenlerin sebebiyet verdiği disiplin sorunlarının da yaşandığı kabul

edilmelidir. Ne yazık ki bazı öğretmenler kendilerinin hatalı olduğunu kabul etmemekle büyük bir yanlışlık yapmaktadırlar (Ada ve Çetin, 2006, s. 81).

Öğretmenin kendisinin de hatalı olabileceğini görmesi etkili bir disiplinin oluşabilmesinin en önemli şartlarından biridir. Bir öğretmenin, öğrencilerin sergilemiş oldukları hatalı davranışlarını fark edip düzeltmelerinde başarılı olabilmesi için öncelikle kendine yönelik öz eleştiri yapabiliyor olması gereklidir (Ada ve Çetin, 2006, 81 s.). Öğretmenin derse yeteri kadar hazırlanmaması veya hazırlıksız gelmesi, öğretme-dinleme becerisine sahip olmaması, adil olmaması, öğrencilere yönelik yeterli ilgi göstermemesi, zamanı tamamıyla kullanmaması, öğrenme merkezli yerine not merkezli olması, kural ve sınırlar koymaması, öğrencileri birbiriyle kıyaslaması gibi yanlış öğretmen davranışları disiplin sorunlarına neden olan başlıca faktörlerdir (Balay, 2009, ss. 61-62).

2.4.1.3. Yönetim

Yöneticilerden kasıt devletin en üst kademesinden okul yönetimine kadar devam eden zincirin bütün halkalarıdır. Üst yöneticilerin aldığı kararlar okulu ve sınıfı etkiler. Bununla birlikte bakanlığın uygulamaları, atamaları, kararları da okul ve sınıf yönetimlerini etkiler. “Okulda kültür oluşturma okul yöneticisinin görevidir. Okulda oluşturulan olumlu hava okulun verimliliğine de olumlu yansır. Olumlu bir iklime sahip okullarda sınıf yönetimi kolaylaştığı gibi, okuldaki tüm ilgili kişiler arasındaki ilişkilerde de bir iyileşme gözlenir” (Eroğlu, 2001, s. 238).

Yönettiği okulun insan ve maddi olanaklarını pozitif olarak kullanmak bir idarecinin en önemli özelliğidir. Zira yöneticiler sadece formal statüde bulunur, teknik ve sosyal yeterliliklere sahip olmazlarsa bunların eğitsel faaliyetleri başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi olanaksızdır (Ada ve Çetin, 2006, s. 81). Ayrıca okulda yaşanan farklı tür ve derecedeki disiplin olaylarıyla başa çıkması da mümkün değildir. Okul yöneticisi, okul ve çevredeki eğitim ve yönetim çalışmalarının koordinasyonunda madde ve insan kaynaklarını amaçlara dönük olarak birleştirebilmeli, okul yönetimine ilişkin kararlar verirken üst kademelerle öğretmen, öğrenci ve diğer personel arasında uzlaştırıcı ve bütünleştirici bir rol oynayabilmeli, okul yönetimine ilişkin kararlar verirken geçmişteki örnekleri izlemekten çok günün ve geleceğin gerektirdiği çözümleri bulabilmeli, okul içi ve dışı eğitim öğretim çalışmalarının planlanmasındaki yönetimin karar, haberleşme,

koordinasyon gibi diğer süreçlerle ilgili kaynaştırmaları sağlayabilmelidir (Bursalıoğlu, 1991, s. 24).

Öğrenciyi idareye göndermek, okulda öğrencilerin istenmedik davranışlarını engellemek ve okulda disiplini oluşturmak bakımından etkili ceza yöntemlerindedir. Yöneticiler bu durumu ciddiye almalıdır; çünkü bir öğrenci öğretmeni tarafından idareye gönderilmişse artık durum ciddi boyuta ulaşmış anlamına gelmektedir. Öğretmenler öğrencileri yalnız önemli durumlarda idareye yönlendirmelidir. Eğer öğretmen tarafından idareye gönderilen öğrenciye idare tarafından basit bir ceza verilirse, öğretmen tarafından idareye gönderilme olayı öğrencinin gözünde ciddiyetini kaybeder ve buna bağlı olarak ciddi disiplin suçlarının sayısı artar (Boynton ve Boynton, 2007, s. 65).

Özetle okul yöneticisi disiplin problemlerinin meydana gelmesini engellemek veya yaşanan problemleri çözmek için okulu amaçlarına uygun olarak yönetmeli, okuldaki insan ve maddi kaynakları en etkili bir şekilde kullanmalıdır. Bir başka ifade ile okul yöneticisinin başarılı olması okul yönetimi kavram ve süreçlerini bilerek iyi bir şekilde uygulamasına bağlıdır (Ada ve Çetin, 2006, s. 81).

2.4.1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Etkili bir rehberlik servisi, öğrenci problemlerinin zamanında tespit edilmesini sağlar ve bu problemlerin okuldaki diğer öğretmen ve öğrencileri rahatsız eden bir disiplin problemi haline dönüşmesini zamanında müdahale ederek engeller. Böyle bir durumda öğrenci kendisinin her türlü sorunuyla alâkadar olduğunu, kendisine değer verildiğini, kaybedilecek değil, kazanılacak bir varlık olduğunu kavrayabilir. Sonuçta kendisinin ruh sağlığıyla da ilgilenildiğini bilen öğrenci ilgililere yardımcı olma ve okul çalışmalarına katılma isteği duyacaktır.

İhtiyaçların toplumsal gerçekler içinde giderilmesi zor olduğundan gencin egosu bu dönemde birçok savunma mekanizması geliştirebilir. Öğrenci bulunmuş olduğu bu gelişim döneminde, işe yarayıp yaramadıklarını test etmiş gibi bu savunma mekanizmalarına sık sık başvurabilir. Öğrencinin çocukluktan getirdiği kişilik yapısı, bu dönemde onun bazı ihtiyaçlarına cevap vermediği için terk edilir. Hem yeni gereksinimlerine yanıt verecek, hem de toplum kurallarıyla bağdaşan davranışlar

kazanıncaya kadar gencin pek çok yanlışlığı içine düşmesi doğaldır (Kılıçcı, 1992, ss. 69-74).

Bir öğrencinin okula uyumu ve okuldaki başarısı ile okuldaki rolünü ve kendini anlaması arasında sıkı bir ilişki vardır. Rol-beklenti dengesi bu ilişkinin sonucudur. Bir yandan öğrencinin rol ve beklentileri, diğer yandan ana-baba, öğretmen ve akran grubu üyelerinin öğrenciden beklentileri bu dengeyi etkiler (Bursalıoğlu, 1991, s. 48). Bu nedenle yetişkin dünyasının ergeni kabul etmesi ve ona koşulsuz bir saygı anlayışı sunması ona kendini gerçekleştirme fırsatı verecektir.

Bir okulda sağlıklı bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturabilmek, öğrenciyi iyi tanımak ve ona doğru rehberlik hizmetleri yardımını sunmakla olur. Öğrencinin davranışlarını anlamak ve istenilir yönde davranışlarını arttırmak için onun çok farklı yönlerden tanınması zorunludur. Selçuk, (1999, s. 54) öğrencinin rehberlik açısından tanınması gereken yönlerini şöyle sıralar: Zeka ve yetenekler, ilgiler, gereksinimler, benlik kavramı, sosyo-ekonomik düzey, kültür ve öğrenme stilleri.

Yaşanan sorunların çözüme kavuşabilmesi için rehberlik servisi ve ailenin davranış yönetiminde, öğretmenin de dayanışma içinde olarak destek vermesi önem arz etmektedir. Ancak bunun için tarafların sorunun nedenleri, betimlenmesi ve sonuçları hakkında benzer bakış açılarına sahip olmaları gerekmektedir (Aydın, 2009, s. 192).

2.4.1.5. Program

Öğrencileri istenmeyen davranışlardan uzak tutup istedik davranışlar sergilemeye yönlendirebilmek için eğitim programlarının amaç, içerik, uygulama ve değerlendirme öğeleri arasında iyi bir eşgüdüm sağlayan, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine yanıt veren, işlevsellikten uzak olmayan, esnek olan, uygulayıcılara yol gösteren, uygulanması güç ve bilimsellikten uzak olmaması gerekir (Balay, 2009, s. 62). Sınıf içinde istenmeyen davranışların meydana gelmesinde en önemli rolü oynayan, öğrencinin beklenti ve gereksinimlerini, öğrenilecek konuların toplumsal ve ekonomik yaşam yönünden önemlilik düzeyini ve uygulanabilirliğini dikkate almamış bir eğitim programıdır (Akçadağ, 2007, s. 276).

Öğrencilerin ilgi, yetenek, gelişimsel özelliklerine ve gereksinimlerine uygun olmayan içerik ve kurgusu ile süreklilik arz etmeyen eğitim programlarının pratik

faydası yetersizdir. Bu özellikleri içeren bir öğretim programının uygulanması sınıf ortamında istenmeyen davranışların tetikleyicilerinden biri olabilir. Bu yüzden öğretim programı, kişisel farklılıkları dikkate almalı, öğrencilerin akademik alt yapıları ve yetenek düzeylerini göz önünde bulundurmalıdır (Balay, 2009, s. 36).

Öğrenciye öğretilmeyi amaçlanan öğrenim görevlerinin, onun seviyesinin çok üstünde veya çok altında olması veya ilgisini çekecek kadar çekici olmaması, ya da ihtiyaçlarını doyumamasıyla ortaya birçok disiplin problemleri çıkar. Program hazırlanıp öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermediği ve öğrenciler konuların gerekliliğine inanıp konuları öğrenmek için gerektiği kadar motive edilmedikleri takdirde, sınıfta programla ilgili disiplin olayları görülmektedir (Başaran, 1985, s. 233).

Amaçlarına, yeteneklerine, isteklerine ve geçmiş bilgilerine uygun olarak hazırlanan bir eğitim programı öğrencinin ilgisini çekecek, işbirliği içinde olmasını sağlayacaktır.

2.4.1.6. Aile

Eğitimin temelleri ailede atılır. Çocuğun içinde yaşamış olduğu ailenin tutumu çocuğun sağlıklı bir benlik algısı oluşturmaya ve özerk bir kişilik yapısı geliştirmesine olanak sağlar. Çocuk, kendine yetmeyi, paylaşmayı, yaşama etkin biçimde katılmayı, barışçı ve uyumlu bir davranış yapısı geliştirmeyi aile içinde kazanır (Aydın, 2009, s. 26).

Aile çevresi bireyin kişiliğinin gelişiminde ve öğrenmesinde en önemli rolü oynayan unsurlardır. Öğrencinin hem okulda öğrenmesinde hem de okulda öğrendiklerinin pekiştirilmesinde en önemli etken aile çevresidir. Bir taraftan da öğrenci, aile çevresinin iyi veya kötü özelliklerini okula taşımaya engel olamaz (Çalık, 2010, s. 8). Öğrencinin ilk defa ailesinden farklı bir çevrede bulunmaya başlaması okula başlamasıyla birlikte olur. Öğrenci, ailesinden kazandığı davranış kalıplarıyla bu yeni çevrede başlangıç yapar (Akçadağ, 2007, s. 283).

Öğrencinin sahip olmuş olduğu davranışların gelişiminde oynadığı rol bakımından aile önemli bir konuma sahiptir. Eğitimin temelleri ailede atıldığından, öğrenci temel davranışlarını büyük oranda buradan alır. Bu davranışların daha sonra değiştirilmesi güçtür. Öğrencilerin davranışlarını ailedeki kişi sayısı, ailenin gelir durumu, eğitim

durumu, aile içi yaşanan çatışma ve aile içi iletişim öğrencilerin davranışlarını etkileyen faktörlerdir (Başar, 1999, ss. 21-22). Diğer taraftan ailenin çeşidi ve anne babanın ayrı ya da ölmüş olması (Taş, 2007, s. 38) da sınıf disiplini etkilemektedir.

2.5. Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin

Öğrencinin okulun işleyişi, kuralları ve kendisinden beklenenleri bilmesi hem okul yönetiminin işini kolaylaştırır hem de öğrencinin istenmeyen davranışı sergilemesini önler. Okulda uyulacak kurallar ve sergilenecek uygun davranışlar deneme yanılma yoluyla keşfedilmeye bırakılmamalı. Okul genelinde birliktelik sağlanarak öğrencinin öğretmene göre tutum sergileme yolu kapatılmalıdır. Kurallar öğretmenden öğretmene değişmemeli, bütün yönetici ve öğretmenler tarafından aynı şekilde uygulanmalı.

MEB (2013), Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Davranışları, Ödül ve Disipline İlişkin Hükümler Yönetmeliği ile resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları şöyle düzenlemektedir (Resmi Gazete, No: 28758).

2.5.1. Öğrencilerin Uyacakları Kurallar ve Beklenen Davranışlar

Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleriyle, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlâkî, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten, insan haklarına saygılı, Cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, okul-aile birliği ve ilgili diğer paydaşlarla işbirliği yapması istenir.

Bu doğrultuda öğrencilerden aşağıdaki maddelere uymaları beklenir

a) Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı kalmaları ve bunları korumaları,

b) Hukuka, toplum değerlerine ve okul kurallarına uymaları,

c) Doğru sözlü, dürüst, yardımsever, erdemli, saygılı ve çalışkan olmaları; güzel ve nazik tavır sergilemeleri; kaba söz ve davranışlarda bulunmamaları; barış, değerbilirlik, hoşgörü, sabır, özgürlük, eşitlik ve dayanışmadan yana davranış göstermeleri,

ç) Irk, renk, cinsiyet, dil, din, milliyet ayrımı yapmaksızın herkese karşı iyi davranmaları; insan hak ve özgürlüğüyle onurunun korunması için gerekli duyarlılığı göstermeleri,

d) Tutumlu olmaları; millet malını, okulunu ve eşyasını kendi öz malı gibi korumaları ve zarar vermemeleri,

e) Sağlığa zararlı ve bağımlılık yapan maddeleri kullanmamaları, bu tür maddelerin kullanıldığı yerlerde bulunmamaları,

f) Her çeşit kumar ve benzeri oyunlardan, bu tür oyunların oynandığı ortamlardan uzak kalmaları,

g) Okula ve derslere düzenli olarak devam etmeleri,

ğ) Çevreye karşı duyarlı olmaları, çevrenin doğal ve tarihi yapısını korumaları,

h) Kitapları sevmeleri ve korumaları, okuma alışkanlığı kazanmaları ve boş zamanlarını faydalı işler yaparak geçirmeleri,

ı) Trafik kurallarına uymaları ve davranışlarıyla örnek olmaları,

i) Fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini olumlu olarak yönetmeleri; beden, zekâ ve duygularıyla bunları verimli kılacak irade ve yeteneklerini geliştirmeleri; kendilerine saygı duymayı öğrenmeleri, böylece dengeli bir biçimde geliştirdikleri varlıklarını aile, toplum, vatan, millet ve insanlığın yararına sunmaları,

j) İnsan hakları ve demokrasi bilincini özümsemiş ve davranışa dönüştürmüş olmaları, kötü muamele ve her türlü istismara karşı duyarlı olmaları,

k) Toplam kalite yönetimi anlayışıyla ekip çalışmalarında rol almaları,

l) Okul, öğrenci veli sözleşmesine uygun davranmaları,

m) İnsana ve insan sağlığına gereken önemi vermeleri,

n) Savaş, yangın, deprem ve benzeri olağüstü durumlarda topluma hizmet etkinliklerine gönüllü katkı sağlamaları ve verilen görevleri tamamlamaları,

o) Zararlı, bölücü, yıkıcı, siyasi ve ideolojik amaçlı faaliyetlere katılmamaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet, yayın ve benzerlerini taşımamaları ve bulundurmamaları,

ö) Bilişim araçlarını kişisel, toplumsal ve eğitsel yararlar doğrultusunda kullanmaları,

p) Bilişim araçlarını; zararlı, bölücü, yıkıcı ve toplumun etik kurallarıyla bağdaşmayan ve şiddet içerikli amaçlar için kullanmamaları; bunların üretilmesine, bulundurulmasına, taşınmasına yardımcı olmamaları ve sanal ortamlarda da bu doğrultuda davranmaları,

r) Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uyarak bu konuda örnek davranışlar sergilemeleri beklenir.

2.5.2. Davranışların Kazandırılması

Uyulması gereken kuralların ve beklenen davranışların derslerde, törenlerde, toplantılarda, rehberlik çalışmalarında ve her türlü sosyal etkinliklerde öğrencilere kazandırılmasına çalışılır.

2.5.3. Öğrencilerin ödüllendirilmesi

Örnek davranışların ve başarıların niteliklerine göre ödüllendirilmesinde öğrencilere;

a) Onur belgesi,

b) Üstün başarı belgesi verilir.

2.5.3.1. Onur belgesi ile ödüllendirme

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu puan şartına bağlı kalmadan;

a) Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanarak örnek olmak,

b) Bilimsel projelerle sosyal etkinliklere katılmak, bu çalışmalarda liderlik yapmak, yapılan etkinliklerde eğitime katkıda bulunmak ve üstün başarı göstermek,

c) Okul araç-gereç ve donanımlarıyla çevreyi koruma ve gözetmede davranışlarıyla örnek olmak,

ç) Görgü kurallarına uymada ve insan ilişkilerinde örnek olmak,

d) Trafik kurallarına uymada örnek davranışlar sergilemek,

e) Bilişim araçlarını kullanmada iyi örnek olacak davranışlar sergilemek,

f) Okula ve derslere düzenli olarak gelmek, bu yönde arkadaşlarına iyi örnek olmak,

g) Yaşlı, yetim, öksüz, güçsüz, engelli ve benzeri durumda olanlara yardım amacıyla yürütülen toplum hizmetlerinde görev almak,

ğ) Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uyarak konuyla ilgili örnek davranışlar sergilemek gibi davranışlardan örnek oluşturacak bir ya da birkaçını gösteren davranış puanı indirilmemiş öğrencileri; öğretim yılı içinde herhangi bir ödül alıp almadığına bakılmaksızın öğrenci, öğretmen veya okul yönetiminin teklifi, onur kurulunun uygun görüşü doğrultusunda onur belgesiyle ödüllendirir. Bir öğretim yılı içinde iki ve daha fazla onur belgesi alan öğrencilere okulun onur listesinde yer verilir.

Ayrıca öğretmenler kurulu, ders yılı başında yukarıda belirtilen davranışların dışında da onur belgesiyle ödüllendirilebilecek davranışları belirler. Belirlenen davranışlar okul yönetimince onur kuruluyla okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirilir.

2.5.4. Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi

Ödül takdir edilirken öğrencinin;

a) Okul içindeki ve dışındaki genel durumu,

b) Ders ve ders dışı faaliyetlerdeki başarısı,

c) Davranışının niteliği, önemi ve çevresine örnek olup olmadığı gibi hususlar göz önünde bulundurulur.

Ödül belgeleri; öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticilerin katıldığı bir ortamda törenle öğrencilere ya da velilerine verilir.

Onur ve iftihar listeleri, ders kesiminde okul yönetiminin uygun göreceği bir günde öğrencilerin huzurunda, ayrı ayrı okunur ve daha sonra okulda herkesin görebileceği bir yere fotoğraflı olarak takip eden ders yılı süresince ayrı ayrı asılır.

2.5.5. Disiplin Cezasını Gerektiren Davranışlar

Öğrencilere, disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillerinin niteliklerine göre;

- a) Kınama,*
- b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma,*
- c) Okul değiştirme,*
- ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından biri verilir.*

Disipline konu olan olaylar okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlandıktan sonra;

- a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,*
- b) Okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,*
- c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun, onayından sonra uygulanır.*

Yukarda bahsedilen cezaları gerektiren davranışlar şunlardır:

2.5.5.1. Kınama cezasını gerektiren davranışlar ve fiiller

- a) Okulu, çevresini ve eşyasını kirletmek,*
- b) Yapması gereken görevleri yapmamak,*
- c) Kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak,*
- ç) Tütün ve tütün mamullerini bulundurmak veya içmek,*

d) Başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak,

e) Yalan söylemek,

f) Özürsüz devamsızlık yapmak, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılmamak, geç katılmak veya erken ayrılmak

g) Okul kütüphanesi, atölye, laboratuvar, pansiyon veya diğer bölümlerden aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında vermemek, eksik vermek veya kötü kullanmak,

ğ) Kaba ve saygısız davranmak,

h) Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak,

ı) Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,

i) Yatılı okullarda pansiyonu gece izinsiz terk etmek veya pansiyona geç gelmek,

j) Yasaklanmış, müstehcen yayınları okula ve okula bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmak,

k) Üzerinde kumar oynamaya yarayan araç-gereç bulundurmak,

l) Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak,

m) Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak.

2.5.5.2. Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar

a) Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak,

b) Pansiyonu terk ederek gece izinsiz dışarıda kalmak,

c) Kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak,

ç) İzinsiz gösteri veya toplantı düzenlemek, bu tür gösteri veya toplantılara katılmak ve bu amaçla yapılan etkinliklerde bulunmak,

d) Her türlü ortamda kumar oynamak veya oynatmak,

e) Verilen görevlerin yapılmasına engel olmak,

f) Başkalarına hakaret etmek,

g) Yasaklanmış veya müstehcen yayın, kitap, dergi, broşür, gazete, bildiri, beyanname, ilan ve benzerlerini dağıtmak, duvarlara ve diğer yerlere asmak, yapıştırmak, yazmak; bu amaçlar için okul araç-gerecini ve eklentilerini kullanmak,

ğ) Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetleriyle kişilere zarar vermek,

h) Özürsüz devamsızlık yapmayı, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılmamayı, geç katılmayı veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek,

ı) Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak,

i) Okul binası, eklenti ve donanımlarına, arkadaşlarının araç-gerecine siyasi, ideolojik veya müstehcen amaçlı yazılar yazmak, resim veya semboller çizmek,

j) Toplu kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,

k) Sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak.

2.5.5.3. Okul değiştirme cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;

a) Türk Bayrağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere saygısızlık etmek,

b) Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek,

c) Okul çalışanlarının görevlerini yapmalarına engel olmak,

ç) Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak,

- d) Okulla ilişkisi olmayan kişileri, okulda veya eklentilerinde barındırmak,
- e) Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak,
- f) Okul sınırları içinde herhangi bir yeri, izinsiz olarak eğitim ve ğretim amaçları dışında kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,
- g) Okula ait taşınır veya taşınmaz mallara zarar vermek,
- ę) Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak,
- h) Eğitim ve ğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmak,
- ı) Zor kullanarak veya tehditle kopya çekmek veya çekilmesini sağlamak,
- i) Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak,
- j) Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek,
- k) Eğitim ve ğretim ortamında siyasi partilerin, bu partilere bağlı yan kuruluşların, derneklerin, sendikaların ve benzeri kuruluşların siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak,
- l) Siyasi partilere, bu partilere bağlı yan kuruluşlara, derneklere, sendikalara ve benzeri kuruluşlara ye olmak, ye kaydetmek, para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
- m) Bilişim araçları yoluyla eğitim ve ğretimi engellemek, kişilere ağır derecede maddi ve manevi zarar vermek,
- n) İzin almadan okulla ilgili; bilgi vermek, basın toplantısı yapmak, bildiri yayınlamak ve dağıtmak, faaliyet tertip etmek veya bu kapsamdaki faaliyetlerde etkin rol almak,

o) Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi yapmaya, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya veya suçu yüklenmeye zorlamak,

ö) Zor kullanarak başkasına ait mal ve eşyaya el koymak, başkalarını bu işleri yapmaya zorlamak,

2.5.5.4. Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;

a) Türk Bayrağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere hakaret etmek,

b) Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve Anayasasının başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak,

c) Kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötümeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak,

ç) Kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek,

d) Bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,

e) Okul ve eklentilerinde güvenlik güçlerince aranan kişileri saklamak ve barındırmak,

f) Eğitim ve öğretim ortamını işgal etmek,

g) Okul içinde ve dışında tek veya toplu hâlde okulun yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak,

ğ) Okul çalışanlarının görevlerini yapmalarına engel olmak için fiili saldırıda bulunmak ve başkalarını bu yöndeki eylemlere kışkırtmak,

h) Okulun taşınır veya taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek,

i) Yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmak,

i) Kişi veya kişilere her ne sebeple olursa olsun eziyet etmek; işkence yapmak veya yaptırmak, cinsel istismar ve bu konuda kanunların suç saydığı fiilleri işlemek,

j) Çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak,

k) Yasa dışı örgütlerin ve kuruluşların, siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda propaganda yapmak, eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,

l) Bilişim araçları yoluyla; bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddeti özendiren sesli, sözlü, yazılı ve görüntülü içerikler oluşturmak, bunları çoğaltmak, yaymak ve ticaretini yapmak.

Yukarıda belirtilenlerin dışında ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara suça uygun cezalar verilir.

2.5.6. Pansiyon, başka okul veya işletmedeki disiplin olayları

1) Öğrencinin kayıtlı olduğu okul dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telif eğitimi aldığı okullarda, disiplin olaylarına karışmaları hâlinde ön soruşturmaları, olayın meydana geldiği okul tarafından yapılır. Olayla ilgili karar alınmak üzere soruşturma dosyası öğrencinin kayıtlı olduğu okula gönderilir.

2) Staj çalışması veya meslek eğitimi görülen işletmelerde öğrencinin karıştığı disiplin olayları, kayıtlı bulunduğu okula bildirilir. Olay, okul müdürlüğünce soruşturularak sonuçlandırılır.

3) Soruşturma süreci ilgili okulların öğrenci ödül ve disiplin kurullarının işbirliği içerisinde yürütülür. Gerektiğinde öğrencinin kayıtlı olduğu okul müdürlüğünce, olayın meydana geldiği okulun ödül disiplin kurulu başkanı veya işletme

yetkilisi, görüşlerine başvurmak üzere olayla ilgili öğrenci ödül ve disiplin kurulu toplantısına çağrılabilir. Ancak karar için oy kullanamazlar.

4) Öğrencinin kayıtlı bulunduğu okulda disiplin olaylarına karışması ve buna ilişkin inceleme/soruşturma sürdürülürken bir başka okula nakledilmesi durumunda, inceleme/soruşturmayı başlatan okul disiplin soruşturmasını tamamlar ve dosyayı yeni okuluna gönderir. Öğrenciye yeni okulu aracılığıyla tebligat yapılarak ceza uygulanır ve dosyasına işlenir. Ceza alan öğrenciyle ilgili karara itiraz, davranış puanının iade edilmesi ve cezanın dosyadan silinmesi gibi işlemler yeni okulu tarafından gerçekleştirilir.

2.5.7. Cezaya neden olan davranış ve fiilin tekrarlanması

Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya davranışın bir öğretim yılı içerisinde tekrarında bir derece ağır ceza uygulanır.

2.5.8. Uygulama İle İlgili Esaslar

1) Şikâyetler, gerçek ve/veya tüzel kişilerce okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İsimsiz ve imzasız başvurular işleme alınmaz.

2) Disiplin soruşturmasını gerektiren ve doğrudan okul yönetimine duyurulan veya bildirilen cezai soruşturmayı gerektiren şikâyetler, yazılı olarak ilgililere zamanında iletilir.

2.5.9. Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar

Disiplin cezaları takdir edilirken;

- a) Öğrencinin 18 yaşına kadar çocuk olduğu,
- b) Öğrencinin üstün yararı,
- c) Soruşturma sürecinde gizlilik ilkesi,
- ç) Sınıf rehber öğretmeni ve öğrenci velisinin görüşleri,
- d) Öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgiler,

e) Öğrencinin kişisel özellikleri ve psikolojik durumu,

f) Fiil ve davranışın hangi şartlar altında yapıldığı, öğrenciyi tahrik unsurlar,

g) Öğrencinin yaşı ve cinsiyeti,

ğ) Öğrencinin derslerdeki ilgi ve başarısı,

h) Öğrencinin daha önce ceza alıp almadığı, hususları göz önünde bulundurulur.

Olayın mahkemeye intikal etmesi disiplin cezasının uygulanmasını engellemez.

Öğrencinin daha önce ceza almamış olması, derslerinde başarılı olması ve davranışlarının olumlu olması durumunda rehberlik servisinin görüşü de alınarak bir alt ceza verilebilir.

2.5.10. Disiplin cezaları ile ilgili onay, itiraz ve tebliğ

1) Onay yetkisi okul müdüründe bulunanların dışındaki disiplin cezalarının onaylanmasıyla itiraza ilişkin dosya ve yazılar millî eğitim müdürlükleri aracılığıyla ilgili disiplin kurullarına gönderilir.

2) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlanan disiplin cezalarından;

a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,

b) Okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,

c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır.

3) Cezalara itiraz; cezanın tebliğini izleyen beş iş günü içinde okul müdürü, 18 yaşını tamamlamış öğrenci veya öğrenci velisi tarafından okul müdürlüğü kanalıyla yapılır. Okul müdürlüğü, yazılı başvuruyu ve itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini, gerekli belgelerle birlikte başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde itirazı değerlendirmeye yetkili disiplin kuruluna sevk etmek üzere gönderir.

a) *Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezalarına itiraz ilçe öğrenci disiplin kurulunca,*

b) *Okul değiştirme cezasına itiraz il öğrenci disiplin kurulunca,*

c) *Örgün eğitim dışına çıkarma cezasına itiraz üst disiplin kurulunca değerlendirerek sonuçlandırır.*

4) *İtiraz sonucu verilen karar kesin olup yeniden itiraz edilemez.*

5) *Bütün cezalar, velilere 25/1/2012 tarihli ve 28184 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır.*

2.5.11. Davranış puanının indirilmesi

1) *Her ders yılı başında öğrencilerin davranış puanı 100’dir.*

2) *Ceza alan öğrencilerin davranış puanlarından;*

a) *Kınama cezası için 10,*

b) *Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20,*

c) *Okul değiştirme cezası için 40,*

ç) *Örgün eğitim dışına çıkarma cezası için 80 puan indirilir.*

2.5.12. Cezaların işlenmesi, silinmesi, puan iadesi ve dosyaların saklanması

1) *Öğrencilerin aldıkları cezalar, e-Okul sistemine işlenir.*

2) *Ceza alan ve davranış puanı indirilmiş olan ancak davranışları olumlu yönde değişen, iyi hâlleri görülen ve olumsuz davranışları tekrarlamayan öğrencilerin durumları, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca daha sonraki dönemde/dönemlerde değerlendirilir. Cezalarının kaldırılması ve davranış puanlarının iadesi öngörülen öğrenciler öğretmenler kuruluna sunulur. Öğretmenler kurulunca cezası kaldırılan ve davranış puanı iade edilen öğrencilerin yeni durumları e-Okul sistemine işlenir.*

3) Davranış puanı iade edilen ve disiplin cezası kaldırılan öğrencinin disiplin durumuna ilişkin bilgi istendiğinde, öğrencinin disiplin cezası bulunmadığı bildirilir.

4) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu belgeleri ve soruşturma dosyası ilgili mevzuat hükümlerince saklanır.

5) Ödül ve disiplin işlemlerine ait veriler; Bakanlığın ilgili birimlerince e-Okul sistemi üzerinden alınır.

2.5.13. Cezaların uygulanması

Disiplin cezalarının uygulanmasında aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

1) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

a) Ceza süresince okula devam ettirilmez. Bu süre devamsızlıktan sayılır.

b) Pansiyonlu okullardaki yatılı öğrencilerin, pansiyonda kalmasına izin verilebilir. Ancak diğer öğrencilerin huzur ve güvenini olumsuz etkileyecek öğrencilerin pansiyonda kalmalarına izin verilmez.

c) Öğrencilerin ulusal ya da uluslararası etkinliklere katılıp katılmayacaklarına okul yönetimince karar verilir.

2) Okul değiştirme cezası alan öğrenciler;

a) Başvurdukları millî eğitim müdürlüklerince istekleri de dikkate alınarak okul türleri ve bu Yönetmeliğin nakille ilgili hükümleri göz önünde bulundurularak uygun okullara yerleştirilir. Aynı ilde öğrencinin devam edebileceği programın bulunmaması hâlinde, Bakanlığın ilgili birimiyle işbirliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

b) Parasız yatılı öğrencilerin nakilleri, İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği ve bu Yönetmeliğin nakille ilgili hükümlerine göre uygun okullara yapılır.

c) Önceki okul müdürlüğüyle öğrenim gördüğü okul müdürlüğünce uygun görülmesi hâlinde en az bir öğretim yılı geçtikten sonra eski okullarına dönebilirler.

c) Öğrencinin kayıtlı olduğu okul dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telafi eğitimi aldığı okullarda, disiplin olaylarına karışıp bir başka okula nakledilen öğrencilerden; naklen geldiği okul tarafından okul değiştirme cezası verilenlere yeniden okul değişikliği yaptırılmaz ve nakil durumları, aldıkları cezayla ilişkilendirilerek kayıtlarda belirtilir. Süresi içinde itirazda bulunulması hâlinde, itiraza ilişkin karar verilinceye kadar ceza uygulanmaz.

3) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası alan öğrenciler;

a) Akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okullara kayıt yaptıramaz.

b) Açık Öğretim Lisesi veya Mesleki Açık Öğretim Lisesine gönderilir.

2.6. Geleneksel Disiplin Anlayışında Ceza

Geleneksel disiplin anlayışında kurallar ve bu kuralların ihlali durumunda uygulanacak olan cezalar önceden belirlenmiştir. Okullarda disiplini sağlamak için öğrencilere karşı not tehdidi ağırlıkta kullanılmakla birlikte kural ihlali durumlarında disiplin cezası hemen uygulanır. Öğretmenler, öğrenciyi ıslah edeceğini, olumsuz davranıştan uzaklaştıracağını ve sınıfı etkili yöneteceğini düşündüğü için zaman zaman arzu ederek veya arzu etmeyerek ceza uygularlar (Ada ve Çetin, 2006, s. 50). Bu anlayışa göre, insanların toplumsal normlara itaat etmeleri ve uyum ortamının oluşabilmesi için, bireyler arası çatışmaların ve uyumsuzlukların çözümlenmesinde ceza ve tehdit önemli rol oynamaktadır.

Geleneksel disiplin anlayışında tahribat ve şiddet eğilimli davranışlarının sıklıkla cezalandırılması gerektiği savunulur. Bu anlayış, öğrenciler arasında şiddet içerikli bir durum yaşandığı zaman, suçlu olan öğrencinin cezalandırılmasını veya sınıf ve okul ortamıyla bağdaşmayan davranışlar sergileyen öğrencilerin disiplin kurallarına uygun davranışlar sergilemesinin ödül ve ceza yöntemlerinin kullanılarak sağlanmasını ön görür (Türknüklü, 2006, s. 4).

2.7. Çağdaş Disiplin Anlayışında Ceza

Öğrencinin yaşı, kişiliği, duyarlılığı ve günlük yaşantısında sergilemiş olduğu davranışları da ceza verilirken göz önünde bulundurulmalıdır (Çetin, 1989, s. 71).

Günümüzdeki disiplin anlayışında, normal karşılanmayan davranışlardan uzak tutmak için öğrencilere ceza vermek kabul gören bir yaklaşım değildir.

Olumlu davranışların pozitif yaklaşımla pekiştirilmesi anlayışına sahip disiplin modelleri olumsuz neticelere göre daha çok etkilidir. Öğrencilere iyi ve olumlu davranışlar için ödül verilen bir disiplin anlayışının da öğrencilerin disiplin alışkanlıklarının pekişmesinde etkili olacağı açıktır (Ada ve Çetin, 2006, s. 53).

Bir davranış bir defa cezalandırıldığı zaman, o davranış artık sürekli cezalandırılması gerekmektedir. İlkokul öğrencilerinin disiplin uygulamalarına uyum sağlamaya çalıştıkları dönemde bu ilkelere özellikle dikkat edilmelidir. Öğrencilerin davranış modelleri kazanmaya başladıkları dönemlerde yaşanan tutarsızlıklar davranışların tam anlamıyla kazanılmasına engel teşkil eder.

Ceza, istenmeyen davranışın hemen ardından verilmelidir. Bir çocuğa ceza verilecekse bu başka çocukların da bulunduğu bir ortamda yapılmamalıdır. Cezalandırılan davranış hiçbir zaman ödüllendirilmemelidir. Çocuklar çok şiddetli ve çok sık cezalandırılmamalıdır (Gordon, 2007, s. 64).

Fiziksel cezalar öğrencilerde sağlık problemleri yaşamalarına neden olmaktadır. Bunlar kulak çekme, sopa ile dövme, tokat atma, cetvelle sıra dayığı, saçları çekme, saçları kesme. Özellikle yüze vurma sırasında kulak ve göz ağrıları çok yaşanmaktadır. Ceza istenmeyen davranışı azaltması beklenir ama ceza istenmeyen davranışı artırır. Öğretmen öğrenciye kaba, kızgın ve cezalandırıcı şekilde davranırsa, öğrenci de öğretmenin yönergelerine aynı şekilde karşılık verecektir (Tosun, 2001, s. 122) .

Hoşgörüyeye dayanan bir tutum benimseyip herhangi bir disiplin kuralı uygulamaktan kaçınmak çocuğun bunu davranışlarına kayıtsız kalındığı olarak yorumlamasına neden olur. Aşırı hoşgörülükle yetişen bir çocuğun çoğunlukla iç kontrol mekanizmalarını geliştirmekten yoksun kalması ve davranışlarında yıkıcılığın baskın olmasıdır (Salk, 1998, s. 88) .

J.J. Rousseau çocuk eğitimi konusunda nasihatini değil, davranışların daha etkili olduğunu şu sözü ile belirtmiştir: “Çocuğunuza hiçbir şekilde ağızdan ders vermeyiniz, o ancak derslerin tecrübelerini almalıdır. Ona hiçbir türde ceza uygulamayınız, çünkü o kabahatinin ne olduğunu bilmez; ona asla af dilettirmeyiniz. Çünkü sizi incitmesini de bilmez” (Özen, 2001, s. 78) .

2.8. Disiplinle İlgili Araştırmalar

Sarpkaya (2005)'in yaptığı araştırmada; a) liselerde görülen disiplin sorunlarının sıklığı ve önemi konusunda öğretmen ve öğrencilerin algıları, bu algıların birbirlerine ve kişisel değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek, b) Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin en sık görülen disiplin sorunlarının nedenleriyle, sorunlarla ilgili okulda alınan önlemlerle, sorunlarla karşılaşılınca yapılanlarla ilgili görüşlerini ve onların çözüm önerilerini belirlemek, ayrıca bu grupların yaklaşımları arasındaki benzerliklerle farkları ortaya koymak amaçlanmıştır

Bu araştırma sonucunda özetle; öğretmenlerin algılarına göre en sık karşılaşılan ilk üç disiplin sorunu “Koridorlarda gürültü yapmak”, “Derse hazırlıksız gelmek” ve “Öğrencilerin birbirleriyle itişip kakışması”; en az karşılaşılan ilk üç disiplin sorunu “Uyuşturucu kullanmak”, “Uyuşturucu maddeleri kullanmaya teşvik etmek” ve “Kumar amaçlı oyun oynamaktır” (Sarpkaya, 2005, ss. 226-234).

Satoğlu (2008)'in yaptığı çalışmada; çalışmanın konusu, ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yollarıdır. Bu konu ışığında çalışmanın amacı, orta öğretim kurumlarında eğitim ve disiplin anlayışını irdelemek, sınıf içinde disiplin kavramını çeşitli yönleri ile incelemek, farklı disiplin anlayışlarını kuramsal çerçeve ile ele almak ve öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunlarına karşı gösterdikleri tutum ve yaklaşımların neler olduğunu yapılan araştırma ile incelenmiştir.

Bu araştırma sonucunda özetle; okulda önleyici disiplin yaklaşımı uygulandığı zaman disiplin sorunları azalmakta ve öğrenciler cezalandırılmamakta, yapay olarak ödüllendirilmemektedirler. Böylece, öğrenciler, gerçek dünyada kullanmayacakları konu ve olayları öğrenmek zorunda olmayıp, bunun yerine kaliteyle ilgilenebileceklerdir.

Sonuç olarak da, öğrencilerin eğitimleriyle ilgili kararlara katılmalarına ve kendi gelişimlerini değerlendirmelerine izin verildiğinde disiplin sorunlarının azalacağı düşünülmektedir (Satoğlu, 2008, ss. 93-95).

Duran (2011)'in yaptığı çalışmada; araştırmmanın amacı, okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını ve okul yöneticilerinin disiplin sorunlarına yönelik çözüm yaklaşımlarını saptamaktır.

Araştırma kapsamındaki orta öğretim kurumlarında okul yönetimine en fazla yansıyan disiplin sorunlarının okulda kavga etmek, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık ve törene katılmamak, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak ve kopya çekmek olduğu tespit edilmiştir.

Orta öğretim kurumlarında okul müdürlerinin okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözmeye en çok, öğrenciye pozitif yaklaşım, rehberlik hizmetlerinden destek alma, ceza uygulamalarını etkili kılma, öğrenci velileriyle ilişkileri etkili kılma, çevre unsurlarını etkili kılma, sosyal, kültürel, sportif faaliyetleri etkili kılma yaklaşımlarını benimsedikleri görülmektedir (Duran, 2011, s. 61).

Demir (2011)'in yaptığı çalışmada; araştırmmanın genel amacı, ortaokullarda öğrencilerin sınıf içindeki disiplinsiz davranışlarını ve bu disiplinsiz davranışların sebeplerinin neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşlerini araştırmaktır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ortaokullarda sınıf içinde en sık karşılaşılan disiplinsiz davranışlar, izin istemeden konuşmak, verilen ödevleri yapmamak ve kavga etmek olarak tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplinsiz davranışların ilk üç nedeni, ailelerin çocuklarının eğitime olan ilgisizliği, televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkisi, ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışlar olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplinsiz davranışlar ile bu davranışların sebepleri mezun olunan okula göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Demir, 2011, s. 156).

Akar (2006) çalışmasında, Denizli ili orta öğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımlarının incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre; Orta öğretim kurumlarında en çok görülen suçların, öğrencilerin okulda kavga etmesi, sigara içmek, dersin işleyişine engel olmak, öğretmene saygısızlık ve kesici, yaralayıcı alet bulundurmak olduğu görülmüş.

En çok disiplin cezasının genel liselerde verildiği görülmektedir. Disiplin cezalarını çoğunlukla erkek öğrencilerin aldığı ve 10. sınıf düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Araştırmada elde edilen çözüm yaklaşımları: Okullarda rehberlik çalışmalarının yeterince yapıldığı, öğrencilerin sosyal aktivitelere yönlendirilmesinin disiplin suçlarını azalttığı, ailelerle işbirliği yapılmasının disiplin konusunda yararlı olduğu, disiplin kurallarının öğrencilere açıklandığıdır.

Araştırmada elde edilen çözüm önerileri: Televizyonlarda yayınlanan filmlerdeki şiddet sahnelerinin engellenmesi, eğitici programlar yayınlanması, aile desteğinin alınması, okul öncesi eğitimin 1 yıl zorunlu hale getirilmesi, devamsızlığa sınırlama getirilmesi, okul mevcutlarının düşürülmesi, okul çevresindeki yerlerin denetlenmesi ve öğrencilerin sosyal aktivitelere yönlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Akar, 2006, s. 68).

Yegin (2007) çalışmasında; meslek liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin davranış ve tutumlarının, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik etkileri saptamaya çalışmıştır. Buna göre öğrenciler genellikle, okul yönetimiyle ilgili olarak; çeşitli nedenlerle kendilerinden para toplandığında, özgürlükleri kısıtlandığında, ihtiyaçları karşılanmadığında, taleplerini yerine getiremediklerinde, sürekli ve yoğun denetim altında tutulduklarında bunların neden olduğu olumsuz davranışlara yöneldikleri görülmüştür. Öğrencilerin öğretmenleriyle ilgili olarak; not ile tehdit edildiklerinde, öğrenciler arasında ayırım yaptıklarında, güven eksikliğinde, baskıcı ve sert tavırlarla karşılaştıklarında, değer verilmediğinde, saygı ve sevgi duyulmadığını hissettiklerinde huzursuzluk yaşadıkları anlaşılmıştır. Bu huzursuzlukların da olumsuz davranışlara kaynaklık yaptığı görülmüştür (Yegin, 2007, s. 192).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, kullanılan veri toplama aracı ve elde edilen verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sosyal durumları, aksiyonları içinde bulunmuş oldukları ortam içerisinde incelemeyi ve anlamlandırmayı amaç edinen ve nitel araştırma türü olan betimsel analiz yöntemiyle yapılmıştır. Nitel araştırma (Yıldırım ve Şimşek, 2006, ss. 257-260)'a göre; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamına alınan okul müdürlerinin okullarda yaşanan disiplin vakalarına alınan önleyici tedbirler ve çözüm yaklaşımlarına yönelik tutum, düşünce ve tavsiyeleri betimlenmeye çalışılmıştır.

3.1.1. Doküman Analizi

Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez il ve ilçelerde bulunan ortaöğretim okulları arasından rastlantısal olarak seçilen, 13'ü Anadolu Lisesi, 12'si Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 4'ü İmam Hatip Lisesi, 4'ü Fen Lisesi ve 1'i Özel Lise olmak üzere toplam 34 ortaöğretim okulunun 2014-2015 öğretim yılına ait disiplin kurulu kayıt defterleri okul disiplin kurulu başkanı ile birlikte doküman taraması yapılarak incelenmiştir. Yapılan bu incelemede 2014-2015 öğretim yılında disiplin kuruluna kaç öğrencinin sevk edildiği, öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilmelerine neden olan davranışlarının neler olduğu, haklarında disiplin işlemi başlatılmış ve yürütülen disiplin soruşturması sonucunda öğrencilere ne gibi cezaların verildiği ve disiplin kuruluna sevk edilmiş olup okul disiplin kurulları tarafından yapılan değerlendirme sonucunda kaç öğrenciye ceza verilmediği tespit edilerek gruplandırılmış ve kaydedilmiştir.

3.1.2. Katılımcı Okul Müdürleri

Çalışma grubumuzdaki okul müdürlerinin 15'i il merkezindeki ortaöğretim okullarından, 15'i de ilçelerdeki ortaöğretim okullarından seçilmiştir. İncelenen disiplin kurulu kayıt defterlerinin ise 17 tanesi merkez ortaöğretim okullarına, 17 tanesi ilçelerde bulunan ortaöğretim okullarına aittir.

Çalışma grubumuzdaki okul müdürlerinin 29'u erkek 1'i kadındır. Kıdem yıllarına baktığımızda; 6 ile 11 yıl arasında iki, 12 ile 17 yıl arasında beş, 18 ile 23 yıl arasında on beş, 23 yıl ve üzeri sekiz kişidir. Yaşlarına göre dağılımı ise; yaşları 31 ile 36 yaş arasında iki, 37 ile 42 yaş arasında iki, 43 ile 48 yaş arasında on sekiz, 49 ile 65 yaş arasında olan sekiz kişidir. Müdür olarak hizmet sürelerine göre dağılımı; 1 ile 4 yıl arasında on iki, 5 ile 9 yıl arasında altı, 10 ile 14 yıl arasında beş, 15 ile 19 yıl arasında bir ve 19 yıl ile üstü yıl arasında olan altı olup 21 tanesi lisans, 9 tanesi yüksek lisans mezunudur.

Buna göre, okul müdürlerinin %50'sinin öğretmenlikteki kıdem yılının 18-23 yıl arasında olduğu, %60'ının 43-48 yaş aralığında olduğu, %40'ının müdürlükteki hizmet süresinin 1-4 yıl aralığında olduğu ve öğrenim durumlarına bakıldığında ise %70'inin lisans olduğu görülmektedir. Çalışma grubundaki okulların %40'ının meslek lisesinden oluştuğu ve okulların %50'sinin merkez, %50'sinin ise ilçeden oluştuğu görülmektedir.

3.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacında yer alan alt sorulara cevap bulmak için gerekli verileri elde etmek amacıyla iki tür veri toplama aracı kullanılmıştır. Birinci olarak; okullarda disiplin kuruluna yansımış disiplin vakalarını belirlemek amacıyla doküman taraması yapılarak Rize il merkezi ve ilçelerinden raslantısal olarak seçilen 13 Anadolu Lisesi, 12 Mesleki ve Teknik Lise, 4 Fen lisesi, 4 İmam Hatip Lisesi ve 1 Özel Lise olmak üzere 34 ortaöğretim okulunun disiplin kurulu kayıt defterleri incelenmiş ve gerekli veriler elde edilmiştir. Disiplin kurulu kayıt defterleri incelenen 34 ortaöğretim okulundan iki Anadolu Lisesi, bir Fen Lisesi ve bir Meslek Lisesi olmak üzere dört tane ortaöğretim okulunda disiplin cezası alan öğrenci olmadığı görülmüştür. Disiplin cezası alan öğrenci olmayan bu okulların sadece müdürleriyle disiplin vakalarına karşı almış oldukları önleyici tedbirler hakkında görüşme yapılmıştır.

İkinci olarak; çalışma kapsamındaki 30 ortaöğretim okul müdürünün okulda yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirleri ve çözüm yaklaşımlarını belirlemek amacıyla 7 ana başlık altında 18 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Rize merkez ve ilçelerindeki resmi ve özel ortaöğretim okullarında araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma yapılabilmesi amacıyla Rize Valiliği'nden onay alınmış ve uygulama çalışmasına başlanmıştır (Ek-1).

Uygulamadan önce okul müdürleri aranarak araştırma hakkında bilgi verilmiş ve görüşme için kendilerinden randevu alınmıştır. Daha sonra okul müdürleri önceden alınmış randevu tarihinde ziyaret edilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce kendileriyle ön görüşme yapılarak çalışmanın amacı hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşmeye geçilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmede okul müdürleri için hazırlanmış “Öğrenciye Yaklaşım Şekli İle İlgili Tedbirler, Rehberlik Hizmetleri Servisi Kanalıyla Alınan Tedbirler, Ceza Yaptırımlarını Etkin Kılma İle İlgili Tedbirler, Okul Veli İlişkileri İle İlgili Alınan Tedbirler, Çevresel Faktörler İle İlgili Alınan Tedbirler, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetleri Etkin Kılma İle İlgili Alınan Tedbirler ve Fiziki Ortam Unsurlarını Etkin Kılma İle İlgili Tedbirler” diye 7 ana başlık altında 18 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Bu sorular görüşme formunun ana sorularını oluşturmaktadır.

Okul müdürleri için hazırlanan görüşme sorusu: “Okulunuzda meydana gelen disiplin vakalarına karşı almış olduğunuz önleyici tedbirler nelerdir?” şeklindedir. Görüşmeye bu soru ile başlanmış ve müdürlerinden araştırmanın amacı ile ilgili daha ayrıntılı bilgi alabilmek ve derinlemesine görüşme yapabilmek için görüşme süreci 18 açık uçlu soru ile sürdürülmüştür. Bu sorulardan ilk üç soru okul müdürlerinin disiplin vakalarına karşı önleyici tedbir almada öğrenciye pozitif yaklaşım davranışına karşı tutumlarının ne olduğu ve okul müdürleri tarafından öğrenciye pozitif yaklaşım sergilemenin disiplin vakalarını önlemede etkili olup olmadığına dair bilgi almaya yöneliktir. Dört ile yedi aralığındaki sorular, önleyici tedbir almada okul rehberlik servisinden yardım alıp almadıkları, eğer yardım alıyorsa ne gibi işbirliği yaptıkları ve bu konuda rehberlik hizmetleri servisinden beklentilerinin neler olduğuna dair bilgi almak amaçlanmıştır. Sekiz ile on iki aralığındaki sorular, müdürlerin disiplin

vakalarına karşı önleyici tedbir almada ceza yaptırımlarına karşı tutumlarının ne olduğu, ceza yaptırımlarının niteliğinin nasıl olması gerektiği, cezai müeyyidelerin uygulanmasında nelere dikkat edilmesi gerektiği ve ceza uygulamalarının disiplin vakalarını önlemede etkili olup olmadığı hakkında bilgi almaya yöneliktir. On beşinci soru, önleyici tedbir almada okul çevresiyle ilgili ne gibi uygulamalar yaptıkları hakkında bilgi almaya yöneliktir. On altı ve on yedinci sorular okuldaki sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle ilgili önleyici tedbir almada ne gibi çalışmalar yaptıkları ve bu konudaki tedbir çalışmalarını uygularken nelere dikkat edilmesi gerektiği hususunda bilgi alınmaya çalışılmıştır. On sekizinci soruda ise okulun fiziki imkânlarından faydalanarak öğrencileri olumsuz davranışlardan uzak tutmak için ne gibi önleyici tedbirler geliştirdikleri hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Okul müdürlerine bu sorulara verdikleri cevapların haricinde varsa belirtmek istedikleri önleyici tedbir çalışmalarını da ifade etmeleri istendi ve ortak kavramlar oluşturularak temaların belirlenmesinde faydalanıldı. Kavramsal kodlama okul müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilere dayanılarak ve her bir görüşmeden elde edilen veriler için ayrı ayrı yapılmıştır. Daha sonra karşılaştırılarak ortak kavramlar seçilmiştir.

Görüşmeye başlarken, her soruya cevap vermek zorunda olmadıkları, sadece yapmış oldukları çalışmalarla ilgili soruları cevaplamaları hususu okul müdürlerine hatırlatılmıştır. Veriler yöneticiler ile yüz yüze derinlemesine görüşülerek elde edilmiş olup okul müdürleriyle gerçekleştirilen görüşmelerde sorular araştırmacı tarafından yöneltilmiş ve okul müdürleri tarafından verilen cevaplar araştırmacı tarafından kaydedilmiştir. Görüşmelerin yapılmasında belirli bir süre sınırlamasına gidilmemiş olup, görüşmeler 1-1,5 saat aralığında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma için görüşme formunun geliştirilmesi, ortaöğretim okullarında okul disiplin kuruluna yansıyan disiplin vakalarının tespiti için okulların yıl sonu disiplin kurulu karar defterlerinin incelenmesi ve okullarda yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik alınan tedbirler ve öneriler hakkında okul müdürleriyle görüşmelerin gerçekleştirilerek verilerin toplanması 60 günlük bir sürede tamamlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine göre gerçekleştirilmiş olan görüşmeler araştırmanın temel veri toplama yöntemini teşkil etmektedir. Katılımcıların cevapları arasında karşılaştırma yapabilmek için tüm katılımcılara aynı sorular sorulmuştur.

Okul müdürleriyle görüşmeler sonlandırıldıktan sonra okulların müdür bayardımcıları ile disiplin kurulu kayıt defterleri incelenerek 2014-2015 Eğitim-ğretim yılı içerisinde meydana gelen disiplin vakaları ve bu vakalar karşısında okul disiplin kurulları tarafından öğrencilere verilen disiplin cezalarını içeren yıl sonu disiplin raporları alınmıştır.

3.3. Verilerin zmlenmesi

Araştırma kapsamındaki okul müdürleriyle yarı yapılandırılmış görüşme kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerin bir kısmı ses kaydına alınmış, bazıları ise görüşme anında uygulayıcı tarafından not tutulmak suretiyle kaydedilmiştir. Veriler değerlendirilerek anlamlı ifadeler tespit edilmiş ve kodlamalar yapılarak temalar belirlenmiştir. Bu temalar elde edilen verilerden hareketle belirlenmiştir. Çalışma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerden de hareketle kavramsal kodlamalar yapılmıştır. Araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılan kavramsal kodlamalar karılatırılarak ortak kavramlar seçilmiştir. Elde edilen verilerden on tema oluşturulmuş olup tespit edilen kodlar bu temalara göre düzenlenmiştir. Daha sonra veriler tekrar bu tema ve kodlara göre ayarlanmış ve netletirilmitir. Elde edilen veriler doğrultusunda kodlama yapılırken tema ve kavramlar tutarlı hale getirilmiş ve veriler dizayn edilmiştir. Oluşturulan tema ve kodlara göre veriler betimlenmi ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Temalar ve kodlar açıklanarak yorumlanmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında incelenen, 13'ü Anadolu Lisesi, 12'si Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 4'ü İmam Hatip Lisesi, 4'ü Fen Lisesi ve 1'i Özel Lise olmak üzere toplam 34 ortaöğretim okulunun 2014-2015 Eğitim Öğretim yılını kapsayan disiplin kurulu yılsonu kayıt defterlerinden elde edilen veriler tablolar halinde verilmiştir.

4.1. Okullarda Yaşanan Disiplin Vakaları ve Çeşitlerine Dair Betimleyici İstatistikler

Çalışma kapsamında incelenen 34 orta öğretim okulunun 2014-2015 Eğitim Öğretim dönemine ait disiplin kayıt defterlerinin incelenmesi neticesinde okullarında yaşanan disiplin vakaları ve çeşitlerine dair elde edilen bulgular tablo 1'de verilmiştir.

Sıra	Yaşanan Disiplin Vakaları (2014-2015)	f	%
1	Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak	128	17,95
2	Tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek	126	17,67
3	Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak	89	12,48
4	Kaba ve saygısız davranmak	62	8,69
5	Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak	49	6,87
6	Başkalarına hakaret etmek	35	4,90
7	Kılık kıyafet kullarına uymamak	31	4,34
8	Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak	26	3,64
9	Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak	17	2,38
10	Özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek	16	2,24
11	Alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymamak	15	2,10
12	Yatlı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek	15	2,10
13	Yapması gereken görevleri yapmamak	12	1,68

14	Üzerinde kumar oynamaya yarayan işaret ve sembol bulunan kâğıtları okula getirmek	9	1,26
15	Okul, çevresini ve eşyalarını kirletmek	9	1,26
16	Yalan söylemek	9	1,26
17	Verilen görevlerin yapılmasına engel olmak	8	1,12
18	Etrafı rahatsız edecek şekilde top oynamak	7	0,98
19	Okula ait eşyalara zarar vermek	6	0,84
20	Okul görevlilerinin görev yapmalarına engel olmak	5	0,70
21	Eğitim öğretim ortamına yaralayıcı, delici, öldürücü eşya getirmek	5	0,70
22	Kişilere ve arkadaşlarına söz ve davranışlarıyla tacizde bulunma ve sarkıntılık etmek	5	0,70
23	Sınıfı izinsiz terk etmek	4	0,56
24	Okulu izinsiz terk etmek	4	0,56
25	Hırsızlık yapmak	3	0,42
26	Okul sınırları içerisinde her hangi bir yeri izinsiz kullanmak	3	0,42
27	Okul bahçesindeki araçlar üzerine müstehcen yazılar yazmak	2	0,28
28	Sağlığı bozucu maddelerle sınıfa gelmek	2	0,28
29	Başkasına ait eşyaları izinsiz kullanmak	2	0,28
30	Bir kişi ya da bir grubu suç sayılan bir eylemi yapmaya, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya veya suçu yüklenmeye zorlamak	2	0,28
31	Zor kullanarak para istemek	2	0,28
32	Okulla ilişkisi olmayan kişileri okula getirmek	2	0,28
33	Kişiyi darp etmek	1	0,14
34	Ahlak dışı davranışta bulunmak	1	0,14
35	Milli ve manevi değerlere küfür etmek	1	0,14
	TOPLAM	713	100

Tablo 1. Okullarda Yaşanan Disiplin Vakaları ve Çeşitlerine Dair Betimleyici İstatistikler

Tablo 1’de yaşanan disiplin vakalarının toplam disiplin vakalarına (713) oranı verilmiştir. Buna göre 34 okulun disiplin raporu ve 15.785 öğrencinin bulunduğu çalışma grubumuzda ortaöğretim kurumlarında en fazla yaşanan disiplin vakalarının;

dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (f=128), tütün ve tütün mamullerini bulundurmak ve içmek (f=126), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (f=89), kaba ve saygısız davranmak (f=62), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (f=49), başkalarına hakaret etmek (f=35), kılık kıyafet kurallarına uymamak (f=31), okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (f=26), özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek (f=16), bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak (f=17) olduğu görülmüştür.

4.2. Okullarda Yaşanan Disiplin Vakalarının Okul Türüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında ele alınan ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının okul türüne göre dağılımları aşağıdaki şekildedir.

Anadolu Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakaları			
Sıra	Yaşanan Disiplin Olayları (2014-2015)	f	Toplam Disiplin Vakası Sayısına (230) Oranı %
1	Tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek	63	27,39
2	Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak	28	12,17
3	Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak	27	11,73
4	Kaba ve saygısız davranmak	18	7,82
5	Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak	14	6,08
6	Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak	14	6,08
7	Üzerinde kumar oynamaya yarayan işaret ve sembol bulunan kağıtları okula getirmek	9	3,91
8	Yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek	9	3,91
9	Başkalarına hakaret etmek	8	3,47
10	Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak	8	3,47

11	Yalan söylemek	5	2,17
12	Sınıfı izinsiz terk etmek	4	1,73
13	Eğitim öğretim ortamına yaralayıcı, delici, öldürücü eşya getirmek	4	1,73
14	Okul çevresini ve eşyalarını kirletmek	3	1,30
15	Özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek	3	1,30
16	Okul sınırlar içinde herhangi bir yeri izinsiz kullanmak	3	1,30
17	Kişilere ve arkadaşlarına söz ve davranışlarıyla tacizde bulunma ve sarkıntılık etmek	3	1,30
18	Okulla ilişkisi olmayan kişileri okula getirmek	2	0,86
19	Okulu izinsiz terk etmek	2	0,86
20	Kılık kıyafet kullarına uymamak	1	0,43
21	Okula ait eşyalara zarar vermek	1	0,43
22	Yapması gereken görevleri yapmama	1	0,43
TOPLAM		230	100

Tablo 1.1 Anadolu Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Okulların Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular

Tablo 1.1’de Anadolu Liselerinde yaşanan disiplin vakalarının çalışma grubundaki Anadolu Liselerinin toplam disiplin vakası sayısına oranları verilmiştir. Buna göre çalışma grubunda bulunan Anadolu Liselerindeki öğrencilerin %3,68’inin disiplin suçu işlemiş olduğu görülmüş olup, Anadolu liselerinde en fazla yaşanan disiplin vakalarının; tütün ve tütün mamulleri bulundurmamak ve içmek (f=63), dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (f=28), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (f=27), kaba ve saygısız davranmak (18), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (f=14), okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (f=14), üzerinde kumar oynamaya yarayan işaret ve sembol bulunan kağıtları okula getirmek (f=9), yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek (f=9), başkalarına hakaret etmek (f=8), bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak (f=8) olduğu görülmüştür.

Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakaları			
Sıra	Yaşanan Disiplin Olayları (2014-2015)	f	Toplam Disiplin Vakası Sayısına (385) Oranı %
1	Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak	96	24,93
2	Tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek	51	13,24
3	Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak	44	11,42
4	Kılık kıyafet kullarına uymamak	30	7,79
5	Kaba ve saygısız davranmak	28	7,27
6	Başkalarına hakaret etmek	22	5,71
7	Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak	15	3,89
8	Alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymama	15	3,89
9	Yapması gereken görevleri yapmama	9	2,33
10	Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak	8	2,07
11	Verilen görevlerin yapılmasına engel olma	8	2,07
12	Etrafı rahatsız edecek şekilde top oynamak	7	1,81
13	Özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek	7	1,81
14	Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak	6	1,55
15	Okul görevlilerinin görevlerini yapmasına engel olma	5	1,29
16	Okula ait eşyalara zarar vermek	5	1,29
17	Okul, çevresini ve eşyalarını kirletmek	4	1,03
18	Yalan söylemek	4	1,03
19	Hırsızlık yapma	3	0,77
20	Okulu izinsiz terk etmek	2	0,51
21	Okul bahçesindeki araçlar üzerine müstehcen yazılar yazma	2	0,51
22	Kişilere ve arkadaşlarına söz ve davranışlarıyla tacizde bulunma ve sarkıntılık etmek	2	0,51
23	Sağlığı bozucu maddelerle sınıfa gelme	2	0,51

24	Başkasına ait eşyaları izinsiz kullanma	2	0,51
25	Zor kullanarak para isteme	2	0,51
26	Bir kişi ya da bir grubu suç sayılan bir eylemi yapmaya, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya veya suçu yüklenmeye zorlama	2	0,51
27	Eğitim öğretim ortamına yaralayıcı, delici, öldürücü eşya getirmek	1	0,25
28	Milli ve manevi değerlere küfür etmek	1	0,25
29	Ahlak dışı davranışta bulunmak	1	0,25
30	Kişiyi darp etmek	1	0,25
TOPLAM		385	100

Tablo 1.2. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Okulların Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular

Tablo 1.2’de Mesleki ve Teknik Liselerde yaşanan disiplin vakalarının bu okullardaki toplam disiplin vakası sayısına oranları verilmiştir. Buna göre çalışma grubunda bulunan Mesleki ve Teknik Liselerindeki öğrencilerin %6,81’inin disiplin suçu işlemiş olduğu görülmüş olup, Mesleki ve Teknik Liselerde en fazla yaşanan disiplin vakalarının; dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (f=96), tütün ve tütün mamulleri bulundurmamak ve içmek (f=51), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (f=44), kılık kıyafet kullarına uymamak (f=30), kaba ve saygısız davranmak (f=28), başkalarına hakaret etmek (f=22), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (f=15), alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymama (f=15), yapması gereken görevleri yapmama (f=9), okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (f=8) olduğu görülmüştür.

Fen Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakaları			
Sıra	Yaşanan Disiplin Olayları (2014-2015)	f	Toplam Disiplin Vakası Sayısına (13) Oranı %
1	Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak	4	30,76
2	Tütün ve tütün mamulleri bulundurmamak ve içmek	3	23,07

3	Kaba ve saygısız davranmak	2	15,38
4	Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak	2	15,38
5	Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak	1	7,69
6	Yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek	1	7,69
TOPLAM		13	100

Tablo 1.3. Fen Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Okulların Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular

Tablo 1.3’de Fen Liselerinde yaşanan disiplin vakalarının çalışma grubundaki Fen Liselerinin toplam disiplin vakası sayısına oranları verilmiştir. Buna göre çalışma grubunda bulunan Fen Liselerindeki öğrencilerin %1,36’sının disiplin suçu işlemiş olduğu görülmüş olup, Fen Liselerinde en fazla yaşanan disiplin vakalarının; okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (f=4), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (f=3), kaba ve saygısız davranmak (f=2) olduğu görülmüştür.

İmam Hatip Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakaları			
Sıra	Yaşanan Disiplin Olayları (2014-2015)	f	Toplam Disiplin Vakası Sayısına (85) Oranı %
1	Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak	20	23,52
2	Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak	17	20,00
3	Kaba ve saygısız davranmak	13	15,29
4	Tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek	9	10,50
5	Özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek	6	7,05
6	Başkalarına hakaret etmek	5	5,88
7	Yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek	5	5,88
8	Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak	4	4,70
9	Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak	2	2,35

10	Okul, çevresini ve eşyalarını kirletmek	2	2,35
11	Yapması gereken görevleri yapmama	2	2,35
TOPLAM		85	100

Tablo 1.4. İmam Hatip Liselerinde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Okulların Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular

Tablo 1.4’de İmam Hatip Liselerinde yaşanan disiplin vakalarının çalışma grubundaki İmam Hatip Liselerinin toplam disiplin vakası sayısına oranları verilmiştir. Buna göre çalışma grubunda bulunan İmam Hatip Liselerinde yaşanan toplam disiplin vakası sayısının 85 olduğu görülmektedir. İmam Hatip Liselerinde en fazla yaşanan disiplin vakalarının; kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (f=20), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (f=17), kaba ve saygısız davranmak (f=13), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (f=9), özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek (f=6), başkalarına hakaret etmek (f=5) olduğu görülmüştür. En az yaşanan disiplin vakalarının ise; yapması gereken görevleri yapmama (f=2) ve okul, çevresini ve eşyalarını kirletmek (f=2) olduğu görülmüştür.

Özel Liselerde Yaşanan Disiplin Vakaları				
Sıra	Yaşanan Disiplin Olayları (2014-2015)	f	Toplam Öğrenci Sayısına Oranı (%) (193)	Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranı (%) (0)
1		-	-	-
TOPLAM		-	-	-

Tablo 1.5. Özel Liselerde Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Okulların Disiplin Vakası Sayısına Oranı İle İlgili Bulgular

Tablo 1.5. incelendiğinde Özel Liselerde 2014-2015 Eğitim Öğretim yılına ait disiplin kurulu dosyasına işlenmiş disiplin vakasının olmadığı görülmüştür.

Ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının bu liselerin toplam disiplin vakası sayısına oranlarının okul türlerine göre karşılaştırılması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Sıra	Yaşanan Disiplin Olayları (2014-2015)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi
		%	%	%	%
1	Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak	24,93	4,80	12,27	-
2	Tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek	13,24	10,53	27,39	23,07
3	Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak	11,42	20,00	11,76	15,38
4	Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak	3,89	23,52	6,08	-
5	Kılık kıyafet kullarına uymamak	7,79	-	0,43	-
6	Kaba ve saygısız davranmak	7,27	15,29	7,82	15,38
7	Başkalarına hakaret etmek	5,71	5,88	3,47	-
8	Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak	2,07	-	6,08	30,79
9	Özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek	1,81	7,05	1,30	-
10	Alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymama	3,89	-	-	-
11	Yapması gereken görevleri yapmama	2,33	2,35	0,43	-
12	Üzerinde kumar oynamaya yarayan işaret ve sembol bulunan kağıtları okula getirmek	-	-	3,91	-
13	Verilen görevlerin yapılmasına engel olma	2,07	-	-	-

14	Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak	1,55	2,35	3,47	7,69
15	Yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek	-	5,88	3,91	7,69
16	Etrafı rahatsız edecek şekilde top oynamak	1,81	-	-	-
17	Okul görevlilerinin görev yapmalarına engel olma	1,39	-	-	-
18	Okula ait eşyalara zarar vermek	1,39	-	-	-
19	Yalan söylemek	1,03	-	2,17	-
20	Okul, çevresini ve eşyalarını kirletmek	1,03	2,35	1,30	-
21	Sınıfı izinsiz terk etmek	-	-	1,73	-
22	Eğitim öğretim ortamına yaralayıcı, delici, öldürücü eşya getirmek	0,35	-	1,73	-
23	Hırsızlık yapma	0,87	-	-	-
24	Kişilere ve arkadaşlarına söz ve davranışlarıyla tacizde bulunma ve sarkıntılık etmek	0,61	-	1,30	-
25	Okul sınırları içerisinde herhangi bir yeri izinsiz kullanma	-	-	1,30	-
26	Sağlığı bozucu maddelerle sınıfa gelme	0,51	-	-	-
27	Okulu izinsiz terk etmek	0,51	-	0,86	-
28	Okul bahçesindeki araçlar üzerine müstehcen yazılar yazma	0,51	-	-	-
29	Başkasına ait eşyaları izinsiz kullanma	0,56	-	-	-

30	Milli ve manevi değerlere küfür etmek	0,45	-	-	-
31	Zor kullanarak para isteme	0,51	-	-	-
32	Bir kişi ya da bir grubu suç sayılan bir eylemi yapmaya, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya veya suçu yüklenmeye zorlama	0,51	-	-	-
33	Okulla ilişkisi olmayan kişileri okula getirme	-	-	0,86	-
34	Ahlak dışı davranışta bulunmak	0,25	-	-	-
35	Kişiyi darp etmek	0,25	-	-	-
TOPLAM		%100	%100	%100	%100

Tablo 1.6. Orta Öğretim Kurumlarında Yaşanan Disiplin Vakalarının Bu Liselerin Toplam Disiplin Vakası Sayısına Oranlarının Okul Türlerine Göre Karşılaştırılması

Tablo 1.6. incelendiğinde ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının çalışma grubundaki okul türlerinin toplam disipline giden öğrenci sayılarına oranları karşılaştırılmış olup disiplin vakalarının hangi okul türlerinde en fazla yaşandığı ile ilgili oranların şunlar olduğu görülmüştür.

- Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak; en fazla Mesleki ve Teknik Liselerde (%24,93), ikinci olarak en fazla Anadolu Liselerinde (%12,17)
- Tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek; en fazla Anadolu Liselerinde (%27,39), ikinci olarak en fazla Fen Liselerinde (%23,07)
- Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak; en fazla İmam Hatip Liselerinde (%20,00), ikinci olarak en fazla Fen Liselerinde (%15,38)
- Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak; en fazla İmam Hatip Liselerinde (%23,52), ikinci olarak en fazla Anadolu Liselerinde (%6,08)
- Kaba ve saygısız davranmak; en fazla Fen Liselerinde (%15,38), ikinci olarak en fazla İmam Hatip Liselerinde (%15,29)

- Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak; en fazla Fen Liselerinde (%7,69), ikinci olarak en fazla Anadolu Liselerinde (%3,47)
- Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak; en fazla Fen Liselerinde (%30,76), ikinci olarak en fazla Anadolu Liselerinde (%6,08s)
- Yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek; en fazla Fen Liselerinde (%7,69), ikinci olarak en fazla İmam Hatip Liselerinde (%5,88)

4.3. Orta Öğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurullarının Verdikleri Cezaların Okul Türlerine göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki 34 ortaöğretim kurumundaki disiplin kurullarının verdikleri cezaların okul türlerine göre dağılımı Tablo 3'te görüldüğü gibidir.

Ceza Türleri (2014-2015)	Fen Lisesi		Anadolu Lisesi		İmam Hatip Lisesi		Mes. ve Tek. Lisesi		Tüm Disiplin Cezası Sayısına Oranları
	f	Toplam Disiplin Cezası Sayısına (13) Oranı	f	Toplam Disiplin Cezası Sayısına (230) Oranı	f	Toplam Disiplin Cezası Sayısına (85) Oranı	f	Toplam Disiplin Cezası Sayısına (385) Oranı	
Kınama	6	%46,16	152	%66,09	60	%70,5	233	%60,5	%63,26
Kısa Süreli Uzaklaştırma	7	%53,84	75	%32,61	25	%29,41	149	%38,70	%35,90
Okul Değiştirme	—	—	—	—	—	—	3	%0,77	% 0,42
Ceza Verilmeyen	—	—	3	% 1,30	—	—	—	—	% 0,42
TOPLAM	13	%100	230	%100	85	%100	385	%100	%100

Tablo 2. Ortaöğretim Kurumlarında Okul Disiplin Kurulları Tarafından Verilen Cezaların Okulların Toplam Disiplin Cezası Sayılarına Oranının Karşılaştırılması

Tablo 2 incelendiğinde, orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul disiplin kurulları tarafından en çok kınama cezası (f=451), ikinci olarak kısa süreli uzaklaştırma cezası (f=256), üçüncü olarak okul değiştirme cezası (f=3) verildiği görülmüştür.

Verilen bu cezaları araştırma kapsamındaki orta öğretim okullarının disipline sevk edilen öğrencilere verdikleri toplam disiplin cezası sayılarına oranlayarak okul türleri arasında karşılaştırdığımızda ise; en fazla kınama cezasının İmam Hatip Liselerinde (%70,5), ikinci olarak Anadolu Liselerinde (%66,09), üçüncü olarak Mesleki ve Teknik Liselerde verildiği (%60,05) ve dördüncü olarak da Fen Liselerinde (%46,16) verildiği görülmüştür.

Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasının en fazla Fen Liselerinde (%53,84), ikinci olarak Mesleki ve Teknik Liselerde (%38,70), üçüncü olarak Anadolu Liselerinde (%32,61) ve dördüncü olarak İmam Hatip Liselerinde (%29,41) verildiği görülmüştür.

Okul değiştirme cezasının ise sadece Mesleki ve Teknik Liselerde verildiği (%0,77) görülmüştür.

Verilen disiplin cezalarının çalışma grubundaki toplam disiplin cezaları sayısına oranına baktığımızda ise öğrencilerin %63,26'sı kınama cezası, %35,90'ı okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası ve %0,42'sinin ise okul değiştirme cezası aldığı görülmüştür. Anadolu Liselerinde disiplin kuruluna sevk edilmiş fakat üç öğrenciye disiplin cezası verilmediği görülmektedir.

2014-2015 Eğitim Öğretim Yılında toplam disiplin cezası alan öğrenci sayısının (713) çalışma grubundaki öğrenci sayısına (15.592) oranı ise %4,57'dir.

4.4. Okul Müdürleriyle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler Neticesinde Yaşanan Disiplin Vakalarına Karşı Müdürlerin Almış Oldukları Önleyici Tedbirlere İlişkin Bulgular

Orta öğretim okul müdürlerinin okullarda yaşanan disiplin vakalarına karşı almış oldukları önleyici tedbirlerine ilişkin bulguların ana temaları tablo 3'de verilmiştir.

Sıra	TEMALAR	f	%
1	Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	98	16,92
2	Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	92	15,88
3	Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	71	12,26
4	Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	64	11,06
5	Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	57	9,85
6	Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	52	8,98
7	Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	44	7,59
8	Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	41	7,09
9	Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	36	6,22
10	Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı	24	4,15
TOPLAM		579	100

Tablo 3. Okul Müdürleriyle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler Neticesinde Yaşanan Disiplin Vakalarına Yönelik Müdürlerin Almış Olduğu Önleyici Tedbirler

Tablo 3. İncelendiğinde; çalışma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerden hareketle 10 farklı tedbir yaklaşımı oluşturulmuş ve bu tedbir yaklaşımları ile ilgili toplam 579 ortak ifade kullanılmıştır. Ayrıca tabloda her bir tedbir yaklaşımı ile ilgili kullanılan ifade frekansının toplam ifade frekansına oranı verilmiştir. Buna göre, okul müdürlerinin orta öğretim kurumlarında meydana gelen disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirler kapsamında en çok “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma (f=98)” ve “Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma (f=92)” yaklaşımlarını kullandıkları görülürken, en az kullandıkları önleyici tedbir alma yaklaşımlarının ise “Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma (f=36)” ve “Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma (f=24)” yaklaşımlarının olduğu görülmüştür.

Ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik okul müdürleri tarafından en çok “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma” yaklaşımına vurgu yapılması, çalışma grubundaki okul müdürlerinin çoğunun, önleyici tedbir almada okullardaki rehberlik servisleri tarafından, öğrencilerin sergilemiş oldukları

olumsuz davranışların altında yatan nedenlerin tespit edilmesi, tespit edilen bu nedenlerin çözümüne yönelik öğretmen, yönetici, çevre ve ebeveynlerin işbirliğinin sağlanmasının etkili olacağı ve ceza yaptırımlarının bu çalışmalardan olumlu sonuç alınmaması durumunda devreye sokulması gerektiği kanaatinde olduklarını göstermektedir.

Yapılan görüşmelerde bir okul müdürünün “*Disipline verilen öğrenciler haklarında herhangi bir işlem yapılmadan rehberlik servisine sevk edilmeli ve öğrenciler ile ilk önce rehberlik servisi görüşmelidir. Öğrencinin sergilemiş olduğu davranışın altında yatan nedenleri, öğrencinin o anki psikolojik durumunu ve öğrencinin genel yapısını inceleyen rehberlik servisinin disiplin kuruna sevk ettiği rapor doğrultusunda öğrencinin durumu değerlendirilip, tarafsız ve öğrenciyi kazanmaya yönelik işlem uygulanmalı*” şeklindeki ifadesi yaşanan disiplin vakalarına karşı alınacak tedbirler arasında önleyici rehberliğin ve okul rehberlik servislerinin önemini vurgulamaktadır.

Okul müdürleri tarafından okullarda yaşanan disiplin vakalarına karşı tedbir almada “*Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma*” yaklaşımının en çok kullanılan ikinci yaklaşım olması, çalışma kapsamındaki okul müdürlerinin, önleyici ve geliştirici rehberlik çalışmaları neticesinde olumlu yönde her hangi bir gelişme kaydedilemeyen ve olumsuz davranış sergilemede ısrarcı olan öğrencilere yönelik cezai müeyyidelerin uygulanması gerektiği yönündeki kanaatlerinin ağır bastığının göstergesidir. Yapılan görüşmelerde bazı okul müdürlerinin sergilenen olumsuz davranışlar karşısında öncelikli olarak ceza yaptırımlarını uygulama taraftarı oldukları görülmüştür.

Cezai müeyyidelerin uygulanmasının bazen öğrenciyi kazanmak bazen de diğer öğrencilere örnek teşkil etmesi bakımından etkili olduğuna inanan okul müdürlerinden biri görüşmelerde bu durumu “*Okul yönetimi elinden geleni yaptıktan sonra öğrencide düzelme olmuyorsa cezai işlemin uygulanması taraftarıyım. Bazen okul değiştirmenin öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu etkisi vardır. Bu duruma bizzat şahit oldum. Öğrenci olumsuz bir algı oluşturduğu çevreden uzaklaştığında olumlu değişim oluyor. Ceza verilirken genelleme yapılmamalı, olumlu etki oluşturacaksa verilmeli, bilgilendirme mutlaka yapılmalı, değerli olduğu hissedilmeli ve kişiliği ile ilgili rencide edilmemeli ve cezanın telafi süreci anlatılmalıdır*” şeklinde ifade etmiştir.

Yaşanan disiplin vakalarına karşı önleyici tedbir almada “Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma” yaklaşımının en az kullanılan yaklaşım olması, okul binalarının fiziki olarak öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerine tam anlamıyla olanak sağlayacak yapıda olmamaları nedeniyle, okul müdürleri tarafından öğrencileri okul dışındaki olumsuzluklardan uzak tutmak amacıyla boş zamanlarını okul içinde geçirmelerine yardımcı olacak önleyici tedbirler geliştiremediklerini göstermektedir.

Kendisiyle yapılan görüşmede okul müdürlerinden birinin “Okullarımızın çağın eğitim anlayışına göre inşa edilmediğinden deşarj olacak ortamlar bulamıyor. Okullardaki sosyal alan eksikliği, öğrencinin hem kontrolü hem de yeteneğinin tespit edilmemesine neden oluyor. Okulların yeniden dizayn edilmesi, idare ve eğitimcilerin çağdaş eğitim anlayışına uygun hale getirilmesi gerekir” şeklindeki sözleri bu durumu destekler niteliktedir.

4.4.1. Okul Müdürlerinin Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma	f
1	Risk faktörü taşıyan öğrencileri erken tespit edip veli, öğretmen ve okul idaresiyle işbirliği yaparak önleyici çalışmalar yapmalı.	16
2	Öğrencilerin kişilik ve aile yapıları hakkına yeterli bilgiye sahip olmalı.	7
3	Bireysel rehberlik çalışmalarına ağırlık vermeli, sorunların özüne inmeli.	7
4	Rehber öğretmen donanımlı olmalı, kendini sürekli yenilemeli, eksik bilgi vermemeli.	5
5	Önceki yıllarda yaşanan disiplin vakalarını araştırarak öğretmen, veli ve idarecilere önleyici çalışmalar hususunda konferanslar vermeli.	5
6	Disiplin olaylarına önce rehber öğretmen müdahale etmeli ve ceza uygulamalarında rehber öğretmenin vereceği rapor dikkate alınmalıdır.	4
7	Öğrencilere ulaşabilecekleri hedef belirlemelerine yardımcı olarak anlamlı yönlendirme yapmalı.	4
8	Her okulda yeterli sayıda rehber öğretmen olmalı ve çalışmalarını etkin yürütebilmesi için kendilerine okulun dışında görev verilmemeli.	4
9	Disipline verilen öğrencilerin davranışlarını doğru analiz edip ilgili kişilere hatalı veya eksik bilgi vermemeli.	4

10	İletişim becerisi yüksek olmalı.	3
11	Rehberlik servislerinin evrak, anket ve kırtasiye işlerinin hafifletilip uygulama yapmalarına olanak sağlanmalıdır.	3
12	Okula yeni gelen öğrencilere yönelik oryantasyon çalışmaları yapmalı.	3
13	Rehberlik servisi motivasyon çalışmalarını arttırmalı.	2
14	Okul idaresi ve öğretmenlerle uyum içinde olmalı.	2
15	Öğrencilerin farkındalıklarını, özgüvenlerini ve cesaretlerini artırıcı çalışmalar yapmalı.	2
16	Bölgesel kültür hakkında detaylı bilgiye sahip olmalı.	2
17	Rehber öğretmen çalıştığı okul türünün gerektirdiği özelliklere ve bilgiye sahip olmalı.	2
18	Yatılı okullarda rehber öğretmen sayısı daha fazla olmalı.	2
19	Bağımlılık, şiddet, akran zorbalığı, iletişim becerileri, gençlik psikolojisi hakkında gerekli bilgi birikimine sahip olmalı.	2
20	Her öğrenci için öğrenci sözleşmesi hazırlamalı.	2
21	Öğrencilere boş zamanlarını planlama becerisi kazandıracak çalışmalar yapmalı.	1
22	Olaylara karşı duyarlı olmalı.	1
23	Objektif ve adaletli olmalı.	1
24	Öğrencinin rehberlik servisini idareye karşı kullanmasına izin vermemeli.	1
25	Rehberlik servisi öğrenciyle arasındaki mesafeyi iyi ayarlamalı, aşırıya kaçmamalı.	1
26	Okul kültürüne ve alınan kararlara tezat davranarak okul idaresinin otoritesini zayıflatmamalı.	1
27	Akademik başarıyı arttırmaya yönelik çalışmalar yapmalı.	1
28	Görev sorumluluklarını iyi bilmeli.	1
29	Sabah törenlerinde olumlu davranışları özendirecek konuşmalar yapmalı.	1
30	Aile eğitimlerine önem vermeli.	1
31	Rehberlik derslerine rehber öğretmen girmeli.	1
32	Rehber öğretmen tavır ve davranışlarıyla örnek olmalı.	1
33	Yapılan çalışmaların takibini yapmalı.	1
34	Öğretmenlere öğrenci psikolojisi ve sınıf yönetimi konularında seminerler vermeli.	1

35	İnternet bağımlılığı konusunda öğrencileri bilgilendirmeli.	1
36	Olumsuz davranışlar sergileyen öğrenciler için olumlu davranış modelleri kazandırmak amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlaması gerekir.	1
37	Öğrencilerin mezun olduğu ortaokullarda çalışan rehber öğretmenlerle bilgi alış verişinde bulunmaları.	1
TOPLAM		98

Tablo 3.1. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.1. İncelendiğinde; okul müdürlerinin “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; risk faktörü taşıyan öğrencilerin erken tespit edilerek veli, öğretmen ve okul idaresiyle işbirliği yaparak önleyici çalışmalar yapmalı (f=16), öğrencilerin kişilik ve aile yapıları hakkına yeterli bilgiye sahip olunmalı (f=7), bireysel rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmeli, sorunların özüne inilmeli (f=7), rehber öğretmen donanımlı olmalı, kendini sürekli yenilemeli, eksik bilgi vermemeli (f=5), önceki yıllarda yaşanan disiplin vakalarını araştırarak öğretmen, veli ve idarecilere önleyici çalışmalar hususunda konferanslar vermeli (f=5) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirlerden en sık vurgulanan “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında kullandıkları ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Rehber öğretmen öğrencinin tanınması, günlük yaşantısında yaşadığı problemlerin öğrenilmesi, ailevi durumlarını öğrenerek öğrencinin davranışının sebeplerine inmede etkili olmaktadır. Rehberlik servislerinde bayan ve erkek danışmanların olması öğrencilere yönelik bireysel rehberlik faaliyetlerinde daha etkili oluyor” (14. Okul Müdürü-Fen Lisesi).

“Rehber öğretmen, öğretmenlere yönelik öğrenci psikolojisi ve sınıf yönetimi ile ilgili seminer vermeli. Vakaların çeşitlerini irdeleyerek okul idaresine tavsiyelerde bulunmalı. Rehber öğretmenler başka okullarda da görevlendirildiği için faydalı olamıyor. O yüzden sadece kendi okulunda görevli olmalı” (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Ayrıca rehber öğretmen bir önceki yıl ortaya çıkan disiplin olaylarını gruplandırarak bu olaylar hakkında öğretmen ve öğrencilere seminer vermeli ve

aileleri de bilgilendirmeli. Bağımlılık, şiddet ve akran zorbalığı, iletişim ve arkadaşlık ilişkileri, toplumsal norm ve bölgesel kültür hakkında detaylı bilgi sahibi olmalı. Ailelerle iletişimi kuvvetli olmalı. Güncel olayları ve problemleri takip edebilmeli. Okul idaresiyle uyum içinde olmalı'' (21. Okul Müdürü-Meslek Lisesi)

''Disipline verilen öğrenciler haklarında herhangi bir işlem yapılmadan rehberlik servisine sevk edilmeli ve öğrenciler ile ilk önce rehberlik servisi görüşmelidir. Öğrencinin sergilemiş olduğu davranışın altında yatan nedenleri, öğrencinin o anki psikolojik durumunu, öğrencinin genel yapısını inceleyen rehberlik servisinin disiplin kuruluna sevk ettiği rapor doğrultusunda öğrencinin durumu değerlendirilip, tarafsız ve öğrenciyi kazanmaya yönelik işlem uygulanır'' (24. Okul Müdürü-Özel Lise).

4.4.2. Okul Müdürlerinin, Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma	f
1	Öğrencilere sergilemiş oldukları olumsuz davranışları tekrarlamamaları için ceza yaptırımları uygulanmalıdır.	11
2	Cezalar öğrenciyi kazanmaya yönelik olmalıdır.	9
3	Öğrencilere ceza yaptırımı uygulanırken niçin ceza aldığı ve sonrasındaki sürecin nasıl işleyeceği ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır.	8
4	Ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin yaşı göz önünde bulundurulmalıdır.	7
5	Ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin aile ve sosyal yapısı göz önünde bulundurulmalıdır.	6
6	Öğrencilere kişiliğini rencide edici ve toplumdaki soyutlayıcı nitelikte cezalar verilmemelidir.	6
7	Eğer öğrenciyi pozitif yaklaşım işe yaramamış ve sergilemiş olduğu davranış öğrencide alışkanlık haline gelmişse cezai müeyyide kesinlikle uygulanmalıdır.	6
8	Öğrencilere yaptıkları davranışlarının yanlış olduğunu anlaması için bazen ceza verilmelidir.	5

9	Ceza yaptırımları uygulanırken adaletli olunmalı, ayrımcılık yapılmadan eşit suça eşit ceza verilmelidir.	4
10	Ceza yaptırımları uygulanırken veli sürece dâhil edilmelidir.	4
11	Cezalar benzer davranış eğiliminde olan diğer öğrenciler üzerinde de caydırıcı olduğundan uygulanmalıdır.	4
12	Ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin psikolojik yapısı göz önünde bulundurulmalıdır.	3
13	Cezalar öğrenci üzerinde başka olumsuzluklar oluşturacağından uygulanmamalıdır.	2
14	Okulun vermiş olduğu cezaları üst disiplin kurulu iptal etmemelidir.	2
15	Ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin başarı durumu göz önünde bulundurulmalıdır.	2
16	Ceza verilmeden önce öğrencinin o anki psikolojik yapısı göz önünde bulundurulmalı ve davranışın sebepleri ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.	2
17	Sıcağı sıcağına ceza verilmemeli, birkaç gün beklenmelidir.	1
18	Öğrenciler her konuda disipline verilmemelidir.	1
19	Uyumlu ve başarılı öğrencilerin istismar edilmemesi için suça meyilli öğrencilerin okul ortamından uzaklaştırılarak kendilerine özgü bir program dâhilinde ele alınmaları gerekir.	1
20	Ceza uygulamalarının amacı sosyal okul ortamı oluşturmaya yönelik olmalıdır.	1
21	Öğrencilere okuldan atılma korkusu verilmelidir.	1
22	Ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin genel davranışları göz önüne alınarak değerlendirme yapılmalıdır.	1
23	Cezalar uygulanabilir olmalıdır.	1
24	Ceza yaptırımı uygulanan öğrenci okulunu değiştirmelidir.	1
25	Caydırıcı olduğuna inanılan cezalar verilmelidir.	1
26	Ceza yaptırımlarını doğru bulmuyorum.	1
27	Olumlu davranış kazanımlarında cezadan ziyade ödüllendirme yöntemi kullanılmalıdır.	1
TOPLAM		92

Tablo 3.2. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.2. İncelendiğinde; okul müdürlerinin “Ceza Yaptırımlar İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; öğrencilere sergilemiş oldukları olumsuz davranışları tekrarlamamaları için ceza yaptırımları uygulanmalıdır (f=11), cezalar öğrenciyi kazanmaya yönelik olmalıdır (f=9), öğrencilere ceza yaptırımı uygulanırken niçin ceza aldığı ve sonrasındaki sürecin nasıl işleyeceği ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır (f=8), ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin yaşı göz önünde bulundurulmalıdır (f=7), ceza yaptırımları uygulanırken öğrencinin aile ve sosyal yapısı göz önünde bulundurulmalıdır (f=6) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirlerden en sık vurgulananlardan biri olan “Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” kapsamında kullandıkları ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Her başarı ödüllendirilmeli ve her suç cezalandırılmalı. Fakat ceza yaptırımlarının etkili olduğunu düşünmüyorum. Çünkü caydırıcı değil. Okuldan uzaklaştırmalar ödül gibi algılanıyor. Sadece okuldan atılmanın caydırıcılığı var. Bir kişinin atılması diğerlerinin üzerinde etkili oluyor” (16. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Bakanlığımızın orta öğretim kurumlarında uygulamakta olduğu disiplin cezaları caydırıcılıktan ziyade teşvike yönelik olmaktadır. Disiplin konularının yeniden gözden geçirilerek okul ve öğrenciye yönelik yeniden yapılandırılmalıdır. Özellikle suç meyilli olan öğrencilerin bir program dâhilinde ele alınarak değerlendirilmesi, bu öğrencilerin okul dışına alınarak eğitimcilerin rahatlatılması gerekir. Ceza yaptırımları uygulanırken, öğrencilerin kimlik ve kişiliklerinin zedelenmemesi gerekir. Öğrenciler arasında aile statüleri ne olursa olsun eşitliğin sağlanması gerekir” (4. Okul Müdürü - İmam hatip Lisesi).

“Ceza yaptırımları daha ağır olmalı. Genel itibariyle disiplin olayları fazlası ile arttı. Yeni çıkan yönetmelikler öğrenci lehine. Cezalar caydırıcı olmalı” (10. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Her zaman her öğrenciye pozitif yaklaşım işe yaramaz. En son ceza uygulanmalı. Ceza verilirken velinin haberi olmalı. Çocuk aldığı cezaya ikna edilmeli. Okula karşı ön yargı oluşturacak şekilde verilmemeli” (18. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Okul yönetimi elinden geleni yaptıktan sonra öğrencide düzelme olmuyorsa cezai işlemin uygulanması taraftarıyım. Bazen okul değiştirmenin öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu etkisi vardır. Bu etkiyi birebir yaşadım. Olumsuz algı oluşturduğu çevreden uzaklaştığında olumlu değişim oluyor. Ceza verilirken genelleme yapılmamalı, olumlu etki oluşturacaksa verilmeli, bilgilendirme mutlaka yapılmalı, değerli olduğu hissedilmeli ve kişiliği ile ilgili rencide edilmemeli ve cezanın telafi süreci anlatılmalıdır” (20. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Pansiyonlu okullarda disiplin yönetmeliği ayrı olmalı. Öğrencinin pansiyondaki bazı olumsuz davranışlarının okul disiplin yönetmeliğinde karşılığı olmuyor. Öğrencinin işlediği suç ciddi ise ağır ceza verilmelidir. Ceza verirken rencide etmeden kazanmaya yönelik verilmelidir” (21. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Ceza verilirken öğrencinin yaşına, cinsiyetine, başarı durumuna, rehberlik servisinden gelen rapora, öğretmenlerin görüşlerine ve davranışlarına dikkat edilmeli. Cezanın içeriği ve süreç anlatılmalı” (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

4.4.3. Okul Müdürlerinin, Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma	f
1	Davranışın alt yapısı iyi araştırılmalı.	9
2	Öğrencinin sergilemiş olduğu davranışa yönelik kendisiyle görüşülerek davranışın yanlış olduğunu görebilmesine yönelik farkındalığı arttırılmalı.	7
3	Öğrencilerin çocuk olduğu unutulmamalı.	6
4	Öğrenciye, okul idaresi ve öğretmenler tarafından değerli olduğu hissi verilmeye çalışılmalı.	5
5	İdare, öğretmen ve öğrenci velisiyle işbirliği yapılarak öğrenci kazanılmaya çalışılmalı.	5
6	Okul idaresine verilen her disiplin dilekçesi eğer çok ciddi bir problem değilse işleme tabi tutulmamalı.	4
7	Öğrenciye sorumluluk verilmeli.	3
8	Okul idaresi öğrencilerin güvenini kazanmalı.	3

9	İdareci öğrenciyle empati kurmalı.	3
10	Öğrenciye pozitif yaklaşım sergilerken öğrenciye imtiyazlı olduğu hissi verilmemeli.	2
11	Öğrenciye arkadaş gibi davranılmalı.	2
12	Öğrenciler hafife alınmamalı.	2
13	Öğrencinin isterse başarılı olabileceği yönünde motivasyonunu arttırmaya yönelik bireysel görüşmeler yapılmalı.	2
14	Öğrencilerin her başarısı ödüllendirilmeli.	2
15	Problem teşkil etme riski taşıyan öğrencilere özel ilgi ve alâka gösterilmeli.	2
16	Öğrencinin sergilemiş olduğu bir olumsuz davranış, öğrencinin bütün davranışlarına genelleme yapılmamalı ve ön yargılı davranılmamalı.	2
17	Öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla kazandığı sorunlara müdahale etmek için okul yönetiminin ve öğretmenlerin de sosyal medyayı takip etmeli.	1
18	Öğrencilerle çay içip yemek ismarlanarak iletişim kuvvetlendirilmeli.	1
19	Öğrenciye örnek kişiler gösterilerek model alması sağlanmalı.	1
20	Disiplin süreci içinde öğrencinin davranışları takip edilerek süreç o yönde devam ettirilmeli.	1
21	Eğitim usta çırak ilişkisi içinde hoşgörü ve sevgi esas alınarak yapılmalı.	1
22	Öğrencideki olumlu özellikler ön plana çıkarılıp onure edilmeli.	1
23	Ödüller örnek teşkil etmesi bakımından diğer öğrencilerin huzurunda verilmeli.	1
24	Öğrenciye ilk yaptığıının hata olabileceği ama ikinci kez tekrarlırsa cezalandırılacağı anlatılmalı.	1
25	Öğrenciye formasyonun gerektirdiği gibi davranılmalı.	1
26	Öğrenciye tekrar kendini ispatlama şansı verilmeli.	1
27	Hata yapan öğrencinin hatası hemen yüzüne vurulmamalı.	1
28	Öğrencilerle sadece okul içinde değil okul dışında da görüşülmeli.	1
TOPLAM		71

Tablo 3.3. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.3. incelendiğinde; okul müdürlerinin “Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşlerin; davranışın alt yapısı iyi araştırılmalı (f=9), öğrencinin sergilemiş olduğu davranışa yönelik kendisiyle görüşülerek davranışın yanlış olduğunu görebilmesine yönelik farkındalığı arttırılmalı (f=7), öğrencilerin çocuk olduğu unutulmamalı (f=6), öğrenciye, okul idaresi ve öğretmenler tarafından değerli olduğu hissi verilmeye çalışılmalı (f=5), idare, öğretmen ve öğrenci velisiyle işbirliği yapılarak öğrenci kazanılmaya çalışılmalı (f=5) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirlerden “Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında kullandıkları ifadelerden bazıları şöyledir:

“Disiplinsiz davranışlar sergileyen öğrenciler gözlemlenerek problemin kaynağı tespit edilmeye çalışılıyor. Riskli davranışlara eğilimli olduğu tespit edilen öğrenci suç işlemeden önce belli aralıklarla çağrılarak görüşmeler yapılıyor. Öğrenci ile sadece okulda değil, okul dışında da çeşitli bahanelerle diyalog kuruluyor. Kendine ve görüşlerine değer verildiğini düşünen öğrenci böylelikle okulu sahipleniyor ve suç işleme oranı düşüyor. Kendisine değer verilen öğrencinin daha ölçülü davrandığı görülüyor. Ancak burada kontrolü elden kaçırmamak gerekir. Öğrenciye karşı yapılan bu olumlu davranışlar öğrenci tarafından bir ayrıcalık veya imtiyaz olarak algılanmamalı” (4. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Öğrencilerin sergilemiş oldukları her olumsuz davranış hemen disiplin dilekçesine dönüştürülüyor. Okul idaresine verilen her dilekçe de direkt işleme tabi tutulmuyor. Önce şifahen öğretmen, veli işbirliği yapılarak öğrenci kazanılmaya çalışılıyor. Öğrenciye hatasını görme ve sergilemiş olduğu olumsuz davranışlardan vaz geçmesi için fırsat tanınıyor. Öğrencinin bu görüşmeler sürecindeki davranışları dikkate alınarak süreç o yönde devam ettiriliyor. Davranışın alt yapısı araştırılıyor” (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Öğrencinin okulda kendisine bir yer edinmesine yardımcı olunmalı. Sergilemiş olduğu bir olumsuz davranıştan sonra hemen dışlanmamalı. Öğrenciye sergilemiş olduğu hatalı davranışını fark edip hatasını düzeltme şansı verilmeli. Hoşgörü ve sevgiyle yaklaşılmalı. Hoşgörüsüz bir eğitim olamaz. Ceza yaptırımlarının hemen uygulanması öğrencileri bizden uzaklaştırır. Öğrenciye sorumluluk verilmeli. Disiplin

sorunlarında disiplin yaptırımlarını uygulamak yerine sevgiyle çözmeye çalışırım'' (1. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

4.4.4. Okul Müdürlerinin, Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

	Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma	f
1	Okul yöneticileri bu görevi yerine getirebilecek yeterliliğe sahip kişilerden oluşmalı.	7
2	İdareciler ve öğretmenler ortak tutum sergilemeli.	5
3	Öğretmenler öğrencilerle arasına mutlaka bir sınır koymalı.	4
4	Öğretimde sevgi ve merhamet duygusu olmalı.	4
5	Sınıf rehber öğretmenleri sorumluluklarının hakkını vermeli.	3
6	Okulda çalışan hizmetli ve temizlik personeli her yıl okul değiştirmeli ve personel işe alınırken sıkı denetimden geçirilmeli.	3
7	Öğretmenlik heyecanını kaybetmiş öğretmenler derse girmemeli.	3
8	Öğretmen ve idareciler adil olmalı.	3
9	İdareci ve öğretmenler ergenlik psikolojisi hakkında bilgi sahibi olmalı.	3
10	Okul yöneticileri veliye güven vermeli.	2
11	İdareciler ve öğretmenler kılık kıyafetine dikkat etmeli.	2
12	Öğretmen görev yaptığı bölge kültürünü ve karakteristik yapısını iyi bilmeli ve ona uyum sağlamalı.	2
13	Her okulun kendine özgü kuralları olmalı ve bu kurallar öğretmen ve öğrenciler tarafından iyi bilinmeli.	2
14	Öğretmenler derse zamanında girip zamanında çıkmaya dikkat etmeli.	2
15	Öğretmen olumlu model olmalı.	2
16	Öğretmenler ders esnasında konudan kopmamalı.	2
17	Öğretmenlik mesleğinin gereklerini yerine getirebilecek olan kişiler öğretmen olmalı.	2
18	Öğretmenler sadece başarılı olan öğrencilerle ilgilenmemeli.	2
19	İdareciler öğretmenlere olumlu model olmalı.	1
20	Stajyer öğretmenler formatik yeterliliğe sahip olduktan sonra derse girmeli.	1

21	Öğretmen öz eleştiri yapmalı.	1
22	İdareci ve öğretmenler kişisel düşünce ve sorunlarını okul ortamına yansıtmemalı.	1
23	Öğretmen branşına hâkim olmalı.	1
24	Göreve yeni başlayan öğretmenler kurum kültürüne tezat davranmamalı.	1
25	Öğretmenler sınıf yönetimi konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmalı.	1
26	Okulların yapısı ve içeriğine tezat tutum ve anlayışa sahip öğretmen ve idareciler o okulda çalışmamalı.	1
27	Meslek liselerinde en az 15 yıl meslek tecrübesi olan öğretmenler görevlendirilmeli.	1
28	Öğretmen ve idareciler öğrencilerin olumlu yönlerini fark edip ödüllendirmeli.	1
39	İdareci ve öğretmenlerin iletişim becerileri yüksek olmalı.	1
TOPLAM		64

Tablo 3.4. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.4. incelendiğinde; okul müdürlerinin “Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; okul yöneticileri bu görevi yerine getirebilecek yeterliliğe sahip kişilerden oluşmalı (f=7), idareciler ve öğretmenler ortak tutum sergilemeli (f=5), öğretmenler öğrencilerle arasına mutlaka bir sınır koymalı (f=4), öğretmende sevgi ve merhamet duygusu olmalı (f=4), öğretmende sevgi ve merhamet duygusu olmalı (f=4) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirlerden “Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında kullandıkları ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Sınıf rehber öğretmenliği tam hakkıyla yapılmalı. Sınıf rehber öğretmeni sınıfındaki öğrencilerle alâkadar olmalı. Öğrenciden habersiz kalmamalı. Ortak tavır benimsenmeli. Öğretmenle öğrenci arasında mutlaka bir sınır olmalı. Öğretmen öğrenciye karşı tatlı sert olmalı. Kendine ait kuralları olmalı ve öğrenci de bu kuralları bilmeli. Belirsizlik disiplinsizlik yaratır” (21.Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Okullara alınan hizmetli personeli diğer devlet dairelerinde çalışanlardan daha önemli olduğu için bu kişiler sıkı denetimden geçirilmeli. Öğretmenler de kılık kıyafetine dikkat etmeli” (11. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Öğretmenlerin derslerine zamanında girip çıkmaları, ders esnasında ders konusundan uzaklaşmaması, öğrencilere yaşlarının gereklerini hatırlatıp onları değerli gördüklerini ifade etmeli” (17. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Öğretmen derse zamanında girip zamanında çıkacak. Kendi sorumluluklarını yerine getirecek. İdareciler ve öğretmenler rol model olacak. Göreve yeni başlayan öğretmenler gerekli yeterliliğe ulaştıktan sonra sınıfa sokulmalı. Bölgeye göre tutum, giyim ve iletişime önem verilmeli. Hizmetlilerin sürekli okul değiştirmesi lazım” (18. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Öğretmen bölge kültürünü ve karakteristik yapısını iyi bilmeli. Ders dışına çıkmamalı. Bölgenin iletişim dilini çok iyi bilmeli. Özellikle göreve yeni başlayan öğretmenler öğrencilere yaklaşımlarını iyi ayarlamalı. Ortak tutum belirlenmeli. Disiplinsizliğe zemin teşkil edebilecek davranışlardan uzak durmalı” (19. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Öğretmen sınıf içi öğrenci davranışları ile ilgili bilgi sahibi olmalı. Öğretmenler hep çalışkan öğrencilere yönelmemeli. İlgiyi eşit dağıtmalı. Aksi halde akademik başarısı düşük olan öğrenci, kendini olumsuz davranışlar sergileyerek gösterme ihtiyacı hissedecektir. Öğretmenin öfke kontrolü olmalı. Eski öğretmenler öğrenciyle iyi ilişki kuramıyor” (6. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Öğretmen kişisel duygu ve düşüncelerini, sorunlarını okula yansıtmamalı. Öğretmenler öğrenciye sevgiyle yaklaşmalı. Kişilik yapısı olarak öğretmenliğe uygun olmalı. Devlet öğretmen olacak kişiyi iyi seçmeli. Kalbinde insan sevgisi olmayan kişi öğretmen olmamalı” (16. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

4.4.5. Okul Müdürlerinin, Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma	f
1	Öğrencilerin sergilemiş olduğu önemli veya önemsiz her türlü istenmeyen	9

	davranış veliden saklanmamalı ve veli çözümün parçası haline getirilmeli.	
2	Anne-baba eğitim seminerleri düzenlenmeli.	6
3	Öğrencilerin eğitime ve eğitimeye saygı gösterebilmeleri için önce velilerin eğitime ve eğitimeye saygı göstermelerinin sağlanması gerekir.	5
4	Okulda velilerin de görevlendirildiği etkinlikler düzenlenerek okul veli ilişkileri arttırılmalı. Veli kendini okula ait hissetmeli.	4
5	Randevu sistemi oluşturularak velilerin okula gelmeleri sağlanmalı.	4
6	Velilerin genelde şehir dışında olduğu pansiyonlu okullarda velilere telefonla da olsa bilgi verilmeli.	4
7	Risk faktörü taşıyan öğrencilerin velileriyle işbirliği yapılarak önleyici çalışmalar yapılmalı.	4
8	Eğitim öğretim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için velilerin kendilerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri sağlanmalıdır.	4
9	Rehberlik servisi ve sınıf rehber öğretmenleri velilerle sürekli iletişim halinde olmalıdır.	3
10	Suçta meyilli olan öğrencilerin velileri öğrencilerden daha sorunlu olduğu için öğrenci hakkında onlarla konuşmamak daha faydalı oluyor.	3
11	Ceza yaptırımları uygulanırken veli kesinlikle haberdar edilmeli.	2
12	Okul idaresi disiplinden taviz vermemeye yönelik veliye karşı kararlı tutum izlemeli.	2
13	Anneler çoğunlukla çocuklarını babalarına karşı koruma eğiliminde oldukları için, öğrencinin davranışları hakkında her ikisine de bilgi verilmesi tercih edilmelidir.	2
14	Okul müdürünün velilerle iletişimi çok iyi olmalı.	2
15	E-okul veli bilgilendirme sistemi etkin olarak kullanılmalı.	1
16	Okulun işleyişine de velilerin katılımı sağlanmalı.	1
17	Veli sadece olumsuzlukları paylaşmak için değil olumlu şeyleri de paylaşmak için aranmalı veya okula davet edilmeli.	1
TOPLAM		57

Tablo 3.5. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.5. incelendiğinde; okul müdürlerinin “Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; öğrencilerin sergilemiş olduğu önemli veya önemsiz her türlü istenmeyen davranış kesinlikle veliden saklanmamalı ve veli çözümün bir parçası haline getirilmeli (f=9), anne-baba eğitim seminerleri düzenlenmeli (f=6), öğrencilerin eğitime ve eğitimciye saygı gösterebilmeleri için önce velilerin eğitime ve eğitimciye saygı göstermelerinin sağlanması gerekir (f=5), okulda velilerinde görevlendirildiği etkinlikler düzenlenerek okul veli ilişkileri arttırılmalı. Veli kendini okula ait hissetmeli (f=4), randevu sistemi oluşturularak velilerin okula gelmeleri sağlanmalı (f=4) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirlerden “Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında kullandıkları ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Veliyle gerek telefon gerekse okula davet etme yoluyla çocuğunun yanlışından haberdar edilmesi, velinin de çözümün bir parçası haline gelmesini sağlamaktadır” (17. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Suça meyilli öğrencilerin velileri bir problem durumunda okula gelmediklerinden dolayı ya da kendileri de öğrencilerinden daha fazla problemliler olduklarından, onlarla istenilen düzeyde bir ilişki kurulamıyor. Bu sebeple okul idaresi onlarla harcaacağı zamanı öğrencilerle değerlendirmeyi tercih ediyor” (4. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Veli okula çekilmeli ama bunu başaramıyoruz. Eğitim düzeyleri düşük ve problemliler ailelerden oluşuyor. Veliler eğitime ve eğitimciye saygı göstermedikleri için öğrencileri de öğretmenlerine saygı göstermiyor” (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“E-okul veli bilgilendirme sisteminde velilerle her türlü bilgi paylaşılmalı. Anneler genelde çocuklarını koruma eğiliminde oldukları için çocuklarının okulda yaptığı olumsuz davranışları babalarından gizliyor. Böyle olunca sorun daha da büyüyor. O yüzden hem baba hem anne çocuğunun davranışları hakkında bilgilendirilmeli. Velilere eğitim seminerleri verilmeli. Veliler sorumluluklarını bilmeli, okul ve öğretmenlere karşı ön yargılı olmamalı” (16. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Pansiyonlu okullarda öğrenciler genelde şehir dışından geldikleri için velileriyle yüz yüze görüşmek pek mümkün olmuyor. Bu nedenle mümkün olduğu kadar

veliler aranarak çocuklarının her türlü durumu hakkında kendilerine bilgi verilmeli. Özellikle babalar aranmalı çünkü anneler çocuklarının yapmış oldukları yanlış davranışları babaların tepkisinin sert olacağı kaygısından ötürü babalardan saklıyor. Öğrencide bu durumun farkında olduğu için sergilemiş olduğu yanlış davranışı sürdürmeye devam ediyor.” (21. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Rehberlik servisi ve sınıf rehber öğretmenleri veliyle sürekli iletişim halinde olmalı. Velilerin okula ve öğretmenlere karşı pozitif yaklaşımlar geliştirmesine olanak sağlayacak aktiviteler ve paylaşımlar geliştirilmeli. Veliler her konuda bilgilendirilmeli. Her zaman olumsuzluklar değil, olumlu olan güzel durumlarda veliyle paylaşılmalı. Bu da velinin güvenini kazanmada etkili oluyor. Çocuk hata yaptığı zaman da okula karşı pozitif bakabiliyor” (18. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

4.4.6. Okul Müdürlerinin, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlerle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlerle İlgili Tedbir Alma	f
1	Başta bütün öğrenciler olmak üzere özellikle davranış problemi olan öğrencilerin ilgisini çeken sportif faaliyetlerden birine katılmaları desteklenerek enerjilerini boşaltmaları sağlanmalı.	12
2	Okul ortamı ve spor salonları her türlü sportif ve kültürel etkinliklerin yapılmasına olanak sağlayacak donanımına sahip olmalı.	6
3	Okulda resim, müzik ve tiyatro gibi kültürel faaliyetler düzenlenmeli ve öğrencilerin bu faaliyetlere katılımı sağlanmalı.	5
4	Sınıflar arası turnuvalar yapılmalı.	4
5	Öğrencilerle okul dışında paylaşım sağlanabilecek geziler düzenlenmeli.	3
6	Okul yönetimi ve öğretmenler sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere sıcak bakan ve imkân sağlayan bilince ve yeterliliğe sahip olmalı.	3
7	Bilim fuarları oluşturularak öğrencilerin yeteneklerini sergilemeleri sağlanmalı.	2
8	Öğrencilerin ilgisini çekecek güncel yarışmalar düzenlenmeli.	2
9	Öğrenciler kendilerini gerçekleştirebilecekleri spor dallarına yönlendirilmeli.	2

10	Okul bahçeleri öğrencilerin spor yapmalarına elverişli olmalı.	1
11	Sportif faaliyetler özendirici olmalı.	1
12	İdareciler ve öğretmenler spor yaparak öğrencilere örnek olmalı.	1
13	Öğrencilerin sportif ve kültürel faaliyetleri amacı doğrultusunda yapmalarına dikkat edilmeli.	1
14	Sosyal faaliyetler öğrencilerin boş zamanlarında yapılmalı.	1
TOPLAM		44

Tablo 3.6. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.6. incelendiğinde; okul müdürlerinin “Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; başta bütün öğrenciler olmak üzere özellikle davranış problemi olan öğrencilerin ilgisini çeken sportif faaliyetlerden birine katılmaları desteklenerek enerjilerini boşaltmaları sağlanmalı (f=12), okul ortamı ve spor salonları her türlü sportif ve kültürel etkinliklerin yapılmasına olanak sağlayacak donanıma sahip olmalı (f=6), okulda resim, müzik ve tiyatro gibi kültürel faaliyetler düzenlenmeli ve öğrencilerin bu faaliyetlere katılımı sağlanmalı (f=5), sınıflar arası turnuvalar yapılmalı (f=4), öğrencilerle okul dışında paylaşım sağlanabilecek geziler düzenlenmeli (f=4) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı aldıkları önleyici tedbirlerden “Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında kullandıkları ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Öğrencileri olumsuz davranışlardan uzak tutmanın diğer bir yolu sportif ve kültürel faaliyetlerdir. Eğer bir öğrenci bir alanda başarılı olduğunu düşünürse olumsuz davranışlardan uzaklaşacağını düşünüyorum” (28. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Ayrıca riskli öğrencilerin tespiti yapılarak kurslara ve etkinliklere yönlendiriliyor” (6.Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Sınıflar arası futbol, masa tenisi, voleybol turnuvaları düzenliyoruz. İl geneli ve ülke geneli sportif faaliyetlere katılmaya özendiriyoruz. Öğrencilerin resim, coğrafya

alanlarında hazırladığı ürünleri sergilenerek özendirme yapılıyor. Öğrenciler enerjilerini boşaltmalı” (16.Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Beden eğitimi öğretmenlerine büyük iş düşmektedir. Genelde akademik olarak zayıf olan öğrenciler problemlili oluyor. O yüzden beden eğitimi öğretmeni bu öğrencileri sportif faaliyetlere çekmeli ve öğrenciye kendini ispatlama şansı vermelidir” (3. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Okul bahçesi yetersiz olduğu için sportif çalışmalar yapamıyoruz. Su sporu kulübümüz var. Çok geniş değil ama kısmen oraya yönlendiriyoruz. Öğrenci spor yapmalı. Bu davranışlarına yansıyor. Disiplin sporla başlar” (20. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Özellikle davranış problemi gösteren öğrencilere, sportif ve kültürel faaliyetlerde görev verilmeli. Hiç tanımadığımız bir öğrenci olarak karşımıza çıkıyor. Öğrencileri dışlamamak gerekiyor. Böyle öğrenciler sürekli bir faaliyete dâhil edilmeli” (19. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Okulumuzun imkân ve donanımları dikkate alındığında istenilen bir düzeyde faaliyet yapılamıyor. Bu konuda önemli gördüğüm bir konu, okullardaki idareci ve öğretmenlerin sosyal çalışmalara ekip çalışması gözüyle bakmaması ve olması gereken çağdaş eğitim konusundaki yetersizlikleri bu konuda önemli bir başlık oluşturuyor. Liyakatsiz yönetim öğrenciyi boşluğa ve suça teşvik ediyor” (4.Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Kendim spor yaparak öğrencilere örnek olmaya çalışıyorum. Yönetim olarak sosyal etkinliklere değer verdiğimizde öğrenciler de hevesleniyor. Beraber maç yapıyoruz, müzik programları ve resim çalışmaları yapıyoruz. Bu çalışmalara öğretmenleri de dâhil etmek daha etkili oluyor” (11. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

4.4.7. Okul Müdürlerinin, Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma	f
1	İlgi, yetenek ve hedefleri doğrultusunda bir liseye yönlendirilmiş olmalı.	7
2	Öğrenciye ahlaki değerler kazandırılmış olmalı.	6

3	Öğrenciye toplumsal normlar aile tarafından ve ilkokul döneminde kazandırılmış olmalı.	6
4	Öğrenci sağlıklı bir aile ortamından gelmeli.	4
5	Öz güveni gelişmiş olmalı.	4
6	Akademik alt yapısı sağlam olmalı.	3
7	Sorumluluk bilincinin kazandırılmış olması gerekir.	3
8	Olumsuz yaşantılara maruz kalmamış olmalı.	3
9	Zararlı alışkanlıklardan korunma bilinci verilmiş olmalı.	2
10	İlköğretimde çalışan öğretmenlerin özellikle gençlik psikolojisini iyi bilmesi gerekir.	1
11	Öz disiplin verilmiş olmalı.	1
12	Benlik algısı gelişmiş olmalı.	1
TOPLAM		41

Tablo 3.7. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Öğrencilerin Hazır Bulun Uslulukları İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.7. incelendiğinde; okul müdürlerinin “Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; ilgi yetenek ve hedefleri doğrultusunda bir liseye yönlendirilmiş olmalı (f=7), öğrenciye ahlaki değerler kazandırılmış olmalı (f=6), toplumsal normlar öğrenciye aile tarafından ve ilkokul döneminde kazandırılmış olmalı (f=6), öğrenci sağlıklı bir aile ortamından gelmeli (f=4), akademik alt yapısı verilmiş olmalı (f=4) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı alınan önleyici tedbirden “Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında vurguladıkları ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Öğrenci liseye gelene kadar gerek aile tarafından gerekse ilköğretim hayatında saygı, sevgi ve toplumsal normları öğrenmeli. Aile tarafından çocuğa zararlı alışkanlıklardan uzak duracak bilincin verilmiş olması gerekir. Akademik anlamda desteklenmeli. Özellikle meslek liselerinde 9. sınıflarda meslek dersi konulmalı” (23. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Öğrencilerin toplumsal kurallar ve ortak yaşam alanlarındaki davranışlar hakkında aile tarafından öğrencilere gerekli eğitimlerin verilmiş olması gerekir. Çünkü

bazı eğitimlerin yaşı okul çağından öncedir. Örneğin çevre eğitimi ve çevre bilinci üç-dört yaşında verilmesi gerekmektedir'' (22. Okul Müdürü-Fen Lisesi).

''Öğrencinin hedefi olmalı. Akademik kaygı taşınmalı. Sosyal yönü gelişmiş olmalı. Kendini gerçekleştirebileceği alana yönlendirilmiş olmalı. Öğrenci kendini tanımalı ve bu kendine ilişkin tutum ve algılarını liseden önce tanımış olması lazım. Çocukluk çağında çevresinin düzgün olması, olumlu arkadaş edinmesi ve kişilik geliştirmesi bakımından önemlidir'' (19. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

''Öğrenciye küçük yaşlarda sorumluluk bilincinin kavratılmış olması gerekir. Kendi kararlarını kendisinin verebilmesi için gereken iradeye sahip olması gerekir. Hatasından dönmesini bilecek erdeme erişmiş olması gerekir'' (8. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

''Öğrenci, bulunmuş olduğu liseye kendi isteği ile ve bir amaç için gitmiş olmalı. Aile baskısı ile okul tercihi yapmamalı'' (16. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

''Akademik başarı düzeyi zayıf olan öğrenciler, liselerde derslere uyum sağlayamıyorlar. Bu da davranışlarına yansıyor. Aile eğitim seminerlerinin arttırılması lazım. Parçalanmış, işsiz ve ekonomik durumu zayıf öğrenciler disiplinsiz davranışlara daha eğilimli oluyor'' (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

''Liseye gelen bir öğrenci, bir arada yaşamanın temel kurallarını bilmeli. İyi bir aile ortamından gelmeli. Olumsuz yaşantılara maruz kalmamış ve toplumsal kuralları özümsemiş olmalı. Kendini ifade edebilme yeteneği gelişmiş olmalı. Bu beceriyi kazanamayan öğrenci sıkıntı yaşıyor'' (20. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

4.4.8. Okul Müdürlerinin, Çevresel Faktörlerle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Çevresel Faktörlerle İlgili Tedbir Alma	f
1	Okul polisleriyle sürekli irtibat halinde olup okul etrafında risk oluşturan durum veya kişiler hakkında polisiye tedbirler alınmalı.	7
2	Sinema, kahvehane, internet kafe, park, alkol satan büfe gibi işletmeler ve yerleşim yerleri okuldan uzak olmalı.	5

3	Okul idarecileri değişik saatlerde okul etrafında bulunan belli mekanları kontrol etmeli.	5
4	Okul dışındaki olumsuz arkadaş ilişkileri olan öğrencilerle bireysel görüşmeler yapılarak bu gruplarla ilişkisi kesilip olumsuz alışkanlıklar edinmeleri önlenmeli.	4
5	Öğrencilerin okul dışındaki arkadaşlarını okul içine ve çevresine getirmemesi yönünde güvenlik tedbirleri alınmalı.	4
6	Görsel, yazılı ve sosyal medya desteği alınarak öğrencilerin olumsuz davranış geliştirmelerine neden olacak yayın ve içerikler engellenmeli.	3
7	Okul etrafındaki işletmelerle görüşülerek öğrencilere sigara satma ve benzeri olumsuz davranışlar kazandıracak faaliyette bulunmamaları sağlanmalı.	2
8	Öğle araları öğrencilerin okul dışına çıkmasını en aza indirmek için okul kantinlerinin öğrencilerin yeme içme ihtiyacına cevap şekilde hizmet vermeli.	2
9	Okullarımızda öğrencilerin güvenli internetten faydalanmaları sağlanarak okul dışındaki internet kafelere gidip kontrolsüz davranmaları engellenmeli.	1
10	Öğrencilerin okul saatleri içerisinde, okul dışındaki illegal kişilerle temasa geçmesini engellemek için cep telefonlarının okula getirilmesi yasaklanmalı.	1
11	Okul servisleri sıkı denetlenmeli ve servis şoförlerinin yaş sınırı arttırılmalı.	1
12	Okullar birbirlerine yakın olmamalı.	1
TOPLAM		36

Tablo 3.8. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.8. incelendiğinde; okul müdürlerinin ‘‘Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması’’ kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; okul polisleriyle sürekli irtibat halinde olup okul etrafında risk oluşturan durum veya kişiler hakkında poliseye tedbirler alınmalı (f=7), sinema, kahvehane, internet kafe, park, alkol satan büfe gibi işletmeler ve yerleşim yerleri okuldan uzak olmalı (f=5), okul idarecileri değişik saatlerde okul etrafında bulunan belli mekanları kontrol etmeli (f=5), okul dışındaki

olumsuz arkadaş ilişkileri olan öğrencilerle bireysel görüşmeler yapılarak bu gruplarla ilişkisi kesilip olumsuz alışkanlıklar edinmeleri önlenmeli (f=4), öğrencilerin okul dışındaki arkadaşlarını okul içine ve çevresine getirmemesi yönünde güvenlik tedbirleri alınmalı (f=4) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı alınan önleyici tedbirden “Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında vurguladıkları ifadelerinden bazıları şöyledir;

“Okulumuzun genel olarak okullar bölgesinde yer alması, değişik yaş grubundaki öğrencilerin olması, okulların etrafında olumsuz davranış özelliklerine sahip sivil gençlerin öğrencilerle temasa geçmeye çalışması, değişik emeller peşinde koşan öğrencilerin olduğu bölge olması, meslek lisesi olması, yakın çevrede öğrencileri cezbeden ortamların olması (sinema, kafe, oyun salonları, kuytu bölgeler) bize çeşitli sorunlar yaşatmaktadır. Emniyet güçleriyle devamlı irtibat halinde oluşumuz bu sorunları miliminize etmektedir” (17. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Öncelikle okul dışı grupların öğrenci ile ilişkileri önemli problem olarak görülmektedir. Öğrencilerin sokak bağlantısı, olumsuz arkadaşlık ilişkileri, ayrı anne baba problemi karşımıza bir problem olarak çıkmaktadır. Özellikle sosyal medya konularında okullarımız etkisini yitirmiş durumda” (4. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Okul etrafında bir takım olumsuz durumların olduğu bilgisi bize ulaşıyor fakat bu kişi ya da kişilerle ilgili gerekli yerlere yaptığımız ihbarlar çözüm olmuyor. Bizde okul idaresi olarak çareyi öğrencilerimizi mümkün olduğu kadar okul dışına çıkarmamaya çalışmakta bulduk. Sorunu çözmiyoruz ama en azından küçükte olsa öğrencilerimizin bu kişi ya da kişilerle temasa geçmesini engellemiş oluyoruz” (9. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Okul çevresinde değişik amaçlar peşinde olan kişilerin olması bize problem teşkil ediyor. Okul yakınında bulunan dükkanlar öğrenciler tek dal sigara satıyor. Her ne kadar gidip konuşsak da esnaf para kazanmanın peşinde. O yüzden engel alamıyoruz. Bu konuda velilerden de destek alamıyoruz. Çünkü kimse gidip başını sıkıntıya sokmak istemiyor. Biz de çareyi okul idarecilerinin değişik saatlerde okul

etrafında belli mekanları gezmesinde bulduk. Öğrenciler üzerinde caydırıcı oluyor'' (3. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

''Okullarımızın en önemli sorunlarından biri, çevredeki olumsuz faktörlerdir. Gerek insan, gerek mekan ve gerekse okulların mahallelerin içinde olması çeşitli ve engellenemez sorunlar yaşamamıza neden oluyor. Öğrencileri okul içinde tutmak için öğrencilerin ilgisini çekebilecek tedbirler alıyoruz ama bu sorunların yaşanmaması için okulların yerleşim yerinden uzak olması gerekir. Bu durum bir çok problemi ortadan kaldıracaktır'' (24. Okul Müdürü-Özel Lise).

4.4.9. Okul Müdürlerinin, Okulun Fiziki Ortamıyla İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Okulun Fiziki Ortamıyla İlgili Tedbir Alma	f
1	Okul binaları çağın gerektirdiği eğitim anlayışına uygun fiziki yapıya ve donanıma sahip olmalı.	8
2	Öğrencilere güvenli internetin bulunduğu ortamlar hazırlanmalı.	3
3	Okulun her türlü imkânı öğrencilerin kullanımına sunulmalı.	3
4	Olumsuz davranışların sergilenmesinde kamera sistemi caydırıcı olduğu için etkin bir şekilde kullanılmalı.	2
5	Okul kantinleri öğrencilerin oturup dinlenmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmeli.	2
6	Meslek liselerinde atölyelerde ders gören öğrencilerin sınıf mevcutları düşük olmalı.	1
7	Okulun giriş kapısı tek olmalı.	1
8	Okulun bahçesine izinsiz giriş çıkışları engellemek için istinat duvarları yapılmalı.	1
9	Pansiyonlu okullarda kız ve erkek pansiyon binaları ayrı olmalı.	1
10	Okul binası temiz ve düzenli olmalı.	1
11	Okulun, öğrencilerin davranışlarının kontrol edilmesine olanak vermeyen alanları öğrencilerin kullanımına kapatılmalı.	1
TOPLAM		24

Tablo 3.9. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.9. incelendiğinde; okul müdürlerinin “Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması” kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; okul binaları çağın gerektirdiği eğitim anlayışına uygun fiziki yapıya ve donanımına sahip olmalı (f=8), öğrencilere güvenli internetin bulunduğu ortamlar hazırlanmalı (f=3), okulun her türlü imkânı öğrencilerin kullanımına sunulmalı (f=3), olumsuz davranışların sergilenmesinde kamera sistemi caydırıcı olduğu için etkin bir şekilde kullanılmalı (f=2), okul kantinleri öğrencilerin oturup dinlenmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmeli (f=2) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı alınan önleyici tedbirden “Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” bağlamında vurguladıkları ifadelerinden bazıları şöyledir;

“Okulumuzun atölyeleri var ve bu atölyelere öğrencilere hâkim olabilmek için öğrenci sayılarını az tutuyoruz. Atölyelere pinpon masaları koyduk. Arka bahçeye spor kompleksi yapıyoruz. Kano takımı kurduk. Okulun ismiyle spor kulübü kurduk. Okulumuzda bütün spor takımlarını kurduk. Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir spor dalına yönlendirilerek olumsuz ortamlara girmesi engellenmiş oluyor” (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Öğrencilerin okul içinde olumsuz davranışlar sergilemesinde kamera sistemi caydırıcı oluyor. Öğrencilerin dışarıda güvensiz ortamlarda internete girmelerini engellemek için okullarda öğrencilerin faydalanabilecekleri güvenli internet ortamlarının oluşturulması gerekir. Sportif alanları kullanıma açılmalı” (3. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

“Öğrencilerin daha fazla ilgi duyacağı alanlar oluşturmaya çalışıyoruz. Spor salonu, konferans salonu ve panolar sürekli açık tutuluyor fakat okulların fiziki yapı ve donanım olarak öğrencilerin boş zamanlarını geçirecek aktivitelerde bulunmasına olanak sağlamadığından öğrencileri okul içinde tutmakta zorlanıyoruz” (28. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Okullarımızın çağın eğitim anlayışına göre inşa edilmediğinden deşarj olacak ortamlar bulamıyor. Okullardaki sosyal alan eksikliği, öğrencinin hem kontrolü hem de yeteneğinin tespit edilmemesine neden oluyor. Okulların yeniden dizayn edilmesi, idare

ve eğitimcilerin çağdaş eğitim anlayışına uygun hale getirilmesi gerekir'' (4. Okul Müdürü-İmam Hatip Lisesi).

''Okulumuzun sık kullanılmayan tenha alanlarına kamera yerleştirilmesi suretiyle olup bitenleri takip etmek caydırıcı oldu. Bazı alanlara öğrencilerin gereksiz kullanımlarını önlemek amacıyla korkuluklar yapılması kısmen de olsa bazı olumsuz davranışları engelledi'' (17. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

4.4.10. Okul Müdürlerinin, Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşleri

Sıra	Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma	f
1	Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğindeki, suça istinaden uygulanacak olan mevcut cezalar caydırıcı olmadığı için ağırlaştırılmalıdır.	13
2	Öğrencilerin devamsızlık hakları azaltılmalı.	7
3	Öğrenci velilerine de ceza verilmesinin önü açılmalı.	4
4	Disiplin yönetmeliği daha açık ve belirgin olmalı.	4
5	Disiplin yönetmeliği günün şartlarına yanıt verecek şekilde güncellenmeli.	3
6	Öğrencilerin pansiyonda sergiledikleri olumsuz davranışların bazılarının karşılığı mevcut disiplin yönetmeliğinde olmadığı için pansiyonun disiplin yönetmeliği ayrı olmalı.	3
7	Öğrencilerin okullara cep telefonu getirmesi yasaklanmalı.	3
8	Örgün eğitim dışına çıkarma cezası kaldırılmalı.	2
9	Örgün eğitimde problem oluşturan öğrencilerin okuldan ilişkisi kesilerek yaygın eğitime geçirilmesinin şartları kolaylaştırılmalı.	2
10	Madde kullanımıyla ilgili cezalar ağırlaştırılmalı.	2
11	Uyarı cezası tekrar disiplin yönetmeliğine konmalı.	2
12	Disiplin yönetmeliği okul türlerine göre farklı hazırlanmalı.	1
13	Okul müdürünün inisiyatifi arttırılmalı.	1
14	Müdürler disiplin yönetmeliğine hâkim olmalı.	1
15	Şiddet içerikli suçların cezaları ağırlaştırılmalı.	1

16	Para cezası da verilebilmeli.	1
17	Okullarda öğrencilere üst araması yapılabilmesi.	1
18	Okul değiştirme cezası okul disiplin kurulu tarafından verilmeli.	1
TOPLAM		52

Tablo 3.10. Müdürlerle Yapılan Görüşmelerde Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Ana Temasına Ait Görüşler

Tablo 3.10. incelendiğinde; okul müdürlerinin ‘‘Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Ana Teması’’ kapsamında en çok vurguladıkları görüşler; ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğindeki, suça istinaden uygulanacak olan mevcut cezalar caydırıcı olmadığı için ağırlaştırılmalıdır (f=13), öğrencilerin devamsızlık hakları azaltılmalı (f=7), öğrenci velilerine de ceza verilmesinin önü açılmalı (f=4), disiplin yönetmeliği daha açık ve belirgin olmalı (f=4), disiplin yönetmeliği günün şartlarına yanıt verecek şekilde güncellenmeli (f=3) olduğu görülmüştür.

Okul müdürlerinin ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarına karşı alınan önleyici tedbirden ‘‘Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı’’ bağlamında vurguladıkları ifadelerinden bazıları şöyledir;

‘‘Disiplin yönetmeliğinde okul idaresine inisiyatif biraz daha arttırılabilir. Uyarma cezasını müdür verebilirdi ama şu anda yürürlükte olan yönetmelikte veremiyor. Madde kullanımıyla ilgili cezalar ağırlaştırılmalı. Arkadaşlar arası fiziksel şiddet ve istismara daha ağır cezalar konulmalı. Devamsızlık hakları düşürülmeli. Öğrenciyle birlikte velide cezalandırılmalı. Veli de bu bilinç olacak. Veliye verilen cezalar uygulamalı olacak. Mesela okulda küçükte olsa bir iş yapacak ve öğrenci velisinin bu durumundan kendisini sorumlu tutacak. Veli okul benim, öğrenci benim demeli’’ (8. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

‘‘Disiplin yönetmeliğinde ceza verilecek durumlar netleştirilmeli. Bazı suçların ceza karşılığı net değil. Okul değiştirme cezası okul disiplin kurulu tarafından verilmeli. Kısa süreli uzaklaştırmaların da süresi arttırılmalı’’ (19. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

‘‘Hiçbir öğrenciye örgün eğitim dışına çıkarma cezası verilmemeli’’ (2. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Maalesef disiplin cezaları caydırıcı değil. Özellikle kısa süreli uzaklaştırma cezaları ödül gibi algılanıyor. Öğretmene karşı sergilenen suçlara daha ağır cezalar verilmeli” (30. Okul Müdürü-Fen Lisesi).

“Disiplin yönetmeliği değiştirilmeli. Mesela kısa süreli uzaklaşturmaya taraftar değilim. Öğrenci okula döndüğü zaman sabıkalım havasına girerek diğer öğrenciler üzerinde otorite kurmaya çalışıyor” (11.Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Disiplin yönetmeliğine uyarı cezası konulmalı. Pansiyonlu okulların pansiyon kısmına ayrı disiplin yönetmeliğinin yapılması lazım. Çünkü öğrencilerin pansiyonda işlemiş oldukları suçların disiplin yönetmeliğinde karşılığı yok. Disiplin yönetmeliğine daha gerçekçi maddeler konulmalı” (21. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Disiplin yönetmeliğinde sıkıntı yok. Tek sıkıntı müdürlerin yorumunda. Disiplin yönetmeliği kişiye göre farklı yorumlanmamalı” (6. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

“Disiplin yönetmeliğinde cezaların daha ağır yani daha caydırıcı olması gerekir. Okuldan uzaklaştırma bile devamsızlıktan sayılmıyor” (28. Okul Müdürü-Anadolu Lisesi).

“Disiplin yönetmeliği okul türlerine göre farklı olmalı ve caydırıcı olmalı” (5. Okul Müdürü-Meslek Lisesi).

5. BÖLÜM

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

Rize ilindeki özel ve devlet ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakaları incelendiğinde okullarda en çok yaşanan disiplin vakalarının dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak olduğu (%17,95), bunun haricinde önem sırasına göre tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%17,67), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (%12,48), kaba ve saygısız davranmak (%8,69), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%6,87), başkalarına hakaret etmek (%4,90) davranışlarının ortaöğretim kurumlarında en fazla yaşanan disiplin vakaları olduğu görülmüştür.

1999-2000 eğitim öğretim yılında Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin yapmış olduğu araştırmada, öğretmenin verdiği görevi yerine getirmeme, dersin akışını bozma ve öğretmene saygısızlık davranışlarının ortaöğretim kurumlarında en çok yaşanan disiplin vakalarının olduğuna dair bulguların çalışmamızdaki bulguları önemli ölçüde desteklediği ve paralellik taşıdığı görülmüştür. Aynı şekilde Duran (2011), Satoğlu (2008), Çelik (2007), Mercan (2001) ve Akar (2006)'nın yaptığı araştırmalarda da ortaöğretim kurumlarında en çok yaşanan disiplin vakalarının; kavga yapmak, ders akışını bozmak ve öğretmene saygısızlık yapmak davranışlarının olduğuna dair bulguların bu araştırmamızdaki bulguları destekler nitelik gösterdiği gözlemlenmiştir.

Bu tür disiplin vakalarının sık görülmesinin altında, öğrencilerin ilköğretim dönemini sınıfta kalma olmadığı için çok rahat bir şekilde geçmeleri neticesinde, akademik anlamda yeterli bir alt yapıya sahip olmadan lise hayatına başlamaları ve lise hayatının gerektirdiği bilgi, beceri ve motivasyona sahip olunmaması, ailelerin özellikle okul öncesi ve ilköğretim birinci, kademedен sonra çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesi, öğrenci ebeveynlerinin eğitime ve eğitimeye gerekli saygıyı göstermemesinin öğrenci boyutuna indirgenmesi ve öğrencilerin bu duruma bariz bir şekilde tanıklık etmesi, öğrencilerin gerek ilköğretimi gerekse lise hayatını hedefsiz bir şekilde geçirmesi, lise tercihlerinin öğrencilerin ilgi yetenek ve hedefleri doğrultusunda yapılması gerekirken rastgele ve TEOG sınav puanına göre tercih edilmesi, okulların mahalle içinde bulunmasından ötürü öğrencilerin çevresel olumsuzluklarla temas

halinde olması, madde bağımlılığı konusunda öğrencilerin küçük yaşlarda çevresinden etkilenerek alışkanlık kazanması gibi unsurların etkili olduğu düşünülebilir.

Yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre ne gibi farklılıklar gösterdiğine bakıldığında; tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek, kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak, okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak, dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak, kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak, davranışlarının Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, İmam Hatip liseleri, Anadolu liseleri ve Fen Liselerinde en fazla yaşanan disiplin vakalarının arasında yer almakla beraber Mesleki ve Teknik liselerde dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%24,93), İmam Hatip liselerinde kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%23,52), Anadolu liselerinde tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%27,39), Fen liselerinde ise okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (%30,76) davranışlarının diğer okul türlerine göre en çok yaşanan disiplin vakaları olduğu görülmüştür.

Mesleki ve Teknik Liselerde, dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak davranışının diğer okul türlerine nazaran daha yaygın olmasının nedeni; bu liselerde okuyan öğrencilerin TEOG sınavını kazanamamış veya puanla öğrenci alan hiçbir liseye kaydolacak kadar yeterli puanı alamamış öğrencilerden oluşması, veli ilgisizliğinin fazla olması, öğrencilerin pekiştirilmiş olumsuz benlik algısına sahip olmaları, akademik anlamda yetersiz altyapıya sahip olmaları ve bu tür okullarda görev yapan öğretmen ve idarecilerin bir kısmının bakış açısının öğrencilerin bu yetersiz ve olumsuz durumlarını pekiştirir mahiyette olması ve mesleklerini icra etme noktasında çok idealist davranmamaları, bu öğrencilerin sosyo-ekonomik açıdan düşük olması ve belli bir hedefe motive olmamaları olarak gösterilebilir. Bu anlayışın değiştirilerek Mesleki ve Teknik Liselere başarılı öğrencilerin yönlendirilmesi ve bunun devlet politikası haline getirilmesi bu sorunun çözümünde etkili olacaktır.

İmam Hatip liselerinde ise “kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak” davranışının diğer okul türlerine nazaran daha yaygın olmasının nedeni olarak öğrencilerin ezber yükünün fazla olması, öğrencilerin bir kısmının ailesinin isteği doğrultusunda bu okullara gelmesi ve İmam Hatip Lisesi gereğini yerine getirecek ve kültürünü özümseyecek yapıda olmamaları, kopya çekme davranışına karşı İmam Hatip

liselerinin daha hassas davranmaları ve disiplin yaptırımı uygulamaları gibi durumlar gösterilebilir.

Anadolu liselerinde ise “tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek” davranışının diğer okul türlerinden daha yaygın olmasının nedeni olarak da; bütün genel liselerin Anadolu lisesine çevrilmesi ve mevcut Anadolu liselerinin kontenjanlarının artırılmasından ötürü taban puanlarının düşmesi, bunun sonucu olarak da Genel Lise düzeyindeki öğrencilerle birlikte normalde Anadolu lisesine giremeyecek kadar düşük puan alan öğrencilerin Anadolu lisesine girmeye hak kazanması, akademik altyapı eksikliği bulunan öğrencilerin Anadolu lisesinde başarısız olması ve kendini gösterememesi, bütün bunların bir sonucu olarak da başarısızlık duygusu hâkim olmuş, kendine güveni azalmış, hedefsiz ve kendini başka bir şekilde ifade etme eğilimindeki öğrencilerin akran gruplarının etkisi altına girerek sigara ve benzeri olumsuz alışkanlıkları sergilemeye eğimli hale gelmesi söylenebilir.

Fen liselerinde “okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak” davranışının diğer okul türlerinden daha yaygın olmasının sebebi olarak ise, öğrencilerin büyük kısmının şehir dışından gelmiş olması ve devamsızlık haklarını ailelerinin yanına gitmek için kullanmak istediklerinden normal zamanlarda yaptıkları devamsızlıkları yoklama fişlerinin üzerinde değişiklik yaparak silmeye çalışmak istemeleri gösterilebilir. Duran (2011) yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek davranışının Fen Liselerinde, diğer lise türlerine göre bariz olarak daha fazla görüldüğüne dikkat çekmektedir. Bunun nedenin ise Fen lisesi öğrencilerinin okulu sadece öğretim odaklı görmeleri olduğuna bağlamıştır.

Yapılan araştırmada Özel Liselerde resmi kayıtlara yansımış herhangi bir disiplin vakasının olmadığı görülmüştür. Bunun sebebinin Özel Liselerde disiplin vakasının yaşanmadığından değil, Özel Liselerin ceza yaptırımlarına Devlet Liselerinden daha az başvurdukları ve yönetsel manada tolerans gösterildiği söylenebilir.

Araştırmamızın evrenini oluşturan ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul disiplin kurulu tarafından verilen cezaların çeşitlerine baktığımızda; “kınama” ve “kısa süreli uzaklaştırma” cezalarının diğer cezalara göre bariz bir şekilde daha fazla verildiği görülmüştür. Duran (2011)’in yaptığı araştırma sonucunda, araştırma kapsamına alınan orta öğretim okullarında, okul yönetimine

yansıyan disiplin sorunlarına ilişkin okul disiplin kurullarının verdikleri cezalar incelendiğinde; “kınama” ve “kısa süreli uzaklaştırma” cezalarının diğer cezalara göre daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiş olup çalışmamızda elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Mercan (2001) çalışmasında, ortaöğretim okullarında en çok uygulanan cezanın kınama cezası olduğunu ifade etmiştir.

Bu araştırmada orta öğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirleri tespit etmek amacıyla araştırma kapsamındaki müdürlerle yaptığımız görüşmeler neticesinde elde edilen görüşler doğrultusunda oluşturulan temalar arasında en çok “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı (%16,92)” ve ikinci sırada “Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı (%15,88)” temalarının vurgulandığı görülmektedir. En az vurgulanan temaların ise “Çevresel Faktörler İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı (%6,22)” ve “ Okulun Fiziki Ortamı İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı (%4,15) olduğu görülmüştür. Okul müdürleriyle yapılan görüşmelerde çoğu okul müdürünün okulda yaşanan disiplin vakalarına karşı rehberlik hizmetleri ile ilgili tedbir almayı daha etkili ve önleyici olduğunu ifade ederken bazı okul müdürlerinin ise rehberlik hizmetlerinin görev alanları ve rehberlik hizmetleri servisinden nasıl faydalanabileceği hususunda bir bilgisinin olmadığı görülmüştür. Okul müdürlerinin rehberlik hizmetleri ile ilgili tedbir alma eğilimi yüksek olmasına rağmen ceza yaptırımlarının da etkili kılınması yönünde fikir beyan etmişlerdir. Bu durum okul müdürlerinin disiplin anlayışları üzerinde cezalandırıcı disiplin anlayışının hala hâkim olduğunu düşündürmektedir.

Çalışma kapsamındaki okul müdürleri ile yapılan görüşmelerde “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” ana teması kapsamında “Risk faktörü taşıyan öğrencileri erken tespit edip veli, öğretmen ve okul idaresiyle işbirliği yaparak önleyici çalışmalar yapmalı” ifadesini en çok kullanılan ifade olduğu (%53,33) görülmüştür. Bu durum okul müdürleri tarafından disiplin vakalarını önlemede önleyici rehberliğe önem verildiğinin ve bunu yaparken aile ve çevrenin desteğinin alınması gerektiği kanaatinde olduklarını gösterirken, aynı tema kapsamında “Öğrencilerin mezun olduğu ortaokullarda çalışan rehber öğretmenlerle bilgi alış verişinde bulunulmalı.” ifadesinin en az kullanılan ifade olması (%3,33), okul müdürleri tarafından öğrencilerin kişisel özelliklerinin tespit edilip erken önlem alınması hususunda eğitim kurumları arasında iletişimlerinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik en çok uygulanan tedbir alma yaklaşımlardan biri olan “Ceza Yaptırımları İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımı” ana teması kapsamında “Öğrencilere sergilemiş oldukları olumsuz davranışları tekrarlamamaları için ceza yaptırımları uygulanmalıdır.” İfadesinin en çok kullanılan ifade olması (%36,66), okul müdürlerinin disiplin vakalarını önlemede ceza verme taraftarı olduklarını gösterirken, aynı tema kapsamında “Olumlu davranış kazanımlarında cezadan ziyade ödüllendirme yöntemi kullanılmalıdır.” İfadesinin en az kullanılan ifade olması (%3,33) okullarda öğrencilerin olumlu davranış geliştirmelerine olanak sağlayacak ödüllendirme yönteminin etkin bir şekilde kullanılmadığını göstermektedir.

En çok kullanılan tedbir yaklaşımlarından bir diğeri olan “Öğrenciye Pozitif Yaklaşım İle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Davranışın alt yapısı iyi araştırılmalı” ifadesinin en çok kullanılan ifade olması (%30) okul müdürlerinin öğrencilerin sergilemiş olduğu olumsuz davranışların altında yatan nedenlerin araştırılması gerektiğini fakat sergilenen olumsuz davranışların cezasız kalmaması düşüncesinin kendilerinde hâkim olduğunu gösterirken, aynı tema kapsamında “Öğrencilerle sadece okul içinde değil okul dışında da görüşülmeli” ifadesinin en az kullanılan ifade olması (%3,33) okul müdürlerinin disiplini sağlamak adına sadece okul içinde öğrencilerle iletişime geçtikleri, öğrencilerin sosyal yaşantısıyla ilgilenmediklerini göstermektedir.

Bir başka tedbir alma yaklaşımı olan “Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Çalışanlarla İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında okul müdürleri tarafından “Okul yöneticileri bu görevi yerine getirebilecek yeterliliğe sahip kişilerden oluşmalı.” ifadesinin en çok vurgulanan ifade olması (23,33) okullarda öğrencilerin disiplin kurallarına riayet etmelerinde ve olumlu okul ikliminin oluşturulmasında müdürün kişilik yapısının ve mesleki yeterliliklerinin önemli rol oynadığını vurgularken, aynı tema kapsamında okul müdürleri tarafından “İdareci ve öğretmenlerin iletişim becerileri yüksek olmalı.” ifadesinin en az vurgulanan ifade olması (%3,3) müdürler tarafından okullarda yaşanan disiplin vakalarına karşı tedbir almada okul müdürü, öğretmen ve öğrenciler arasında etkili bir iletişim ortamının oluşturulmasına yeteri kadar önem vermediklerini ve bu önemli ayrıntıyı göz ardı ettiklerini düşündürmektedir.

Yapılan görüşmelerde sıklıkla uygulandığı görülen “Öğrenci Velileri İle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Öğrencilerin sergilemiş olduğu önemli veya önemsiz her türlü istenmeyen davranış kesinlikle veliden saklanmamalı ve veli çözümün bir parçası haline getirilmeli.” İfadesinin en çok vurgulanan ifade olması (%30) okul müdürlerinin okullarda disiplini sağlamada veliyi aktif hale getirme ve bu vesileyle öğrenciye yönelik ceza uygulamalarında veliyle çatışma durumuna düşmeme eğiliminde oldukları görülürken, aynı tema kapsamında “Veli sadece olumsuzlukları paylaşmak için değil olumlu şeyleri de paylaşmak için aranmalı veya okula davet edilmeli.” İfadesinin en az kullanılan ifade olması (%3,33) okul müdürlerinin çoğunlukla, öğrencilerin sergilemiş oldukları olumsuz davranışlar neticesinde velilerle iletişime geçme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Okul müdürleri tarafından uygulanan bir diğer tedbir yaklaşımı olan “Disiplin Yönetmeliği İle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğindeki, suça istinaden uygulanacak olan mevcut cezalar caydırıcı olmadığı için ağırlştırılmalıdır.” İfadesinin en fazla vurgulanan ifade olması okul müdürlerinin mevcut olan ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğini caydırıcı olması bakımından yeterli görmediklerini gösterirken, aynı tema kapsamında “Okul değiştirme cezası okul disiplin kurulu tarafından verilmeli.” ifadesinin en az vurgulanan ifade olması (%3,33) bu konuda çoğu okul müdürünün mevcut uygulamadan şikayetçi olmadığını gösterirken bazı okul müdürlerinin okulda yaşanan disiplin vakalarına karşı çözümü, istenmeyen davranış sergileyen öğrenciyi okuldan uzaklaştırmada bulduğunu ve cezalandırıcı disiplin anlayışının önündeki engelleri kaldırma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Okullarda yaşanan disiplin vakalarını önlemede okul müdürleri tarafından çok kullanılmadığı görülen tedbir alma yaklaşımlarından biri olan “Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlerle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Başta bütün öğrenciler olmak üzere özellikle davranış problemi olan öğrencilerin ilgisini çeken sportif faaliyetlerden birine katılmaları sağlanarak enerjilerini boşaltmaları sağlanmalı.” İfadesinin en fazla vurgulanan ifade olması (%40) okul müdürlerinin bir kısmının öğrencilere sorumluluk ve meşgale verilerek kendilerini ispatlama ve olumlu davranış kazanımları geliştireceği kanaatinde olduklarını gösterirken yine aynı tema kapsamında “Sosyal faaliyetler öğrencilerin boş zamanlarında yapılmalı.” ifadesinin en az vurgulanan ifade olması (%3,33) okul müdürlerinin bir kısmının öğrencilerin okul

ortamında boş zamanlarını etkili ve verimli geçirebilmelerine olanak sağlayacak tedbirleri alma konusunda gerekli önemi vermediklerini göstermektedir.

Tedbir alma yaklaşımları içerisinde yine az uygulanan tedbir alma yaklaşımlarından bir diğeri olan “Öğrencilerin Hazır Bulunuşlukları İle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Öğrenciler, ilgi yetenek ve hedefleri doğrultusunda bir liseye yönlendirilmiş olmalı.” İfadesinin en çok vurgulanan ifade olması (%23,33) okul müdürlerinden bazılarının, okulda olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin genelde bulunmuş oldukları okula kendi istekleri dışında veya rastgele gelen öğrencilerden oluştuğu ve bu sorunun çözümü için ortaokul döneminde öğrencilere etkili bir yönlendirme yapılarak lise tercihlerinin bilinçli ve öğrencilerin ilgi yetenekleri doğrultusunda yapılmasının faydalı olacağı kanaatinde olduklarını gösterirken, yine aynı tema kapsamında “Öz disiplin verilmiş olmalı” ifadesinin en az vurgulanan ifade olması (%3,33) günümüz gençlerinde en büyük eksik olarak karşımıza çıkan öz disiplin ve sorumluluk duygusunun geliştirilmesine yönelik tedbir çalışmalarının göz ardı edildiği izlenimi oluşturmaktadır.

Okul müdürleri tarafından en az uygulandığı görülen tedbir alma yaklaşımlarında bir diğeri olan “Çevresel Faktörlerle İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Okul polisleriyle sürekli irtibat halinde olup okul etrafındaki risk oluşturan durum veya kişiler hakkında asayiş ve polisiye tedbirler alınmalı.” ifadesinin en çok vurgulanan ifade (%23,33) olması okul müdürlerinin okul çevresindeki olumsuz faktörlerin öğrencilerin olumsuz davranış geliştirmelerinde etkin rol oynadığı kanısında olduklarını ve bu duruma önlem alınmasının disiplin vakalarına karşı etkili bir tedbir teşkil edeceği kanısında olduklarını gösterirken, aynı tema kapsamında “Okullar birbirlerine yakın olmamalı.” ifadesinin en az vurgulanan ifade olması (%3,33) okulların birbirlerine yakın olmasının öğrencilerin istenmeyen davranış sergilemelerinde çok etkin olmadığı kanısında olduklarını göstermektedir.

En az uygulanan tedbir alma yaklaşımı olan “Okulun Fiziki Ortamıyla İlgili Tedbir Alma” ana teması kapsamında “Okul binaları çağın gerektirdiği eğitim anlayışına uygun fiziki yapıya ve donanıma sahip olmalı.” İfadesinin en fazla vurgulanan ifade olması (%26,66) okul müdürlerinin okul binalarının yapılarının çağın gerektirdiği fiziki yapıya ve donanıma sahip olmadığı ve öğrencilerin istenmeyen davranış sergilemelerinde etkili olduğu kanısında olduklarını gösterirken aynı tema

kapsamında “Okulun, öğrencilerin davranışlarının kontrol edilmesine olanak vermeyen alanları öğrencilerin kullanımına kapatılmalı.” İfadesinin en az vurgulanan ifade olması (%3,33) okul müdürlerinin öğrencilerin istenmeyen davranış geliştirmelerine ve sergilemelerine olanak veren okulun fiziki yapısından kaynaklanan olumsuzluklarla ilgili yeteri kadar önlem almadıklarını göstermektedir.

Bu çalışma neticesinde elde edilen bulgulardan hareketle Türk Milli Eğitim Sistemi’nde, suç teşkil eden tutum ve davranışlarla ve bu tutum ve davranışların sergilenmesi durumunda uygulanacak cezai müeyyidelerin Orta Öğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği’nde en ayrıntılı bir şekilde verilmiş olması, cezalandırıcı disiplin anlayışının ihtivasıyla örtüştüğü söylenebilir. Bu duruma binaen araştırma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmeler ve disiplin raporlarının incelenmesi neticesinde okullarda uygulanan disiplin yaklaşımlarının okul türlerine ve okul müdürlerinin tutum ve kişilik yapılarına göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Buna göre yine okul müdürlerinin kişilik yapılarına ve yöneticilik yeterliliklerine göre farklılık gösterdiği göz önünde bulundurulması kaydıyla akademik ve sosyo-kültürel yönden düşük yapıda olan öğrencilerin çoğunlukta bulunduğu Mesleki ve Teknik Liselerde “Cezalandırıcı Disiplin Yaklaşımı”nın ağırlıkta uygulandığı, Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Liseleri’nde “İyileştirici ve Önleyici Disiplin Yaklaşımı”nın daha ağırlıkta kullanıldığı, özellikle akademik yönden yüksek olan öğrencilerin bulunduğu Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri’nde ise “Modern Disiplin Anlayışı”nın daha ağırlıkta uygulandığı görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki okul müdürlerinin kişisel bilgilerine baktığımızda; müdürlerin %50’sinin öğretmenlikteki kıdem yılınının 18-23 yıl arasında olduğu, %96’sının erkek olduğu, %60’ının 43-48 yaş aralığında olduğu, %40’ının müdür olarak hizmet süresinin 1-4 yıl olduğu, görülmüştür. Öğrenim durumlarına bakıldığında ise, %70’inin lisans sadece %30’unun yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür.

Bu bulgulardan hareketle %40’ı gibi büyük bir oranın yeni müdür olması tecrübe eksikliğinin dezavantajlarını güçlendirirken, bu müdürlerin sadece %30’unun yüksek lisans mezunu olması ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına yönelik alınması gereken önleyici tedbirlerde yönetsel hâkimiyetin daha geleneksel boyutta ve zayıf kalabileceğine sebep olacağı söylenebilir.

Akar (2006), çalışmasında “Araştırma boyunca yapılan yüz yüze görüşmelerden edinilen izlenime göre, yöneticilerin hepsi rehberliğin gerekli olduğuna inanmakta ve bunun geliştirilmesinden yana olduklarını ifade etmektedirler.” Şeklinde ifade etmektedir. Yegin (2007), çalışmasında “Öğrenci sorunlarının zamanında tespit edilmesi bu sorunların herkesi rahatsız eden bir disiplin problemi haline gelmesini engeller. Böylelikle öğrenci kendisinin her türlü sorunlarıyla ilgilenildiğini, kendisine önem ve değer verildiğini, kaybedilecek değil, kazanılacak bir varlık olduğunu kavrayabilir.” Görüşünü bildirmiştir (Yegin, 2007, s. 192).

6. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Araştırmaya İlişkin Sonuçlar

Rize ilindeki özel ve devlet ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre incelenmesi ve okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç ve öneriler şöyle özetlenebilir.

1- Ortaöğretim kurumlarında en çok yaşanan disiplin vakalarına ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ortaöğretim kurumlarında en çok yaşanan disiplin vakalarının; dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%17,95), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%17,65), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (%12,48), kaba ve saygısız davranmak (%8,69), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%6,87), başkalarına hakaret etmek (%4,90), kılık kıyafet kurallarına uymamak (%4,34), okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (%3,64), özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek (%2,24), bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak (%2,38), alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymamak (%2,10) olduğu görülmüştür.

2- Ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerinin toplam disiplin vakası sayısına oranına göre dağılımına ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Anadolu liselerinde; tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%27,39), dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%12,17), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (%11,73), kaba ve saygısız davranmak (%7,82), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%6,08), okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (%6,08) olduğu görülmüştür.

Fen liselerinde; okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (%30,76), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%23,07), kaba ve saygısız davranmak (%15,38), kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak (%15,38), bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak (%7,69) ve yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek (%7,69) olduğu görülmüştür.

Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde; dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%24,93), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%13,24), kavga etmek başkalarına fiili şiddet uygulamak (%11,42), kılık kıyafet kullarına uymamak (%7,79), kaba ve saygısız davranmak (%7,27), başkalarına hakaret etmek (%5,71), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%3,89), alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymama (%3,89) olduğu görülmüştür.

İmam Hatip liselerinde; kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%23,52), kavga etmek ve başkalarına fiili şiddet uygulamak (%20), kaba ve saygısız davranmak (%15,29), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%10,50), özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek (%7,05), başkalarına hakaret etmek (%5,88), dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%4,70), bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak (%2,35) olduğu görülmüştür.

Özel liselerde ise yapılan doküman analizlerinde resmiyete yansımış herhangi bir disiplin vakasının olmadığı görülmüştür.

Araştırmada, Anadolu liselerinde yaşanan disiplin vakalarının en başında tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%27,39) davranışı gelirken, Fen liselerinde okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak (%30,76) davranışı, Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%24,93) davranışı, İmam Hatip liselerinde ise kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%23,52) davranışının ilk sırayı aldığı görülmüştür.

Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%24,93), kılık kıyafet kullarına uymamak (%7,79), alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymamak (3,89), verilen görevlerin yapılmasına engel olmak (2,07), etrafi rahatsız edecek şekilde top oynamak (1,81), okul görevlilerinin görev yapmalarına engel olma (1,29), okula ait eşyalara zarar vermek (%1,29), hırsızlık yapma (%0,77),

başkasına ait eşyaları izinsiz kullanma (%0,51), zor kullanarak para isteme (%0,51), ahlak dışı davranışta bulunmak (%0,25), kişiyi darp etmek (%0,25), milli ve manevi değerlere küfür etmek (%0,25) davranışlarının diğer lise türlerine oranla daha fazla olduğu görülürken, İmam Hatip liselerinde kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%23,52), kavga etmek ve başkalarına fiili şiddet uygulamak (%20), özürsüz devamsızlık yapmak ve okula geldiği halde derse girmemek (%7,05), başkalarına hakaret etmek (%5,88), yapması gereken görevleri yapmama (%2,35) davranışının diğer okul türlerinden fazla olduğu görülmüştür. Anadolu liselerinde, tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%27,39) ve üzerinde kumar oynamaya yarayan işaret ve sembol bulunan kağıtları okula getirmek (%3,91), yalan söylemek (%2,17), sınıfı izinsiz terk etmek (%1,73) davranışları ön plana çıkarken Fen liselerinde ise kaba ve saygısız davranma (%15,38), bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemek ve amacı dışında kullanmak (%7,69), yatılı okullarda pansiyonu izinsiz terk etmek (%7,69) davranışının diğer okul türlerine oranla daha fazla olduğu görülmüştür.

3- Ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul disiplin kurulları tarafından verilen cezalara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Ortaöğretim okullarında verilen cezaların çalışma grubundaki toplam ceza sayısına oranına baktığımızda, ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul disiplin kurulları tarafından öğrencilere en çok kınama cezasının verildiği (%63,26), ikinci olarak okuldan kısa süreli uzaklaştırma (%35,90) ve üçüncü olarak da okul değiştirme cezasının (%0,42) verildiği, Anadolu Lisesi öğrencilerinden disiplin kuruluna sevk edilmiş üç öğrenciye ise ceza verilmediği görülmüştür.

4- Ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirlere ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul müdürlerinin önleyici tedbir almada en çok rehberlik hizmetleri ile ilgili tedbir alma (%16,92), ceza yaptırımları ile ilgili tedbir alma (%15,88), öğrenciye pozitif yaklaşım ile ilgili tedbir alma (12,26), okul yöneticileri, öğretmen ve çalışanlarla ilgili tedbir alma (%11,05), öğrenci velileri ile ilgili tedbir alma (%9,84), disiplin yönetmeliği ile ilgili tedbir alma (%8,98) yaklaşımlarından faydalandıkları görülmüştür.

Orta öğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı okul müdürlerinin önleyici tedbir almada en az sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle ilgili tedbir alma (%59), Öğrencilerin hazır bulunuşlukları ile ilgili tedbir alma (%7,09), çevresel faktörler ile ilgili tedbir alma (%6,22) ve okulun fiziki ortamı ile ilgili tedbir alma (%4,15) yaklaşımlarından faydalandıkları görülmüştür.

6- Araştırma kapsamındaki okul müdürlerinin eğitim durumu, öğretmenlikteki kıdem yılları, müdür olarak hizmet süreleri, yaşları ve cinsiyet durumlarına ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Araştırma kapsamındaki okul müdürlerinin kişisel bilgilerine baktığımızda; müdürlerin %50'sinin öğretmenlikteki kıdem yılının 18-23 yıl arasında olduğu, %96'sının erkek olduğu, %60'ının 43-48 yaş aralığında olduğu, %40'ının müdür olarak hizmet süresinin 1-4 yıl olduğu, görülmüştür. Öğrenim durumlarına bakıldığında ise, %70'inin lisans sadece %30'unun yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda, okullarda yaşanan disiplin vakalarını önlemeye yönelik okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirler içerisinde “Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Tedbir Alma Yaklaşımının (%16,92)” en çok kullanılan tedbir yaklaşımı olarak karşımıza çıkması önleyici ve iyileştirici disiplin yaklaşımlarının okullarda etkin kılınmaya çalışıldığının göstergesi olduğu söylenebilir.

6.2. Öneriler

Araştırma bulgularından yola çıkarak şu öneriler geliştirilmiştir.

1- Ortaöğretim okullarında en sık yaşanan disiplin vakalarının; dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak (%18,23), tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek (%16,23), kavga etmek başkalarına fiili şiddet uygulamak (%12,67), kaba ve saygısız davranmak (%8,83), kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak (%6,98) gibi davranışların olduğu görülmüş olup bu ve bunlara benzer disiplin vakalarının önlenmesinde öncelikle okullardaki rehberlik hizmetleri servislerince risk grubuna giren öğrencilerin tespit edilerek aile ve okul idaresini de işin içerisine katarak tedbirler alınmalıdır.

2- Öğrencilerin lise tercihlerini kendi ilgi yetenek ve hedefleri doğrultusunda ve daha bilinçli yapmaları okuyor oldukları okullara karşı ilgilerini daha fazla arttıracığından yaşanan disiplin vakalarının azalmasında etkili olacağı düşünülebilir. Bu sebeple ortaokul döneminde gerek okullar tarafından gerekse aileler tarafından lise yönlendirmesi daha etkin bir şekilde yapılmalıdır.

3- Öğrencilere madde kullanımının zararları hakkında kamu ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile eğitici ve farkındalıklarını arttırıcı seminer, konferans vb. çalışmalar yapılabilir.

4- “Meslek Liselerine başarısız öğrenciler gider” olumsuz ön yargısının kırılarak Meslek Liselerini tercih eden öğrencilerin akademik başarı seviyelerinin iyileştirilmesi yaşanan disiplin vakalarının azalmasında etkili olacağı söylenebilir.

5- Rehberlik hizmetleri servisi sadece disiplin vakası yaşandıktan sonra prosedürü yerine getirmek için devreye sokulmamalı, disiplin vakaları yaşanmadan önleyici çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmalar için desteklenmelidir.

6- Araştırma kapsamındaki okul müdürlerinin görüşlerine bakıldığında öğretmenler çalışmış oldukları bölgenin örf, adet ve kültürel hassasiyetlerini bilmediğinden bazen öğrenciyle ve veliyle çatışma yaşayabiliyor. Öğretmenlerin öğrencilerle etkin iletişim kurabilmesi ve öğretmenden kaynaklanabilecek sınıf içi disiplinsiz davranışlara ortam hazırlamasının önüne geçilebilmesi için öğretmenlerin çalışmış oldukları bölgenin kültürel yapısı hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarının etkili olacağı söylenebilir.

7- Disiplin kurallarının uygulanmasında öğretmen ve idareciler arasında farklı uygulamaların olduğu görülmüş olup bu durumun öğrenci davranışlarını olumsuz etkilediği görülmüştür. Öğrencilere okul disiplin yönetmeliği hakkında bilgi verilerek öğrencilerin bu disiplin kurallarına uygun kazanımlar geliştirebilmesi için öğretmen ve idarecilerin ortak tutum ve davranış içerisinde olmalarının etkili olacağı söylenebilir.

8- Öğretmenlerin görev yapmış oldukları lise türünün kurum kültürüne ve etiğine uygun olmayan tutum ve davranışları öğrenci öğretmen ilişkilerine de olumsuz yansıdığından öğretmenlerin kendi kişilik özellikleri ve tutumlarıyla bağdaşan okullarda çalışmayı tercih etmeleri bu olumsuzlukların yaşanmasını önemli ölçüde engelleyebilir.

9- Müdürlerle yapılan görüşmelerde birçok müdürün okulda yaşanabilecek disiplin vakalarına yönelik önleyici tedbir almada en çok rehberlik hizmetleri ile ilgili tedbirlerin (%16,92) öneminden bahsetmiş olmalarına rağmen rehberlik hizmetleri biriminden ne gibi yardımlar alabileceği ve rehber öğretmenlerin görev tanımları hususunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Bu nedenle idarecilerin okul rehberlik servisleriyle etkili bir iletişim kurup ve rehberlik servislerinden etkin bir şekilde destek alabilmeleri için okul yöneticilerine yönelik rehberlik hizmetleriyle ilgili hizmet içi eğitim seminerlerinin verilmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

10- Okul idaresi ile öğretmen, öğrenci ve veli ilişkilerinde ve davranışlarında yönetsel zafiyetlerden kaynaklanabilecek olumsuzlukların oluşmaması ve oluşan olumsuzluklara zamanında ve etkili çözüm yaklaşımı geliştirebilmesi için okul müdürlerinin liyakatli kişilerden seçilmesinin önemli olduğu söylenebilir.

11- Okul müdürleriyle yapılan görüşmelerde, öğrencileri olumsuz çevresel faktörlerden uzak tutabilmek için sadece okul idaresinin almış olduğu önleyici tedbirlerden etkili bir sonuç alınamadığı görülmüştür. Bunun için il milli eğitim müdürlükleri, emniyet müdürlükleri, belediyeler ve sivil toplum örgütlerinin ortaklaşa tedbirler almasının daha etkili sonuçlar vereceği söylenebilir.

12- Okul çevresindeki işletmelerin yasal gerekliliklere uygun olarak açılıp işletilmesi yönünde denetim faaliyetlerinin artırılmasının, yasalarda belirtilen işletme şartlarına uygun hareket etmeyen kurum ve işletmelerin ruhsatlarının tekrar verilmemek üzere iptal edilmesinin etkili olacağı söylenebilir.

13- Öğrencilerin olumsuz davranış ve alışkanlık kazanımlarına sebep olabilecek okul çevresindeki kişi, grup ve ortam faktörlerini en aza indirebilmek için okul binalarının özellikle mahalle içlerinde yapılmamasının önemli ölçüde etkili olacağı söylenebilir.

14- Okullarda temizlik, hizmet, kantin ve teknik birimlerde çalıştırılmak üzere personel alımında son derece titiz ve seçici davranılmasının önemli olduğu söylenebilir.

15- Sosyal, sportif, kültürel ve okul faaliyetlerinde özellikle disiplin suçu işlemiş veya işleme riski taşıyan öğrencilerin görevlendirilerek sorumluluk verilmesinin öğrencilerin istendik yönde davranış geliştirmesinde etkili olacağı söylenebilir.

16- Okul servislerinin denetiminin sıklaştırılması, servislerin fiziki ve teknik donanımlarıyla ilgili kısıtlamaların getirilmesi ve servis şoförlerinin yaş sınırlamasının arttırmasının okul servisleriyle ilgili yaşanan problemleri önemli ölçüde milimize edeceği söylenebilir.

17- Araştırma kapsamındaki okul müdürleriyle yapılan görüşmelerde, öğrencilere 10 gün özürsüz, 35 gün özürlü olmak üzere toplamda 45 gün devamsızlık yapma hakkının öğrenciler üzerinde okulun kontrolünü zayıflattığı, öğrencileri okuldan uzaklaştırdığı, motivasyonlarını düşürdüğü, arkadaş gruplarıyla olumsuz alışkanlıklar edinebilecekleri aktivitelerde buldukları ve ders takiplerini zorlaştırdığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere tanınan bu devamsızlık süresinin tekrar gözden geçirilerek düşürülmesinin bu olumsuzlukların önlenmesinde etkili olacağı söylenebilir.

18- Velilerin okula karşı olan ilgisizliğini, eğitime ve eğitime karşı olumsuz tutum ve davranışlarını önlemek için yaptırımlar getirilebilir ve bu yaptırımlar eğitim seminerleri, bilgilendirme toplantıları, konferanslar ile görsel, sosyal ve yazılı medya ile desteklenebilir.

19- Öğrenciler üzerinde görsel medyanın etkisi büyüktür. Bunun için öğrencilerin olumsuz söz, davranış, tutum ve algı kazanımlarına sebep olabilecek yayınlara izin verilmemesinin önemli bir önleyici tedbir olacağı söylenebilir.

20- Öğretmenlik görevine yeni başlayan öğretmenlerin meslek etiğini özümsemesi, etkili bir sınıf yönetimi ve rehberlik yetisi kazanması için belli bir süre tecrübeli öğretmenler rehberliğinde çalışmasının verimli olacağı söylenebilir.

21- Öğrencileri olumsuz dış çevre etkileşiminden uzak tutmak ve boş zamanlarını okul içerisinde geçirmelerine olanak sağlamak için okulların fiziki imkânlarının en etkin bir şekilde kullanılması ve sosyal, kültürel, sportif ve aktüel materyallerce zenginleştirilmesinin etkili olacağı söylenebilir.

22- Bu araştırmada Rize ilindeki ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakaları ve okul müdürlerinin almış olduğu önleyici tedbirler incelenmiştir. Araştırma ülke genelinde yapılarak ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin vakalarına karşı ülke genelinde ortak önleyici tedbir çalışmaları yapılabilir.

23- Öğretmen ve idarecilerin hizmet içi eğitim programlarında bu çalışmanın bulgularına yer verilebilir.

24- Okul müdürlerinin öğrenim durumu değişkeni ile ceza uygulamaları arasındaki farklılıkların nedenleri daha kapsamlı araştırılabilir.

25- Okul müdürlerinin müdür olarak hizmet yılı değişkenine göre ceza uygulamaları arasındaki farkların nedenleri daha kapsamlı araştırılabilir.

26- Okul müdürlerinin makam kaygısı değişkeni ile ceza uygulamaları arasındaki farkların nedenleri daha kapsamlı araştırılabilir.

27- Özel okul müdürlerinin disiplin sorunları ve ceza yaptırımlarına ilişkin tutum ve algılarına yönelik araştırma yapılabilir.

29- Okul iklimi ile öğretmenlerin disiplin uygulamaları arasındaki ilişki araştırılabilir.

30- Öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneği dışında bir spor dalında eğitim almaya mecbur bırakılmaması, kendi ilgi duyduğu spor dalında eğitim alabilmesi için okullardaki beden eğitimi öğretmenlerinin bütün spor dallarında yeterli bilgi beceriye sahip olmaları için gerekiyorsa hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

30- Okullarda çalışan öğretmenlerin yaş ortalamaları değişkeni ile disiplin uygulamaları arasındaki farklar daha kapsamlı araştırılabilir.

31- Aynı disiplin suçunu işlemiş öğrencilere yönelik aynı ceza yaptırımlarının uygulanmasında okullar arasında tutarlılık olabilmesi için, orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinin kişisel yorum farkına mahal vermeyecek ve disiplin suçu sayılacak davranışlarla bu davranışlara karşı uygulanacak cezai müeyyidelerin açık ve net olarak ifade edileceği bir şekilde gözden geçirilmelidir.

32- Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğindeki, suça istinaden uygulanacak olan mevcut cezalar daha caydırıcı hale getirilebilir.

33- Veli sorumluluklarını yerine getirmeyen veya disiplin suçu işlemiş öğrenci velilerine para cezası gibi ceza yaptırımlarının uygulanabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, S.; Çetin, M. (2002). *Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?*. Ankara, Nobel Yayını.
- Ada, S.; Çetin, M. (2006). *Eğitim ve Öğretimde Ortamında Disiplin Nedir?*. (2.Baskı). İstanbul, Nobel Yayınevi.
- Akar, İ. (2002). Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler, Kaya, Z. (Editör). *Sınıf Yönetimi*, Ankara, ss. 20-42.
- Akar, N. (2006). *Orta Öğretim Kurumlarında Karşılaşılan Disiplin Sorunları ve Eğitim Yöneticilerinin Çözüm Yaklaşımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi (214903), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Akçadağ, T. (2007). Sorunlu Davranışların Yönetimi. Kıran, H. (Editör). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara. Anı Yayıncılık, ss. 269-302.
- Alicığüzel, İ. (1998). *Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim*. İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Altındaş, E. (2000). *Öğretim Becerileri*. Ankara, Nobel Yayınları.
- Aydın, A. (2009). *Sınıf Yönetimi*. (10. baskı). Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balay, R. (2009). *2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi*. Ankara, Maya Akademi.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Başaran, İ. E. (1985). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara, Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi, Ankara*. Feryal Matbaası.
- Başaran, İ. E. (1989). *Örgütlerde İş Gören Hizmetlerinin Yönetimi*. Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Baysal, N. (2009). *İlköğretim II. Kademedeki Görevli Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunlarına, Bunların Nedenlerine ve Çözüm Yollarına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (253084), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Boz, H. (2003). *Sınıf Yönetme Sanatı*. İstanbul, Zambak Yayınları.
- Boynton, M.; Boynton, C. (2007). *Eğitimciler İçin Disiplin Sorunlarını Önleme ve Çözme Rehberi*. İstanbul, Redhouse eğitim kitapları.
- Burden, P. E. (1995). *Classroom management and discipline, methods to facilitate cooperation and instruction*, USA, Longman Publishers.

- Bursalioğlu, Z. (1991). *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*. Ankara, Şafak Matbaacılık.
- Büyükkaragöz, S.; Çivi, C. (1996). *Genel Öğretim Metotları*. İstanbul, Öz Eğitim Yayını.
- Charles, C. M. (2005). *Building Classroom Discipline*. (Eighth Edition). New York, Pearson, s. 4.
- Celep, C. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2002). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2004). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*. Ankara, Anı Yayınları.
- Çalık, T. (2010). Sınıf Yönetimi İle İlgili Temel Kavramlar. Küçükahmet, L. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. (11. baskı). Ankara. Pegem Akademi ss. 1-15.
- Çelik, V. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Nobel Yayınevi.
- Çelik, K. (2005). Disiplin Oluşturma ve Kural Geliştirme, *Etkili Sınıf Yönetimi*, Kıran H. (Editör). Ankara, ss. 241-275.
- Çelik, K. (2007). Etkili sınıf yönetimi. Kıran, H. (Editör). *Disiplin Oluşturma ve Kuram Geliştirme*. Ankara. Anı Yayıncılık, ss. 237-264.
- Çetin, H. (1989). *Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin Eğitsel Açıdan Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, F. (2013). *Ortaokullarda Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışları ve Bu Davranışların Sebepleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (333805). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya, s. 156.
- Duran, O. C. (2011). *Orta Öğretim Kurumlarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları ve Okul Yöneticilerinin Çözüm Yaklaşımları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (301988), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Durukan, H.; Öztürk, H. İ. (2005). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul, Lisans Yayıncılık.
- Edwards, C. H. (1993). *Classroom discipline and management*, Newyork, Macmillan Publishing Company.
- ELESER, G. (2007). *İlköğretim Birinci Kademedeki Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Disiplin Problemleri ve Bunlarla Baş Etme Yolları*, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (220440), İstanbul.
- Er, O. (1979). “Disiplin Kavramı Eğitim Ve Bilim Dergisi”. TED. Sayı 17, Cilt 3, Ankara, s. 9.

- Erdem, A. R. (2011). Sınıf Disiplini ve Kuralları. Sarpkaya, R. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara. İhtiyaç Yayıncılık, ss. 81-110.
- Erden, M. (2008). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Arkadaş Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2002). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Eroğlu, E. (2001). Eğitim Ortamlarında Etkili İletişim ve Boyutları. Demiray, U. (Editör). *Etkili İletişim*. Dördüncü Baskı. Ankara. Pegem Akademi, ss. 223-239.
- Glasser, W. (1990). The Ouality School. Phi Delta Kappan , v: 71 , n: 6, p:425-435, February.
- Gordon, T. (2005). Çocukta Dış Disiplin mi? İç Disiplin mi? (Çev. E. Aksay) İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T. (2007). İç Disiplin mi Dış Disiplin mi ?. (Çev. E. Aksay) İstanbul. 8. Basım Sistem Yayıncılık.
- Gökhan, S. (2007). *İlköğretim Okullarında Uygulanan Disiplin Uygulamaları ve Veli Beklentileri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (214263), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Humphreys, T. (1998). Disiplin Nedir? Ne Değildir?. (Çev. B. Çelik) İstanbul, Epsilon Yayıncılık.
- İlgar, L. (2000). *Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi*. İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Kantos, Z. E.; Taşdan, M.; Kantos, T. (2007). Sınıf Kuralları. Cafoğlu, Z. (Editör). *Yeni Gelişmeler Doğrultusunda Sınıf Yönetimi*. Ankara. Grafiker Yayıncılık, s. 123.
- Kayabaşı, Y. (2010). Sınıf Yönetimi Kavramının Sınıfta ve Disiplin Sağlamadan Farklı Yanları ve Temel Özellikleri. Küçükahmet, L. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. (11. Baskı). Ankara. Pegem Akademi, ss. 57-77.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Kızılkaya, E. (2006). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Olumlu Disiplin Yöntemlerini Öğrenme İhtiyacı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (204376), Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bursa.
- Köseer, F. D. (2007). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretmenlerin İşbirliğini Sağlamaya Yönelik Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (211328), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Küçükahmet, L. (2000). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Nobel Yayınları.

- Özcan, H. Ö. (2008). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okuldaki Disiplin Yaklaşımları*. Yüksek Lisans Tezi (220451), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss. 49-50.
- Özdem, E. (2003). *İlköğretim I. Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Disiplinine İlişkin Görüşleri ve Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (135029), Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Özen, Y. (2001). *İlköğretimde İletişim*. İstanbul, Nobel Yayınları.
- Pala, A. (2005). “*Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Önlenmesi İçin Disiplin Modelleri*”. Sosyal Bilimler Dergisi,14 (2).
- Poyraz, A. (2007). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Aday Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (214529), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Salk, L. (1998). *Çocuğun Duygusal Sorunları*. (Çev. E. Onur) İstanbul, Remzi Kitabevi, 7 Baskı.
- Sarıtaş, M. (2000). “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”, *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Küçükahmet L. (Editör). Ankara, Nobel Yayın Dağıtım ss. 47-90.
- Sarpkaya, P. (2005) *Resmi Liselerde Disiplin Sorunları ve İlgili Grupların (Öğretmen, Öğrenci, Yönetici, Veli) Yaklaşımları*. Doktora tezi (162133). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Satoğlu, E. (2008). *Orta Öğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Baş Etme Yolları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi (217566).Yedi Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Selçuk, Z. (1999). Bireyi Tanıma Teknikleri. Kuzgun, Y. (Editör). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara Nobel Yayın Dağıtım, ss. 51-95.
- Solak, A. ve Diğerleri. (2007). *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*. Ankara, Hegem Yayınları.
- Taş, A. (2007). Sınıf Yönetimini Etkileyen Etkenler. Kıran H. (Editör). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara, Anı Yayıncılık, ss. 35-55.
- Tertemiz, N. (2000), Sınıf Yönetimi ve Disiplin. Küçükahmet L. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., ss. 52-53.
- Tertemiz, N. (2006). Sınıf Yönetimi ve Disiplin. Küçükahmet L. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Nobel Yayıncılık, ss. 67-91.
- Tertemiz, N. (2010). Sınıf Yönetimi ve Disiplini Modelleri. Küçükahmet L. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. On Birinci Baskı. Ankara, Pegem Akademi, ss. 109-246.

Tosun, Ü. (2001). *Öğretmenlerin Disipline İlişkin Tutumları Ve Toplam Kalite Modelinde Disiplin Tutumları*. Basılmamış Doktora Tezi (106647), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tosun, Ü. (2002). *Onurlu Disiplin*. İstanbul, Beyaz Yayınları.

Toprakçı, E. (2008). *Sınıfa Dayalı Yönetim*. Ankara, Pegem Akademi.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (1992).

Türnüklü, A. (2006). *Onarıcı Disiplin*. Ankara, Ekinoks Yayınları.

Uysal, G. (1991). *Orta Öğretim Kurumlarında Disiplin Yönetmeliği Hükümlerine Göre Disiplin Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (16811), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uzun, S. A. (2001). *Özgürleştirilen Disiplin*. İstanbul, Bilge Yayıncılık.

Ünal, S.; Ada, S. (2003). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul, Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.

Ünsal, H. (2011). Okulda ve Sınıfta Disiplin. Özdemir, M. Ç. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. İkinci Baskı. Ankara, Pegem Akademi, ss. 163-240.

Wolfgang, C. H. (1999). *Solving discipline problems, methods and models for today's teachers*. New York, John Wiley B. Sons, inc.

Yalçınkaya, M.; Küçükkaragöz, H. (2006). Sınıfta Disiplin Kuralları Belirleme ve Uygulanması. Yılman M. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Nobel Yayınevi, ss. 101-132.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve Suç*. İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul, Remzi Kitabevi Yayını.

Yegin, A. (2007). *Meslek Lisesi Öğrencilerinde Görülen İstenmeyen Davranışlarda Yönetici ve Öğretmenlerin Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (241902), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, B. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarda Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi (190217), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yılman, M. (2006). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yiğit B. (2006). “Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışlarının Yönetimi”, *Sınıf Yönetimi*, M. Şişman ve S. Turan, Ankara.

Yiğit, B. (2011). Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi. Şişman M. ve Turan S. (Editörler). *Sınıf Yönetimi*. Sekizinci Baskı. Ankara, Pegem Akademi Yayınları, ss. 78-93.

Yücel, C.; Karataş, E.; Akar, Ş.; Demirhan, G.; Bininci, U. (2011). Sınıf Yönetimini Etkileyen Etmenler. Sarpkaya R. (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara, İhtiyaç Yayıncılık, ss. 27-52.

İnternet Kaynakları

M.E.B. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği, Resmi Gazete, sayı: 28758. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225/html>, İndirme Tarihi: 05 Mayıs 2015.

Pala, A. (2005). “*Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Dönük Disiplin Modelleri*”, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:13, Bişkek. www.manas.kg/pdf/sbdpdf13/Makaleler/17.pdf.

Şengül, T. (2005). *Geleneksel ve Çağdaş Eğitim Anlayışında İlgi ve Disiplin*. Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi. yıl, 33. sayı, 166. Web: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli Egitim Dergisi/166/index3_sengul.htm. İndirme Tarihi: 14 Mayıs 2015.

EKLER

EK-1: Görüşme formu

Sayın Yönetici;

Bu görüşme formu, okul müdürlerinin okullarda yaşanan disiplin vakaları karşısında almış oldukları önleyici tedbirleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Değerli desteklerinizle gerçekleştireceğimiz bu çalışmanın Türk Mili Eğitimi'nin disiplin anlayışının geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Görüşmede elde edilen veriler, ilgili araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacak; başka kurum veya kişilere verilmeyecektir. Vereceğiniz cevaplar bireysel değil tüm cevaplar içinde değerlendirilecektir.

Bu araştırmadan sağlıklı sonuçlar elde edebilmemiz için sizin görüşmede yer alan soruları içtenlikle cevaplamanıza bağlıdır. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. Leyla AYDEMİR

Tez Danışmanı

Bülent BAYRAKTAR

Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz : Erkek Kadın

Kıdem Yılıınız : 1-5 6-11 12-17 18-23 23 ve üstü

Yaşınız : 25-30 31-36 37-42 43-48 49 ve üstü

Müdür Olarak Hizmet Süreniz: 1-4 5-9 10- 14 15-19 ( ) 19 ve üstü

Öğrenim Durumunuz: Lisans Yüksek Lisans Doktora

Okulunuzun Türü: Meslek Lisesi İmam Hatip Lisesi Anadolu Lisesi

Fen Lisesi Özel Lise

Okulunuzun Bulunduğu Yer: Merkez İlçe

Okul Öğrenci Mevcudu:

Aşağıda sekiz alt başlıklar halinde verilen açık uçlu sorular bulunmaktadır. Bu soruları içtenlikle yanıtlarsanız seviniriz.

Okulunuzda meydana gelen disiplin vakalarına karşı almış olduğunuz önleyici tedbirler nelerdir? Lütfen yapmış olduğunuz çalışmalarla ilgili olan soruları cevaplayınız.

- **Öğrenciye Yaklaşım Şekli İle İlgili Tedbirler:**
  - 1- Öğrenciye yönelik pozitif yaklaşım sergilenmesi etkili görüyor musunuz? Neden?
  - 2- Ne gibi pozitif yaklaşımlar sergiliyorsunuz? Niçin?
  - 3- Sergilemiş olduğunuz pozitif yaklaşımlar sonucunda olumlu sonuçlar alıyor musunuz?
- **Rehberlik Hizmetleri Servisi Kanalıyla Alınan Tedbirler:**
  - 4- Disiplin sürecinde ve önleyici tedbirlerin alınmasında rehberlik hizmetleri servisinden faydalanıyor musunuz? Neden?
  - 5- Bu konuda rehberlik hizmetleri servisiyle nasıl bir işbirliği yapıyorsunuz?
  - 6- Rehberlik hizmetleri servisinden bu konudaki beklentileriniz nelerdir?
  - 7- Rehberlik hizmetleri servisi bu konuda beklentilerinize cevap veriyor mu? Neden?
- **Ceza Yaptırımlarını Etkin Kılma İle İlgili Tedbirler:**
  - 8- Disiplin olaylarında ve önleyici çalışmalarda ceza yaptırımlarını etkin kılıyor musunuz? Neden?
  - 9- Verilen cezaların niteliği nasıl olmalı? Neden?
  - 10- Ceza yaptırımlarını etkili kılarken nelere dikkat edilmeli? Neden?
  - 11- Ceza yaptırımlarını etkili kılmayı disiplin vakalarının önlenmesinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
  - 12- Mevcut disiplin yönetmeliğini önleyici olması bakımından yeterli görüyor musunuz?
- **Okul Veli İlişkileri İle İlgili Alınan Tedbirler:**
  - 13- Disiplin vakalarının önlenmesi amacıyla okul veli ilişkileriyle ilgili tedbirler alıyor musunuz? Alıyorsanız ne gibi tedbirler alıyorsunuz veya alınmalı?
  - 14- Almış olduğunuz bu tedbirler etkili oluyor mu? Nasıl?
- **Çevresel Faktörlerle İlgili Alınan Tedbirler:**
  - 15- Çevre unsurlarını etkili kılmaya yönelik tedbir alıyor musunuz? Alıyorsanız hangi tedbirleri alıyorsunuz veya alınmalı?
- **Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetleri Etkin Kılma İle İlgili Alınan Tedbirler:**
  - 16- Önleyici çalışmalar açısından sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle ilgili tedbir alıyor musunuz? Alıyorsanız ne gibi tedbirler alıyorsunuz?
  - 17- Sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle ilgili tedbirler alınırken nelere dikkat edilmeli?
- **Fiziki Ortam Unsurlarını Etkin Kılma İle İlgili Tedbirler:**
  - 18- Fiziki ortam unsurlarını etkili kılmaya yönelik tedbirler alıyor musunuz? Alıyorsanız ne gibi tedbirler alıyorsunuz?
- **Yukarıda Yer Alanların Dışında Belirtmek İstedığınız Tedbir Çalışmalarını Lütfen Bu Kısma Yazınız.**

EK-2: Tez İzin Belgesi

18/06/2015 08:07 0464-2130441

RİZE MİLLİ EĞİTİM MD

SAYFA 01/01

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 40856339-604/6004364
Konu: Anket Uygulama İzni

11.06.2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Avrasya Üniversitesi Rektörlüğünün 03/06/2015 tarih ve 69268593-903-585 sayılı yazısı.

Avrasya Üniversitesi Rektörlüğünün ilgi yazısında, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri ABD tezli yüksek lisans öğrencisi Bülent BAYRAKTAR'ın Rize İlindeki özel ve devlet ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakalarının okul türlerine göre dağılımı ve okul müdürlerinin aldığı önleyici tedbirleri konulu tez çalışması yürüttüğü, belirleyeceğimiz okul müdürleriyle yapılandırılmış görüşme yapılabilmesi ve ilgi yazı ekinde belirtilen lise ve dengi okullarının 2014-2015 eğitim öğretim yılı disiplin kurulu yıl sonu raporlarının kendisine temin edilebilmesi hususunda gerekli iznin verilmesini istemektedir.

Söz konusu tez için yapılacak olan anket çalışmasında, sadece ilgi yazı ekinde belirtilen okul müdürleri ile yapılandırılmış görüşme yapılması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Zafer HAŞİMOĞLU
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
11.06.2015

Şemsettin DURMUŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Eminettin Mah. Valilik Binası Kat:3
rize.meb.gov.tr
ortaogretim53@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Zafer HAŞİMOĞLU Şube Mtd.
Serdar KATAL VHKİ
Tel: (464) 2130454
Fax: (464) 0130441

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9fc3-ac53-3f68-a365-ed00 kodu ile teyit edilebilir.

T.C. AVRASYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ EVRAK KAYIT OFİSİ		
Birim	Gereği	Bilgi
Rektörlük Ofisi		
Genel Sekreterlik		
Personel Müd.		
Öğr. İst. Müd.		
Yapı İst. Müd.		
Sağlık Kültür Spor İst. Müd.		
Bilgi İşl. / Kütüphane Müd.		
Erasmus / Farabi Ofisi		
..... Fak. Dek.		
<i>Soygel</i> ..... Enst. Müd.	✓	
..... Yük. Ok. Müd.		
Muhasebe Yrd.		
<i>Yeller</i>	✓	
Tarih	16.06.2015	
Sayı / Dosya No.	1510-903	

T.C. AVRASYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ	
TARİH	26.06.2015
KAYIT NO.	203
DOSYA NO.	104

Doğan
26.06.2015